

De Kefas van Paulus is Kaifas – Auteur van 1Petrus en Hebreëën

A.A.M. van der Hoeven, www.JesusKing.info, 21 juni 2011.

1. Inleiding	2
1.1. Simon Petrus en Kefas	2
1.2. Kefas: bijnaam van Jozef, de officiële hogepriester van het Oude Verbond	4
2. De naam Rots – “Kefas” en “Kaifas” uitwisselbaar, identiek	4
2.1. Betekenis ‘rots’	6
2.2. Gebruik van de varianten	9
2.3. Omstreden inscripties	10
3. Het kerygma: Kefas, de Twaalf en de vijfhonderd	12
3.1. De tempelorde in de eerste eeuw	12
<i>De Tempelraad – de hogepriesters en de twaalf ‘oudsten van de priesters’</i>	12
<i>Dienstdoende priesters – op feestdagen meer dan vijfhonderd</i>	14
3.2. Kefas, naast de Twaalf – “wij zien Jezus”	15
3.3. De vijfhonderd	18
3.4. Bronnen en transmissie van de elementen van het kerygma	20
<i>De elementen van het kerygma</i>	20
<i>Hoe Paulus het kerygma niet later dan bij zijn eerste bezoek na zijn bekering ontving</i>	21
<i>Kefas en de Elf leggen het schriftbewijs van het kerygma uit aan Paulus</i>	22
<i>Niet Simon Petrus droeg het kerygma over aan Paul</i>	23
4. De chronologie: Kefas en Paulus	23
4.1. Galaten	23
4.2. Handelingen van de Apostelen	24
4.3. De oude chronologie	25
4.4. De nieuwe chronologie, het meest logische als Paulus’ Kefas Kaifas is	27
<i>Eerste bezoek – Kefas nog steeds hogepriester – Simon Petrus in Samaria en Judea</i>	27
<i>Tweede bezoek – de openbaring – de hongersnoodopenbaring – Simon was net gevlucht</i>	31
<i>Het conflict in Antiochië – Kefas een Jood</i>	32
<i>Kefas één van de Zeventig</i>	34
<i>Derde bezoek – het Apostolisch Concilie met Simon Petrus</i>	34
4.5. Argumenten voor de verschillende theorieën	35
5. De schriftgeleerden Paulus, Apollos en Kefas in Korinthe	39
6. De auteur van Hebreëën en 1Petrus: Joodse hogepriester wordt christelijke auteur	40
7. Discussie	45
7.1. Argumenten tegen Kefas als Simon	46
7.2. Argumenten voor Kefas als Kaifas	46
7.3. Eén argument tegen Kefas als Kaifas	48
8. Conclusie	49
<i>Tabel 1 De twee raden en het poortgebouw en de gevangenis van de Wachtpoort</i>	50
<i>Tabel 2 Parallelen in Galaten en Handelingen</i>	51
<i>Tabel 3 De oude chronologie</i>	52
<i>Tabel 4 De nieuwe chronologie</i>	53
<i>Fig. 1 De varianten van Kaiafas/Kaifas/Kefas</i>	54
<i>Fig. 2 Een mogelijke configuratie van Antonia, de Wachtpoort en de tempelgevangenis</i>	55
<i>Fig. 3 Elementen van het kerygma gerapporteerd</i>	55
BIJLAGE 1 “DE TWEE RADEN IN DE HANDELINGEN”	56
BIJLAGE 2 “HOGEPRIESTERS EN TWEDE PRIESTERS”	58
Bibliografie en afkortingen	60

De Kefas van Paulus is Kaifas

1. Inleiding

Over de persoon die Kefas heet – in het Nieuwe Testament alleen genoemd door Paulus – bestaan enige onduidelijkheden en tegenstrijdigheden. In dit artikel zal worden aangetoond dat deze alle kunnen worden verhelderd als hij nader wordt geïdentificeerd dan voorheen. Paulus geeft bijvoorbeeld een lijst van enkele van de mensen aan wie de verrezen Jezus verscheen:

Broeders, ik vestig uw aandacht op het evangelie dat ik u heb verkondigd, dat gij hebt ontvangen, waarop gij gegrondvest zijt en waardoor gij ook gered wordt: in welke bewoordingen heb ik het u verkondigd? Ik neem aan dat gij die onthouden hebt; anders zoudt gij het geloof zonder nadenken hebben aanvaard. In de eerste plaats dan heb ik u overgeleverd wat ik ook zelf als overlevering heb ontvangen, namelijk dat Christus gestorven is voor onze zonden, volgens de Schriften, en dat Hij begraven is, en dat Hij is opgestaan op de derde dag, volgens de Schriften, en dat Hij is verschenen aan Kefas en daarna aan de Twaalf. Vervolgens is Hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk, van wie de meesten nog in leven zijn, hoewel sommigen zijn gestorven. Vervolgens is Hij verschenen aan Jakobus, daarna aan alle apostelen. En het laatst van allen is Hij ook verschenen aan mij, de misgeboorte. (1Kor 15,1-8 WV78)

Als Kefas wordt gelijkgesteld met Simon Petrus ('Petrus' is de griekse vertaling van de aramese naam 'Kefas'), lijkt deze lijst in tegenspraak met Johannes' beschrijving van de eerste drie verschijningen van Jezus aan zijn leerlingen: volgens het Evangelie van Johannes kreeg Simon Petrus niet een eerste verschijning, eerder dan de rest van de apostelen.¹ En in Paulus' lijst lijken Kefas en de twaalf en de vijfhonderd zelfs niet eens apostelen, aangezien "alle apostelen" pas na Jakobus worden genoemd.

1.1. Simon Petrus en Kefas

In Galilea had Jezus twaalf mannen uitgekozen om zijn apostelen te zijn, en één van deze was Simon Barjona (= 'zoon van Jona' of 'zoon van Johannes'). Het Evangelie van Johannes zegt dat Jezus aan deze Simon de aramese naam/titel Kefas gaf, wat naar de griekse naam Petrus wordt vertaald.²

Jezus richtte zijn blik op hem en zei: 'Jij bent Simon, de zoon van Johannes; voortaan zul je Kefas heten.' (Dat betekent: rots). (Joh 1,42 WV95)

De griekse tekst van dit vers zegt: ὁ ἑρμηνεύεται Πέτρος, ("wat vertaald wordt met Petrus"³, waarbij 'Petra' het griekse woord voor 'rots' is). Het noemen van de naam Kefas hier voor Simon Petrus is uniek, zelfs in het Evangelie van Johannes. Als Simon voor de eerste keer wordt aangeduid in Johannes (Joh 1,40), wordt hij "Simon Petrus" genoemd, en in Joh 1,44, dus direct na het noemen van de naam/titel Kefas, wordt hij weer eenvoudig "Petrus" genoemd. In de overige Evangelies wordt gezegd "Gij zijt Petrus" (Matt 16,18), "en Simon gaf hij de bijnaam Petrus" (Marcus 3,16 WV95), en "Simon, die hij ook Petrus noemde" (Lucas 6,14 WV95).

Overall elders in de Evangelies en Handelingen wordt Simon aangeduid als "Simon"⁴, "Simon, zoon van Jona"⁵ of "Simon die (ook) Petrus wordt genoemd"⁶ of "Simon Petrus"⁷ of – meestal – gewoon

---

¹ Joh 20 en 21, vooral 21,14; de bijbelcitaten zijn genomen uit de Willibrordvertaling van 1974, tenzij anders aangegeven.

² Joh 1,42

³ NBG John 1,42 NA²⁷ (= NESTLE-ALAND, *Novum Testamentum Graece*, Stuttgart, 27e uitgave 1993, 8e druk 2001)

⁴ bijv. Mt 17,25; Mr 1,16.29.30.36 etc.

⁵ Matt 16,17; Joh 21,15-17 etc.

⁶ Matt 4,18 10,2; Hand 10,18.32 etc.

als “Petrus”⁸, nooit als ‘Kefas’. Het is belangrijk om op te merken dat als Simon persoonlijk wordt aangesproken door Jezus, of door een stem uit de hemel, of door een engel, hij eenvoudig “Petrus” wordt genoemd (“Ik zeg u, Petrus” (Lu 22,34); “Komaan Petrus, slacht en eet.” (Hand 10,13 en 11,7); “Gaat aan zijn leerlingen en aan Petrus zeggen” (Mr 16,7), en wanneer Cornelius naar Simon Petrus moet gaan zoeken, zegt de stem dat hij moet vragen naar “een zekere Simon (...), die de bijnaam Petrus draagt” (Hand 10,5)). En Simon Petrus zelf leidt zijn brief 2Petrus ook in door zichzelf “Simon Petrus” en niet Kefas te noemen.⁹ Dus de aramese naam/titel Kefas werd niet gebruikt voor Simon, alleen de griekse vertaling Petrus.

Desalniettemin komt in het griekse Nieuwe Testament de naam “Kefas” acht keer voor, maar alleen in twee van Paulus’ brieven: vier keer in zijn eerste brief aan de Korinthiërs¹⁰ en vier keer in zijn brief aan de Galaten¹¹. In al deze gevallen hoeft “Kefas” niet dezelfde persoon te zijn als Simon Petrus, maar zou het een specifieke andere persoon kunnen zijn. Aangezien Paulus’ Kefas in zes van de acht keer dat Paulus Kefas noemt, in de directe context van “Jakobus de broeder van de Heer” wordt genoemd – in alle vier de plaatsen in de Galatenbrief en in twee van de vier plaatsen in 1Korinthiërs – is het meer dan waarschijnlijk dat Paulus’ Kefas één en dezelfde persoon is in al deze acht plaatsen.

Dat voor Paulus degene die hij Kefas noemt, niet dezelfde is als Simon Petrus, blijkt uit zijn woordkeus in de brief aan de Galaten, waar hij de naam Petrus en de naam Kefas in één enkele zin gebruikt:

Integendeel, omdat zij inzagen dat aan mij het evangelie voor de onbesnedenen was toevertrouwd, zoals dat voor de besnedenen aan Petrus -want Hij die Petrus kracht had gegeven voor de zending onder de besnedenen had mij kracht gegeven voor de heidenvolken - en omdat zij de mij gegeven genade hadden erkend, hebben zij, Jakobus en Kefas en Johannes, de mannen van aanzien die als steunpilaren gelden, mij en Barnabas de hand der gemeenschap gereikt: wij zouden naar de heidenen gaan en zij naar de besnedenen. (Gal 2,7-9 WV95)

Dit opmerkelijke feit is duidelijk aanwezig in de griekse manuscripten, zoals gepubliceerd in de 27^e Nestle-Aland uitgave, en ook in de nieuwe Vulgaat (= de latijnse Bijbel), maar in moderne vertalingen wordt het vaak weggepoetst door het woord “Kefas” te vervangen door het woord “Petrus”.

In de brief 1Clemens aan de Korinthiërs van ongeveer 96 AD gebruikt Clemens van Rome ook zowel de naam “Kefas” als “Petrus”: “Kefas” wordt gebruikt als hij de Korinthische polarisatie betreffende Apollos en Paulus en Kefas beschrijft, en “Petrus” wordt gebruikt als hij het martelaarschap van de apostelen beschrijft.¹²

Simon Petrus was een visser en geen schriftgeleerde. Door de leden van het Grote Sanhedrin werd hij zelfs als een “ongeletterd en eenvoudig” mens beschouwd.¹³ Deze ex-visser uit het gehelleniseerde (= vergriekste) Galilea zou de griekse naam (Simon) Petrus voor zichzelf hebben gebruikt in het griekse Korinthe (zoals hij deed in 2Pe 1,1: “Simeon Petrus, dienstknecht en apostel van Jezus Christus”) en hij zou door de Korinthiërs ook met zijn griekse naam Petrus (‘Petros’) zijn aangeduid, eerder dan met zijn aramese naam Kefa(s). En dat de Korinthiërs een “Petrus” kenden wordt aangetoond door de bovengenoemde brief 1Clemens aan de Korinthiërs. Desalniettemin was ook de naam Kefas bekend in Korinthe (1Kor 1,12 3,22 9,5 15,5), evenals in het Grieks-sprekende en Grieks-lezende Galatië (Gal 1,18 2,9.11.14), en het is niet waarschijnlijk dat deze Grieken twee verschillende namen zouden hebben gebruikt – de griekse naam en het aramese origineel ervan –

---

⁷ Matt 16,16; Lu 5,8; Joh 6,8.68 etc.

⁸ Matt 8,14 14,28.29 15,15; Joh 13,6.8.37 18,11 etc.

⁹ 2Pet 1,1

¹⁰ 1Kor 1,12 3,22 9,5 15,5, NA²⁷

¹¹ Gal 1,18 2,9. 11. 14, NA²⁷

¹² 1Clemens 47,3; 5,4

¹³ Hand 4,13

voor één en dezelfde persoon. Dit is een derde reden waarom het waarschijnlijk is dat de Kefas van Paulus in 1Korinthiërs en in Galaten niet Simon Petrus was.

1.2. Kefas: bijnaam van Jozef, de officiële hogepriester van het Oude Verbond

De hogepriester van het Oude Verbond die bekend is uit de Evangelieën als degene die het idee naar voren bracht om Jezus te laten doden en die Jezus ter dood veroordeelde, wordt Kajafas, Kajafa, Kaifas en Kaifa genoemd. Alle vier de varianten staan in de griekse manuscripten in de Nestle-Aland²⁷ uitgave.¹⁴ Van de eerste-eeuwse geschiedschrijver Flavius Josephus weten we dat zijn eigen naam Jozef was, en dat hij “ook Kajafas werd genoemd” – dus ‘Kai(a)fa(s)’ was niet zijn familienaam –, en dat hij de Joodse hogepriester was van 18 tot 36 AD.¹⁵

Al in 1968 meenden enige nederlandse geleerden die een bijdrage leverden aan de Oosthoeks Encyclopedie, dat de naam Kajafas een verbastering was van ‘Kefas’, welke zij als de bijnaam beschouwden, met de betekenis ‘rots’, van zowel de hogepriester Jozef als de apostel Simon.¹⁶

Anderen, waaronder Allegro, hebben geopperd dat ‘Kajafas’/‘Kaifas’ de originele vorm was, stammend van het arabische woord qā’if^{am}, dat ‘onderzoeker, prognosegever’¹⁷ of ‘waarzegger’¹⁸ betekent, en dat ‘Kefas’ ofwel een dialectische versie was ofwel een aangepaste vorm – zinspelend op de betekenis ‘rots’ – van de variant ‘Kaifas’.¹⁹

Dus het is mogelijk dat ‘Kefas’ op enig moment de bijnaam was van de hogepriester Jozef. Toen Johannes schreef dat Jezus aan Simon de naam Kefas gaf, kan het daarom Johannes’ bedoeling zijn geweest om uit te drukken dat Jezus aan Simon de naam en functie van de hogepriester gaf.

2. De naam Rots – “Kefas” en “Kaifas” uitwisselbaar, identiek

Geen eigennaam

Het griekse woord Kēphas (Κηφας gespeld kappa-eta-phi–alpha–sigma) is een transliteratie naar griekse letters van het aramese woord Keypha (כֵּיפָא gespeld kaf-jod-pe-alef = kyp)²⁰ voor ‘rots’, want Johannes legt in zijn griekse Evangelie uit dat Simons nieuwe naam Kēphas ‘rots’ betekent (en wordt vertaald naar ‘Petros’)²¹. In December 2004 schreef Hurtado in antwoord op Doudna:

---

¹⁴ In de griekse tekst van Mat 26,3.57 Lu 3,2 Joh 11,49 18,13 Hand 4,6 komt naast ‘Kaiaphas’ ook ‘Kaiphos’ voor. Bijn.: εἰς δὲ τῆς ἐξ αὐτῶν Καίφας (Καίφας: P^{45,75}vid D it vg^{cl} sa ac²) Joh 11,49, en ἐν γὰρ πενθέρῳ τοῦ Καίφα (Καίφα: C D it vg^{cl} sa ac² pbo) Joh 18,13. In Joh 18,14.24.28 wordt alleen Καίφας gevonden. De Vulgaat gebruikt alleen ‘Caiphos’ (Matt 26,3.57; Lu 3,2; Joh 11,49 18,13.14.24.28; Hand 4,6). [NA²⁷ (*Novum Testamentum Graece*, Stuttgart 27e uitgave 1993, 8e druk 2001)]

¹⁵ Jos., *J.Oudh.* 18,2,2: “and when he (Simon, the son of Camithus) had possessed that dignity (of high priest) no longer than a year, Joseph Caiaphas was made his successor.” (en toen hij (Simon de zoon van Camithus) die waardigheid (van hogepriester) niet langer dan een jaar had bekleed, werd Jozef Kajafas zijn opvolger gemaakt.) 18,4,3: “Besides which, he also deprived Joseph, who was also called Caiaphas, of the high priesthood” (Waarbij hij ook Jozef, die ook Kajafas werd genoemd, het hogepriesterschap ontnam).

¹⁶ *Oosthoeks Encyclopedie* (Utrecht 1968) 8, p. 328 bij “Kefas”

¹⁷ Volgens Allegro is Kaiapha(s) een griekse transliteratie van het arabische woord qā’if^{am}, dat ‘onderzoeker, prognosegever, fysiognomist’ betekent en het deelwoord is van het arabische werkwoord qāfa, dat ‘volgen; onderzoeken’ betekent (J.M. ALLEGRO, *The Dead Sea Scrolls and the Christian Myth* (1979, 2^e herziene Amerikaans uitgave: New York 1992) p. 212-13, 236-37).

¹⁸ W. LODDER, *Historische nevenfiguren uit het N.T.* (Amsterdam 1938) p. 114-115

¹⁹ Een derde interpretatie van de naam ‘Kajafas’ is dat die stamde van het hebreeuwse qyp, wat ‘als bevallig’ betekent (Strong’s concordantie nummer 2533 in het woordenboek van de *Online Bible*, Importantia, Dordrecht, 1997 (ISBN 90-5719-011-7). Maar het lijkt dat, als titel, ‘de bevallige’ in dit geval geschikter was geweest.

²⁰ In M. JASTROW, *Dictionary of the targumim, talmud babli, yerushalmi and midrashic literature* (New York: the Judaica Press 1982, herdruk van 1903) p. 634, is de eerste medeklinker van het woord een kaf (en het hebreeuwse woord voor ‘rots’ is כָּב (kaf-pe) of כֵּב (kaf-jod-pe)).

²¹ Joh 1,42 NA²⁷

1) [...] we hebben geen geverifiëerd gebruik van Keypha als een aramese naam voorafgaand aan het gebruik in het Nieuwe Testament. 2) We hebben wel een paar gevallen van TITELS die vertaald werden van Semitische talen naar het Grieks: Mashiach/Christos; Thomas/Didymus, Abba/Pater, etc. De stap van Keypha naar Petros is dus zeker niet zonder parallel in het vroege Christendom. 3) Alles wijst erop dat Keypha GEEN naam was maar een titel of een bijnaam (d.w.z., een formele of informele bijnaam), en al vroeg was gepaard aan een grieks gebruik ervan (Petros [...]). Zo'n 'titulaire' term zou veel eerder worden "vertaald" dan een gevestigde eigennaam (die eerder zou worden vergriekst). [...]”²² “Kypha” is hoogst waarschijnlijk GEEN “eigennaam” maar een bijnaam of sobriquet, en “Petros” is waarschijnlijk net zo iets. Simon’s achternaam in alle bronnen die er één noemen, was “Bar Yona”, NIET Petros.²³

Zoals al gezegd, was de naam Kaifas van de hogepriester Jozef volgens Josephus geen eigennaam en ook geen familienaam, dus het kan ook een titel of bijnaam geweest zijn, net zoals Simons naam Kefas. En dat ‘Kaifas’ uitwisselbaar was met ‘Kefas’, wordt verondersteld in beide bovengenoemde theorieën over ‘Kajafas’ – die van Oosthoek en Allegro – en is makkelijk uit te leggen (zie fig. 1).

Als het aramese woord Keypha het origineel was, waren er twee mogelijkheden voor de transliteratie ervan naar het Grieks (= vergrieksen): de aramese klinker in het de eerste lettergreep was een lange klinker, waarschijnlijk een tseré-jod klank,²⁴ en die kon getranslitereerd worden met de lange griekse klinker eta (Κηφᾶς) = Kefas) en met de combinatie van de twee griekse klinkers alfa-iota (Καῖφᾶς) = Kaifas). Deze twee transliteraties, met verschillende klinkers, zijn fonetisch bijna hetzelfde: ‘er is redelijk bewijs dat de eta lang werd uitgesproken, misschien niet zo veel anders dat wat in het moderne Grieks de “ee” klank is, of misschien een “ai” [zoals in Cain]’.²⁵ Deze vrijheid in het translitereren van namen wordt bevestigd door het feit dat de transliteratie van Joodse namen met verschillende griekse spellingen al algemeen gebruik was in deze tijd, niet alleen voor aristocratische personen. Voorbeelden zijn: 'Iasōn en 'Iēsous voor Jeshua, Mousaios en Mōūsēs voor Moses, Simōn en Sumeōn voor Shimeon.²⁶ De twee uitwisselbare transliteraties Kefas en Kaifas voor Keypha zouden ook vergeleken kunnen worden met het klassieke Itacisme, dat de griekse spellingen eta en alfa-iota uitwisselt. Dus ‘Kefas’ en ‘Kaifas’ waren uitwisselbare vormen van dezelfde bijnaam/titel.

En als, volgens Allegro’s theorie, ‘Kajafas’ en ‘Kaifas’ de originelere vergriekste arabische namen waren, leek ‘Kaifas’ qua klank heel veel op ‘Kefas’: voor een hebreeuwse persoon klonken ‘Kaifas’ en ‘Kefas’ beide als zijn eigen hebreeuwse woord Keypha voor ‘rots’. Dus een Hebreëer die de arabische betekenis van ‘Kai(a)fas’ niet kende en de naam van de hogepriester, die als Keypha klonk, op wilde schrijven, zou dadelijk de vorm ‘Kaifas’ of ‘Kefas’ hebben gebruikt.

En Keypha (= rots) had ook een zeer geschikte betekenis, die toepasbaar was op de hogepriester Jozef.

²² vertaling van “1) [...] we have no verified usage of Keypha as an Aramaic name prior to the NT usage. 2) We do in fact have a few cases of TITLES being translated from Semitic languages into Greek: Mashiach/Christos; Thomas/Didymus; Abba/Pater; etc. So, the move from Keypha to Petros is by no means without parallel in early Christianity. 3) All indications are that Keypha arose NOT as a name but as a title or nickname (i.e., either a formal or informal sobriquet), and was early on matched by a Greek usage (Petros [...]). Such a “titular” term would the more readily be “translated” than would an established proper name (which might more readily be Graecized). [...]”, <http://www.ibiblio.org/bgreek/archives/greek-3/msg00821.html>

²³ vertaling van ““Kypha” is most likely NOT a “proper name” but is a nickname or sobriquet, and “Petros” is likely the same sort of item. Simon’s surname in all the sources giving one was “Bar Yona”, NOT Petros”, <http://www.ibiblio.org/bgreek/archives/greek-3/msg00828.html>; Existing is a slave name ‘Aqab, son of Kepha’, mentioned in an Aramaic list dated 416 BCE in Elephantine, but slaves often got nicknames, and according to Hurtado “Bar Kepha” may not be a family name but a ‘moniker’ = “Son of stone” (perhaps referring to some personality characteristic) (<http://www.ibiblio.org/bgreek/archives/greek-3/msg00828.html>).

²⁴ L.W. HURTADO, Dec. 1994, <http://www.ibiblio.org/bgreek/archives/greek-3/msg00828.html>

²⁵ vertaling van “there is reasonable evidence that the eta was pronounced long, perhaps not all that different from what is in modern Greek the “ee” sound, or perhaps an “ai” [as in Cain]”, Ibid.

²⁶ S. SAFRAI a.o. eds., *Jewish People*, p. 1051-52.

2.1. Betekenis ‘rots’

De betekenis ‘rots’ voor de bijnaam van de hogepriester Jozef zou zeer geschikt zijn geweest:

1. zijn onverplaatsbaarheid

De functie van hogepriester was een erfelijke functie. Maar vanaf de tijd dat de Romeinen waren begonnen over het Joodse volk te heersen, erfde de (oudste) zoon van de hogepriester deze functie niet meer automatisch van zijn vader, want de Romeinen benoemden en ontsloegen de hogepriester naar willekeur. Jozefs drie voorgangers en zijn meeste opvolgers in het hogepriesterambt bleven niet veel langer dan één jaar in deze hoge positie²⁷; de meesten van hen oefenden het unieke hogepriesterlijke dienstwerk – het liturgische dienstwerk van de jaarlijkse Grote Verzoendag – slechts één keer uit. Dit kan er de reden van zijn geweest dat Johannes schreef dat Kaifas “de hogepriester van dat jaar” was,²⁸ aangezien de Joden er aan gewend waren om elk jaar een nieuwe hogepriester te zien, en ook Kajafas op elk moment door de Romeinse autoriteiten uit zijn ambt gezet kon worden. Maar, tegen alle verwachtingen in, bleef Jozef de hogepriester jaar na jaar na jaar: Jozef Kaifas was als de rots van de Tempelberg zelf, die zich niet van zijn plek liet verplaatsen. Hij bleef de hogepriester voor de uitzonderlijk lange periode van achttien jaar (18-36 AD), en werd pas ontslagen, toen de keizer een nieuwe landvoogd van Syrië aanstelde en deze nieuwe landvoogd Pilatus ontsloeg en bij gelegenheid van zijn bezoek aan Jeruzalem Pilatus’ collega Jozef ook maar ontsloeg.²⁹

2. zijn residentie

Daarenboven had de hogepriester Jozef Kaifas waarschijnlijk een huis in de tempelburcht (de toren van Hananeel), die gebouwd was op de door Josephus beschreven massieve rots, en die door Herodes verbouwd en vergroot werd om er de tempelburcht Antonia van te maken: ‘Antonia ... was gebouwd op een rots van vijftig cubits hoog, en stond op een grote steile rotswand.’³⁰ Dat het paleis van de hogepriester, waarnaar Jezus werd opgebracht, in Antonia kan zijn geweest, wordt aangetoond door het volgende:

Simon Petrus en Jezus in de tempelgevangenis in Antonia

(overgenomen uit mijn artikel “Johannes Marcus – Auteur van het Johannes-evangelie samen met Jezus’ moeder”³¹)

Josephus beschrijft Antonia als een gebouw dat er van buiten uit zag als een burcht, maar binnen als een paleis was: ‘een paleis, dat onderverdeeld was in allerlei soorten zalen en andere gemakken, zoals binnenhoven, en badgelegenheden, en brede pleinen voor kampementen’ (“a palace, it being parted into all kinds of rooms and other conveniences, such as courts, and places for bathing, and broad spaces for camps”) (Safrai: 984; Josephus: Oorlog 5,238-45). Historisch gezien hebben meerdere hogepriesters voor Kajafas, en waarschijnlijk ook na hem, in de tempel en in de tempelburcht gewoond (Hilkia en Jojada (2Kon 22,3-5 2Kron 22,11-12), Simon de Makkabeeër, en Hyrcanus, en “zijn zoons en .... Hun zonen na hun”, bijv. Aristobulus I, en zijn weduwe, koningin Salome Alexandra, en Hyrcanus II (1Makk 13,52; Josephus: Oudheden 18,4,3), en waarschijnlijk ook Jezus ben Gamala in ca. 64 AD (Josephus: Oudheden 20,9,4; de vrouw van deze Jezus, Martha geheten, eiste dan een tapijt voor haar voeten werd uitgerold wanneer ze naar (het heiligdom) van de tempel ging (Rops: 191)). Ook Edersheim (hoofdst. 4, p 65) zegt dat de hogepriester een huis in de tempel bezat. En het is belangrijk om op te merken dat niet alleen de ‘hypēretai’ van de gevangenis, maar ook de gewone tempelwachters in de binnenhof van de hogepriester zaten nadat Jezus daar heen was gebracht (Lucas 22,52-55). Zij staken daar zelfs een kampvuur aan, alsof ze thuis waren (Lucas 22,52.55 Joh 18,18). De binnenhof van de hogepriester werd dus blijkbaar gemeenschappelijk gebruikt door zowel de gevangenisbewaarders als

²⁷ Jos. *J.Oudh.* 18, 19 en 20 (zie ook bijlage 2 “Hogepriesters en Tweede Priesters”)

²⁸ Joh 11,49.51 NBG; “de hogepriester van dat jaar” betekent waarschijnlijk de hogepriester die dienst deed in de liturgie van Grote Verzoendag van dat jaar; deze beschrijving onderscheidde hem van de tweede priester, die ook “de hogepriester” werd genoemd (bijv. Hand 4,6) maar die niet door de Romeinen was benoemd en dus zijn ambt dus vele jaren kon houden (zie bijlagen 1 en 2).

²⁹ Jos. *J.Oudh.* 18,4,3(95)

³⁰ vertaling van “Antonia ... it was erected upon a rock of fifty cubits in height, and was on a great precipice”, Jos., *Ant.* 15,8,5(292) and *The Wars of the Jews* 5,5,8(238)

³¹ www.JesusKing.info, 06-12-2010.

de gewone tempelwachters, die er beide toegang hadden. En aangezien de ‘hypēretai’ “beneden” zaten bij het vuur in de binnenhof van de hogepriester in de nacht waarin ze Jezus hadden opgepakt (Marcus 14,66 Joh 18,18), kan het hogepriesterlijk paleis heel goed in één van de bovenverdiepingen van Antonia zijn geweest. Bovendien waren de kamers waarin de hogepriester en het dagelijks bestuur van de tempel, de Tempelraad (de hogepriesterlijke raad die alles tot in detail regelde van wat in verband stond met de zaken en diensten van het heiligdom), gewoonlijk vergaderden, binnenin het heiligdom, in de zuidwesthoek van de Voorhof van de Priesters, en waren ze alleen overdag toegankelijk, en dan nog alleen voor priesters en Levieten (Edersheim: hoofdst. 4 en 2). Deze kamers konden dus niet worden gebruikt toen Jezus werd opgebracht. Het is waarschijnlijk dat in de nacht waarin de ‘hypēretai’ weggestuurd werden om Jezus te arresteren op de Olijfberg, Annas en Kajafas beide in Kajafas’ paleis Jezus’ aankomst afwachtten, want dan is Mattheus 26,57, die zegt dat de ‘hypēretai’ Jezus “naar Kajafas” brachten (d.w.z. naar Kajafas’ paleis in Antonia), niet in tegenspraak met Johannes 18,13, die zegt dat Jezus “eerst naar Annas” werd gebracht, en daarna naar Kajafas werd gestuurd (Joh 18,24).

Dat de binnenhof en het paleis van de hogepriester niet ver van de gevangenis en de barakken van de ‘hypēretai’ in de westelijke tempelpoort, de Wachtpoort, verwijderd waren, en dat zij zelfs in hetzelfde gebouw waren, wordt bewezen door hoe Simon Petrus zich in deze nacht verplaatste (zie fig. 3 en tabel 5). Petrus was de binnenhof van de hogepriester binnengegaan door het poortgebouw, net als Jezus, en zelfs nadat Jezus van Annas naar Kajafas was gebracht, hoefde Petrus alleen maar vanuit de binnenplaats “het poortgebouw in”, te lopen om te kunnen zien dat Jezus zich naar hem omdraaide en hem aankeek; pas daarna ging Petrus “naar buiten”.³² Dit bewijst dat Annas en Kajafas Jezus in hetzelfde gebouw zagen. Maar wanneer en waar zag Petrus Jezus zich omdraaien en hem aankijken? De Schrift zegt dat Jezus zich omdraaide en Petrus aankeek op het moment dat Petrus, nog staande in het poortgebouw, Jezus voor de derde keer verloochende en de haan kraaide. Om het mogelijk te laten zijn dat Petrus Jezus zag, stelt men zich meestal voor dat Jezus, heel toevallig, net op dat moment over de binnenhof van de hogepriester werd geleid (om naar de gevangenis gebracht te worden, om klaar te zijn voor de ondervraging door het Grote Sanhedrin dat de volgende morgen in de raadszaal van de tempel zou plaatsvinden). Maar tijdens Petrus’ derde verloochening werd Jezus niet in de richting van het poortgebouw geleid, waar Petrus was, want Jezus moest zich omdraaien om Petrus in het poortgebouw te kunnen aankijken. Dit bewijst dat Jezus het gebouw nog steeds niet uitging en dat ook de gevangenis dus in hetzelfde gebouw was.³³ En het oogcontact moet, in bovenstaande reconstructie, dus nog korter en toevalliger geweest zijn, want direct nadat Petrus Jezus verloochende moet Jezus niet alleen dwars door Petrus’ gezichtsveld vanuit het poortgebouw hebben gelopen, maar Petrus moet ook in die richting hebben gekeken (alsof hij wist dat Jezus daar was), net zoals ook Jezus geweten moet hebben dat Petrus in het poortgebouw was om zich naar hem om te kunnen draaien en hem aan te kijken. Dit is allemaal veel te toevallig. De volgende reconstructie is een veel aannemelijkere verklaring voor het kijken van Petrus naar Jezus: Terwijl Jezus binnen in het paleis van Kajafas in Antonia wordt ondervraagd door Annas, wordt Petrus in de binnenhof ondervraagd door één van de dienstmeisjes. Naar zijn eerste verloochening van Jezus gaat Petrus vanuit de binnenplaats ‘het poortgebouw in’, het poortgebouw van de Wachtpoort aan de voet van Antonia. Terwijl Jezus wordt ondervraagd door Kajafas en de Tempelraad, die zich ondertussen verzameld had in Kajafas’ paleis, wordt Petrus ook voor de tweede keer ondervraagd, door een ander dienstmeisje, en hij verloochent Jezus weer. Maar hij blijft wachten in het poortgebouw, aangezien hij wilde “zien hoe het af zou lopen”.³⁴ “Na verloop van ongeveer een uur” ondervraagt nog een man Petrus en na zijn derde verloochening van Jezus kraait de haan voor de tweede keer, en toen “keerde de Heer zich om en keek Petrus aan” Lucas 22,59-61): nadat de Tempelraad Jezus ter dood had veroordeeld, was Hij naar Antonia’s “openbare gevangenis” gebracht en er opgesloten, in hetzelfde gebouw “in het volle zicht van allen” in de Wachtpoort als waar Petrus nog steeds wachtte om te zien hoe het af zou lopen. Hier, in de Wachtpoort, nadat Petrus en Jezus elkaar al hadden gezien en herkend, en nadat de haan kraaide, zag Petrus hoe Jezus zich omdraaide en hem aankeek vanuit de gevangenis, en “hij ging naar buiten en weende bitter” (Lucas 22,62).³⁵ En “de mannen die Jezus gevangen hielden” – Marcus 14,65 specificceert dat zij ‘hypēretai’ waren – “bespotten en sloegen Hem” (Lucas 22,63). Dit is iets wat de ‘hypēretai’, als beambten van de openbare tempelgevangenis, in de tempelgevangenis konden en zouden doen.

In de bovenstad op de westelijke heuvel van Jeruzalem hebben archeologen het zogenaamde “huis van Kajafas” gevonden, met daarin een pakhuis, schatkamer, rechtszaal, bewakerskamer en cellen, complete series gewichten en maten, die alleen door priesters werden gebruikt, en een enorme stenen deurplint met het opschrift: ‘Dit is Korban of offergave’; ‘Precies in het midden van de rechtszaal is de opening van de flessenhalsvormige gevangenis, waarin de veroordeelde gevangene kon worden neergelaten na de rechtszitting’ en ook de andere gevangenen waren in de schemer van de verdieping onder de rechtszaal: ‘een derde verdieping lager is een complete bewakersruimte, waarin rondom aan alle wanden nog steeds de haken voor de kettingen van de gevangenen hangen. Aan één zijde is er een klein raampje dat

³² Marcus 14,68//Matt 26,71; Lucas 22,61; Matt 26,75//Lucas 22,62

³³ Het is onwaarschijnlijk dat Jezus Petrus al voorbij was gelopen in het poortgebouw (van Kajafas privé-huis in de bovenstad) en het gebouw verliet toen Hij omkeek en Petrus aankeek toen Petrus Jezus verraadde, want dan zou Petrus Jezus hebben zien aankomen in de richting van het poortgebouw en zou hij hebben begrepen dat Jezus het gebouw uit werd geleid en zou hij dus direct naar buiten zijn gegaan, het poortgebouw uit, om Jezus en de ‘hypēretai’ in het geheim te kunnen volgen wanneer zij eenmaal buiten het gebouw zouden zijn om Hem naar een andere plek te brengen. Hij zou niet hebben staan wachten tot Jezus hem voorbij was gegaan in het poortgebouw en daarna een bediende hem laten ondervragen over Jezus.

³⁴ Matt 26,58

³⁵ Matt 26,75 Lucas 22,62

uitkijkt op de flessenhalsvormige cel van de veroordeelde. Onder dit raampje, ..., ligt een blok waarop de bewaker naar beneden stond te turen, in de duisternis van de cel onder hem' (vertaling van Brownrigg: 26). Dit bewijst nogmaals dat Jezus in de openbare gevangenis van Antonia was, want als Jezus door Kajafas berecht was geweest in diens privéhuus in de bovenstad, zou Hij in een donkere cel onder de rechtszaal geweest zijn, en dus niet zichtbaar voor Simon Petrus. En de 'hypēretai' van de tempel zouden zich zeker niet hebben laten zakken in Kajafas' donkere put om Jezus daar te bespotten en te slaan.

Dus dat Jozef hoog op de rots woonde en zijn onverplaatsbaarheid als van een rots, waren twee specifieke redenen om hem de aramese bijnaam 'rots' (Keypha) te geven, vooral wanneer zijn arabische naam Qā'if^m/Caiphas al klonk als 'rots'.

3. de plaats van zijn dienstwerk

Een derde reden om de hogepriester Jozef de bijnaam 'rots' te geven, was dat alleen de offers die gebracht werden op de rots van de berg Moria – de Tempelberg in Jeruzalem waarop het altaar was gefundeerd – geldige offers waren.³⁶ Het dagelijkse gemeenschappelijke morgen- en avondoffer op de rots van de Tempelberg (een lam en brood en wijn) waren gedachtenissen van de offers gebracht door de hogepriester Melchisedek (brood en wijn) en door Abraham (een ram in plaats van zijn enige zoon Izaak) op juist deze rots.³⁷

4. zijn fundamentele positie in de hogepriesterlijke hiërarchie

Niet alleen de plaats was cruciaal voor de geldigheid van deze offers, de offers moesten ook gebracht worden in de naam van de officiële hogepriester,³⁸ de hogepriester aan de top (of aan het fundament) van de hogepriesterlijke hiërarchie, 'de rots van het hogepriesterschap'.

Bevestiging

Toen Lucas zijn Evangelie schreef, gebruikte hij de uitdrukking: 'epi archiereōs Anna kai Kai(a)pha', en vertaald is dit: onder de hogepriester (enkelvoud!) Annas en Kaifas.³⁹ De afwezigheid van de aanduiding "hogepriester" voor Kaifas bewijst dat het woord "Kaifas" al voldoende de unieke functie van deze officiële hogepriester uitdrukte, en dat het schrijven van "de hogepriester Kaifas" voor Jozef, een pleonasme zou zijn.⁴⁰

Nog een bevestiging wordt gevonden in Jezus' metafoer:

"Op mijn beurt zeg ik u: Gij zijt Petrus; en op deze steenrots zal Ik mijn Kerk bouwen en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen. Ik zal u de sleutels geven van het Rijk der hemelen en wat gij zult binden op aarde, zal ook in de hemel gebonden zijn en wat gij zult ontbinden op aarde, zal ook in de hemel ontbonden zijn." (Matt 16,18-19)

Door Simon de naam Petrus of Kefas te geven, gaf Jezus aan Simon de bijnaam van de hogepriester Kaifas en stelde hij Simon zo aan om (de aardse) hogepriester van het Nieuwe Verbond te zijn, als de plaatsbekleder van Jezus Christus Zelf, die de eeuwige Hogepriester is (Heb 10,10-14). Petrus' hogepriesterschap zou net zo lang moeten duren en zou net zo fundamenteel, met betrekking tot de geldigheid van het priesterlijk dienstwerk, moeten zijn als Kaifas' hogepriesterschap was.⁴¹ Bij het zeggen dat Jezus zijn kerk zou bouwen "op deze steenrots", gebruikte Jezus de metafoer van de rots van de Tempelberg, die op dat moment het fundament was, waarop Herodes de tempel aan het verbouwen was. Door te zeggen dat de poorten der hel de kerk niet zouden overweldigen, werkte

³⁶ D. ROPS, *Het dagelijks leven*, p. 434

³⁷ Ge 22,8.14; H.G. KOEKKOEK, *De Geheimen Van De Offers*, Alphen aan de Rijn 1985, p. 127

³⁸ S. SAFRAI a.o. red., *The Jewish People in the First Century*, Assen/Amsterdam, 1976, p. 874-875

³⁹ ἐπι ἀρχιερέως Ἀννᾶ καὶ Καί(α)φᾶ, Luke 3,2 NA²⁷

⁴⁰ Het zou lijken op zeggen "de Heilige Vader de Paus".

⁴¹ In de Rooms Katholieke Kerk is de paus levenslang in functie, en iedere Rooms Katholieke Mis wordt opgedragen in de naam van de bisschop, waarbij alle andere priesters zijn vertegenwoordigers zijn. "Enkel die eucharistie moet als wettig beschouwd worden, die gevierd wordt met als voorganger de bisschop of degene die hij met deze taak belast heeft." (Kathechismus van de Katholieke Kerk §1369) De bisschop vertegenwoordigt de apostolische successie, waarvan de paus het hoofd is.

Jezus de metafoor van de tempel uit, want Herodes' tempel lag dicht bij het dal van Ge-hinnom – dat ten zuidwesten van de tempel lag –, en waarvan de naam in Jezus' tijd verbonden was aan de dood vanwege de heidense kindoffers die daar waren gebracht en omdat het een begraafplaats was, net als het Kidrondal, grenzend aan de Tempelberg aan de oostzijde.⁴² Vanuit deze dalen kon een vijand de tempel nauwelijks overweldigen, die hoog op de rotsen lag en bewaakt werd door drie legers in Antonia (een Romeinse wacht, de stadswacht en de tempelwacht). Dat Petrus de sleutels van het Rijk der hemelen gegeven zouden worden, kan in deze zelfde metafoor een verwijzing zijn naar de sleutels van de tempel, waarmee de tempelpoorten elke ochtend en elke avond geopend en gesloten werden. En door te zeggen dat, wat Petrus zou binden of ontbinden op aarde, in de hemel gebonden of ontbonden zou zijn, kan Jezus' metafoor hebben gezinspeeld op de ontbindende geldigheid van de Joodse zoenoffers – die de mens losmaakten van zonden – onder de voorwaarde dat ze werden gebracht in de naam van de hogepriester en op de rots van de Tempelberg.

En veel later gebruikte Paulus, net als Jezus, ook de metafoor van de tempel, toen hij verwees naar “Jakobus en Kefas en Johannes” als “steunpilaren”⁴³ van de kerk in tegenstelling tot de ‘rots’ Simon Petrus: de tempel had een groot aantal pilaren, van welke de twee hoofdpilaren aan de voorkant van het heiligdom bijvoorbeeld legendarisch waren,⁴⁴ maar hij was gebouwd op maar één rots.

Dus de betekenis ‘rots’ voor “Kaifas” is zeer zinvol en deze betekenis wordt bevestigd door Jezus' en Paulus' metafoor die zinspeelt op de hogepriester en de tempel.

2.2. Gebruik van de varianten

Hoewel het niet zeker is welke naam de originele bijnaam/titel van de hogepriester was – het arabische Qā'if^{un}/Kajafas of het aramese Keypha/Kefas –, lijkt het het meest waarschijnlijk dat Jozef, toen hij werd benoemd tot hogepriester in 18 AD, de bijnaam/titel Kajafas had, stammend van het arabische woord voor onderzoeker/prognosegever, en dat, pas nadat hij enkele jaren de Joodse hogepriester was geweest, zijn naam Kajafas een beetje aangepast werd richting Kaifa(s)/Kefa(s), welke naam klonk als – en ook was bedoeld als het equivalent van – het aramese woord Keypha voor ‘rots’. Dat Jozefs bijnaam/titel zou zijn verbasterd van Kefa(s) naar Kajafas – zoals de geleerden van de Oosthoeks Encyclopedie meenden –, lijkt minder waarschijnlijk, omdat de betekenis ‘rots’ minder passend was aan het begin van zijn hogepriesterschap dan de betekenis onderzoeker/prognosegever. Deze laatste betekenis was geschikt aan het begin van zijn hogepriesterschap, aangezien hij de gave van profetie vanaf zijn jeugd gehad kan hebben. Johannes verwees naar deze gave, toen hij schreef dat Kaifas “profeteerde [...], dat Jezus zou sterven voor het volk, en niet voor het volk alleen, maar ook om de verstrooide kinderen van God samen te brengen.”⁴⁵ In het jaar 27 AD, het veronderstelde jaar van het begin van Jezus' openbare zending, toen Hij Simon de bijnaam/titel Kefas gaf, had Jozef Kefas waarschijnlijk al verdiend om ‘rots’ genoemd te worden, aangezien hij al gedurende negen jaar bewezen had de onverplaatsbare ‘rots’ van het hogepriesterschap te zijn. Het is opmerkelijk dat op een stukje perkament uit één van de grotten bij de Dode Zee een naam/titel (כַּיִפּיִם kaf-ayin-pe-samech = k'ps) in hebreeuwse letters boven een klinisch document van medische behandelingen staat: Allegro⁴⁶ meent dat deze hebreeuwse letters een transliteratie zijn van het griekse ‘Kajafas’, stammend van het arabische woord qā'if^{un} voor onderzoeker/prognosegever. (De gave van inzicht en profetie werd verondersteld noodzakelijk te zijn voor de arts om de ziekte (en de onreine geest die deze veroorzaakte) te kunnen herkennen, om het verloop van de ziekte, de meest effectieve behandeling, en het meest waarschijnlijke resultaat ervan, te kunnen voorspellen.) De stelling van Allegro is dat

---

⁴² Jer 31,40

⁴³ Gal 2,9

⁴⁴ Deze pilaren hadden zelfs namen: Boas and Jakin (1Kon 7,15-22)

⁴⁵ Joh 11,51-52

⁴⁶ J.M. ALLEGRO, *The Dead Sea Scrolls and the Christian Myth*, p. 128, 210-14, 236-37

qā'if^{un}/Caiaphas de titel was van de arts van de Qumran-gemeenschap, en dat die op een bepaald moment aan Jozef gegeven was. Dus het is mogelijk dat Jozefs bijnaam/titel Qā'if^{un}/Kajafas eerst getransliteraard werd met de hebreeuwse letters כַּעֲפַס = k'ps en dat men, pas nadat hij enkele jaren hogepriester was geweest, dit כַּעֲפַס = k'ps (en elke andere hebreeuwse variant, misschien כִּיפִי (ס) = kyp(s)) opzettelijk als het aramese Keypha – 'rots' – begon uit te spreken en het met het griekse Kaifas/Kefas te translitereren, de twee uitwisselbare vormen (zie fig. 1).

In het Nieuwe Testament werd de eerste griekse transliteratie van de bijnaam 'rots' gemaakt door Paulus in zijn brief aan de Galaten, geschreven in 48/49 AD.⁴⁷ Hij koos de eta (Kefas) en bedoelde, volgens deze studie, de hogepriester Jozef Kaifas (als hij Simon Petrus aanduidde gebruikte hij de griekse naam Πέτρος (Petrus), dat ook 'rots' betekent).⁴⁸ Johannes gebruikte in het begin van zijn Evangelie (Joh 1,42) ook de griekse transliteratie Kefas met eta voor de nieuwe bijnaam/titel van Simon.⁴⁹ In de rest van zijn Evangelie gebruikt Johannes alleen "Simon" en/of "Petrus". Pas aan het eind van zijn Evangelie noemt Johannes de persoon van de hogepriester zelf,⁵⁰ maar nu gebruikt hij de transliteratie Kaifas (met alfa-iota) of Kajafas, misschien gewoon om de persoon van de hogepriester te onderscheiden van de reeds genoemde apostel Simon Petrus (die hij al Kefas had genoemd, gespeld met eta). Hoe dan ook, volgens Thiede "is het vrij gewoon voor auteurs en secretarissen om in oude teksten verschillende spellingen te gebruiken voor dezelfde woorden."⁵¹

Dit alles overwogen hebbende, is het niet onredelijk om aan te nemen dat ieder, die wist dat de bijnaam/titel van de Joodse hogepriester Kaifas/Kefas was of was geweest, zelfs zonder de betekenis 'rots' ervan te weten, uit Johannes' Evangelie zou begrijpen dat Jezus aan Simon de titel en functie gaf van hogepriester van zijn Kerk. En iedere Grieks-sprekende persoon, die wist dat de betekenis van de bijnaam van de hogepriester Kaifas/Kefas 'rots' was, zou begrijpen, zelfs zonder de Evangelies te hebben gelezen of gehoord, dat de bijnaam "Petrus" (rots) voor Simon de vertaling was van de bijnaam van de Joodse hogepriester en dat het dus betekende dat Simon Petrus de hogepriester van de christenen was.

2.3. Omstreden inscripties

De inscripties die in 1990 op een mooi versierd eerste-eeuws beenderkistje werden gevonden, zijn de woorden 'Jozef zoon van Qeypha', met 'Qeyph' gespeld in hebreeuwse letters: קַפֵּא qof-pe-alef = qp' en קַיפֵּא qof-jod-pe-alef = qyp' of קַוַּפֵּא qof-waw-pe-alef = qwp'; een derde inscriptie werd gevonden op een ander beenderkistje in dezelfde begrafenisgrot: alleen 'Qeypha', gespeld קַפֵּא = qp'.⁵² Dus hier wordt een קַ qof gebruikt in plaats van de כַּ kaf van de hebreeuwse en aramese woorden voor 'rots' (Keypha).

Er moet nu worden gespecificeerd dat een derde these over de naam Kajafas is, dat het stamde van het aramese קַיפֵּא qof-jod-pe-alef = qyp', met de betekenis 'als bevallig'.⁵³ Maar deze oorsprong lijkt onwaarschijnlijk omdat de titel 'de bevallige' met het lidwoord 'de' (הַ ha-) passender zou zijn geweest dan de titel 'als bevallig' met 'als' (קַ qa-). Maar omdat één van de spellingen op de beenderkistjes (קַיפֵּא qof-jod-pe-alef = qyp') hetzelfde is als deze *veronderstelde* oorsprong van

⁴⁷ Deze datering zal worden verklaard in paragraaf 4.4. *De nieuwe chronologie*

⁴⁸ Kefas: Gal 1,18 2,9.11.14; Petros: Gal 2,7.8 NA²⁷

⁴⁹ Misschien wist Johannes dat Paulus de eta al had gebruikt voor de hogepriester in de transliteratie Kefas.

⁵⁰ Joh 11,49 18,13.14. 24.28

⁵¹ C.P. THIEDE, *Jesus: Life or Legend*, Oxford 1997, p. 150; vertaling van "it is quite usual for authors and scribes to use variant spellings for the same words in ancient texts."

⁵² Z. GREENHUT, Burial cave of the Caiaphas Family, *Biblical Archeology Review*, 18/5 (1992), p. 28-36; R. REICH, Caiaphas name inscribed on bone boxes, *Biblical Archeology Review*, 18/5 (1992), p. 38-44; E. PUECH, A-t-on redécouvert le tombeau du grand-prêtre Caïphe? *Le Monde de la Bible*, 80 (1993), p. 42-47.

⁵³ Strong's concordantie nummer 2533 in het woordenboek Grieks-Engels van de *Online Bible*, Importantia, Dordrecht, 1997 (ISBN 90-5719-011-7)

‘Kajafas’ – ‘als bevallig’ –, wordt er gedacht, maar het is niet zeker, dat deze inscripties de aramese oorsprong zijn van de naam van de hogepriester Jozef Kaifas.

Een andere mogelijkheid is echter dat het andersom was: dat de inscripties op de beenderkistjes niet de oorspronkelijke aramese naam waren, maar alleen maar een terug-transliteratie waren van de griekse naam Kajafas/Kaifas naar hebreeuwse letters, net zoals de hebreeuwse letters כַּעֲפֹס = k’ps op het Dode Zee perkament. Deze terug-transliteratie op de beenderkistjes kan zijn gedaan door een eerste-eeuwse persoon of zelfs door een modernere persoon die dacht dat Kaifas ‘als bevallig’ betekende, aangezien de authenticiteit van de inscripties nog steeds wordt betwist⁵⁴. Zo’n persoon, die de griekse naam van Jozef Kaifas in hebreeuwse letters op de beenderkistjes wilde schrijven, zou hebben moeten kiezen tussen de kaf en de qof. En de reden om de qof te kiezen kan geweest zijn dat in het moderne Hebreeuws een buitenlands woord met een k-klank, zoals Kaifas, naar hebreeuwse letters wordt getransliteraard met een qof, bijvoorbeeld: het woord ‘koffie’ wordt getransliteraard met קֹפֶה qof-pe-heh = qph.⁵⁵ Maar de auteur van het authentieke medische document op het Dode Zee-perkament koos de kaf.

Een andere overweging is dat de inscripties op de beenderkistjes, als ze authentiek zijn, in plaats van de hogepriester Jozef, ook, of zelfs nog waarschijnlijker, een andere Jozef kunnen hebben aangeduid, aangezien de hogepriester Jozef geen *zoon* van Kaifas was, maar alleen de *bijnaam* Kaifas had. En het is niet waarschijnlijk dat de beenderkistjes toebehoorden aan een Jozef die een zoon van de hogepriester Jozef Kaifas was, want een Jood was niet geneigd zijn zoon zijn eigen naam te geven (Jozef zoon van Jozef), maar eerder de naam van zijn eigen vader.⁵⁶ Een mogelijkheid is dat de ‘Jozef zoon van Qeypha’ een zoon van de hogepriester Elioneaus was,⁵⁷ die regeerde van 43 tot 47 AD op zijn hoogst. In de Mishnah wordt deze hogepriester Elioneaus de hebreeuwse titel קֹפֶה = hqyyp gegeven,⁵⁸ wat door Allegro is ge vocaliseerd als haqqayyāph en geïnterpreteerd als de combinatie van het hebreeuwse lidwoord (ha-) en een hebreeuwse transliteratie qayy^ephā van het arabische ‘prognosegever’.⁵⁹ Dus de titel Kaifas werd waarschijnlijk hergebruikt voor deze nieuwe hogepriester Elioneaus, één van Jozef Kaifas’ latere opvolgers, en de beenderkistinscriptie קַפֶּ = qp’ kan slechts een andere willekeurige hebreeuwse transliteratie van deze titel geweest zijn. Zo kan de beenderkist hebben behoord aan een Jozef, zoon van Elioneaus, en niet aan Jozef Kaifas. Een andere mogelijkheid is dat de ‘Jozef zoon van Qeypha’ een zoon was van een person met de eigennaam Qeypha (hoewel er twijfel is of deze eigennaam bestond) of zelfs de zoon van een persoon met de eigennaam of bijnaam Qopha (als de geschreven jod/waw feitelijk een waw is). Dus om verschillende redenen kan het niet worden geverifieerd dat de inscriptie met de qof feitelijk de hogepriester Jozef Kaifas aanduidde.

Samenvattend zijn er minstens twee argumenten waarom de inscripties met qof niet gebruikt kan worden als bewijs dat Paulus’ Kefas niet de ‘rots’ (met kaf) van het hogepriesterschap, Jozef Kajafas, zou kunnen zijn: 1) de inscripties duiden niet noodzakelijkerwijs de persoon van de hogepriester Jozef Kaifas aan 2) de inscripties zijn niet noodzakelijkerwijs de oorsprong van de griekse naam Kaifa(s) – ze zouden niets meer dan een (willekeurige) hebreeuwse transliteratie van het arabische qā’if^{unn} of van het griekse Kajafas kunnen zijn – en 3) de inscripties kunnen niet authentiek zijn.

---

⁵⁴ C. CLAUSEN (Universiteit van München), Caiaphas in Context, *Expository Times* 117, 7, p. 297-298

⁵⁵ A. GEBHARD, *Melet*, Muiderberg 1979, p. 24

⁵⁶ De naam Annas, zoon van Annas, is een uitzondering voor de vijfde zoon die hogepriester werd na zijn vader Annas.

⁵⁷ Jos, *J. Oudh.* 20,1,3

⁵⁸ M.Para 3,5

⁵⁹ J.M. ALLEGRO, *The Dead Sea Scrolls*, p. 236-37

3. Het kerygma: Kefas, de Twaalf en de vijfhonderd

3.1. De tempelorde in de eerste eeuw

De Tempelraad – de hogepriesters en de twaalf ‘oudsten van de priesters’

De tempel van de eerste eeuw, gebouwd door Herodes, werd bewaakt door wachten die bestonden uit Levieten en priesters. De opzichter van al deze wachten werd “de bevelhebber van de tempel” genoemd.⁶⁰ De bevelhebber van de tempel was ondergeschikt aan de zeven ‘Ammarcalin’: de priesters die het hoogste bevel voerden over al de tempelpoorten.⁶¹

De hogepriester (in Jezus’ dagen Kaifas), en/of de zogeheten ‘tweede priester’ (Annas), wiens plicht het was de hogepriester zonodig te vervangen, en die gewoonlijk optrad als zijn assistent⁶²,

de twee ‘Katholikin’ (hoofdschatbewaarders en opzichters),

de zeven ‘Ammarcalin’ (hoofdbevel over al de poorten) en

de drie ‘Gizbarin’ (onderschatbewaarders)

vormden de dagelijkse Tempelraad, waarvan de leden ook ‘de oudsten van de priesters’ of ‘de raadsleden’ werden genoemd,⁶³ en welke alles regelde wat in verband stond met de zaken en diensten van het heiligdom.⁶⁴ Het was deze “raad”,⁶⁵ die bestond uit 2 + 7 + 3 = 12 gewone leden en die werd voorgezeten door “de hogepriester Kajafas”,⁶⁶ die in de Paasnacht Jezus veroordeelde wegens godslastering en vond dat Hij “de doodstraf” verdiende⁶⁷: de tweede priester Annas blijkt niet tot deze raad te hebben behoord – tenminste niet noodzakelijk wanneer de hogepriester Kaifas functioneerde als voorzitter –, want Annas, die ook “de hogepriester” werd genoemd⁶⁸, was degene die Jezus ’s avonds, gebonden maar niet veroordeeld, van zijn eigen (rechts)zaal “naar [...] Kajafas” “zond”.⁶⁹ Dus het was de hogepriester Kaifas met de twaalf gewone ‘oudsten van de priesters’ van deze raad, die Jezus ’s nachts ter dood veroordeelde. Lightfoot zegt het volgende over de Tempelraad: ‘Dit rechtsorgaan, dat zich gewoonlijk niet bezighield met criminele vraagstukken, had blijkbaar een leidend aandeel in de veroordeling van Jezus.’⁷⁰

---

⁶⁰ Hand 4,1 5,24.26

⁶¹ EDERSHEIM, *The Temple* hdst. 4, p. 70

⁶² De hebraïst JOHN LIGHTFOOT (1602-1675) zei al in zijn “Commentary on the New Testament from the Talmud an Hebraica”: ‘Het is makkelijk om deze *bevelhebber van de berg van de Tempel* te onderscheiden van de *overste van de Tempel* of de *sagan*. De eerste was alleen de overste van de wachten; de laatste over de hele tempeldienst. En zo hebben we ze onderscheiden, Hand 4,1: daar is de *bevelhebber van de Tempel*, en Annas, die de *sagan* was’ (commentaar op Lu 22,4) (vertaling van “It is easy distinguishing this *captain of the mountain of the Temple* from the *ruler of the Temple* or the *sagan*. The former presided only over the guards; the latter over the whole service of the Temple. And so we have them distinguished, Acts 4:1: there is the *captain of the Temple*, and Annas, who was the *sagan*” (commentary on Luke 22,4)). Dezelfde opvatting is in de Easton’s revised Bible Dictionary bij “Caiaphas”: ‘Annas ... waarschijnlijk de vicaris of plaatsvervanger (Heb. Sagan) van Kajafas’ (vertaling van “Annas .. probably the vicar or deputy (Heb. Sagan) of Caiaphas”). Het woord ‘sagan’ יָסָד (S. SAFRAI a.o. red., *The Jewish People*, p. 875) wordt gebruikt voor de “tweede priester” (2Kon 25,18 Jer 52,24).

⁶³ EDERSHEIM, *The Temple* hdst. 4, p. 70

⁶⁴ ‘Dit waren de priesters die belangrijke functies bekleedden in de Tempel, zoals schatbewaarders, administrateurs en dergelijke. Deze priesters waren leden van een hof dat wettelijke beslissingen nam die het priesterdom aangingen en vormden een onderscheiden blok binnen het Sanhedrin.’ (vertaling van “These were the priests who fulfilled important functions in the Temple, such as treasurers, administrators and the like. These priests were members of a court that rendered legal decisions affecting the priesthood and constituted a distinct bloc within the Sanhedrin.” (S. SAFRAI a.o. eds., *The Jewish People*, p. 602))

⁶⁵ Mt 26,59 Mr 14,55

⁶⁶ Mt 26,57 Mr 14,53 en “Kajafas” als voorzitter van de Tempelraad: Joh 18,24

⁶⁷ Mt 26,66 Mr 14,64

⁶⁸ “Annas [...] de hogepriester” Joh 18,13.19; “Annas de hogepriester” Hand 4,6.

⁶⁹ Joh 18,24; in Lu 22,54 is “het huis van de hogepriester” het huis van Kajafas, waar hij ’s nachts de Tempelraad voorzat (Mt 26,57 Joh 18,24) (zie paragraaf III.2.1. Betekenis, 2. zijn plaats van residentie).

⁷⁰ vertaling van “This judicatory, which ordinarily did not busy itself with criminal questions, apparently took a leading part in the condemnation of Jesus.” EDERSHEIM, *The Temple*, hfd. 4, p. 70

In de morgen werd Jezus voor het Grote Sanhedrin geleid (of “heel de Senaat van de kinderen van Israel”), waartoe behalve de leden van de Tempelraad en ander leidinggevende priesters en schriftgeleerden ook de “oudsten van het volk” behoorden⁷¹ (zie tabel 1) en die werd voorgezeten door de tweede priester Annas (dit wordt uitgewerkt in bijlage 1, “De Twee Raden in de Handelingen”).⁷² Net zoals de Tempelraad bestond uit twaalf gewone leden plus de voorzitter (ofwel de hogepriester ofwel de tweede priester), zo bestond ook het Grote Sanhedrin (of Senaat) uit zeventig gewone leden plus de voorzitter (ofwel de tweede priester ofwel de zogeheten ‘Nasi’ (נָסִי = ‘nasiy’ is een hebreuws woord voor ‘prins’))⁷³; wanneer het was verzameld als de justitiële rechtbank, was de tweede priester, ook de ‘abed-beth-din’ genoemd (= vader van het huis van justitie) – in Jezus’ geval Annas –, de voorzitter; wanneer het was verzameld als het hof voor burgerzaken was de Nasi de voorzitter, die niet noodzakelijkerwijs een priester was, maar die een rabbi of een schriftgeleerde was.⁷⁴ Het lijkt er dus op dat de Joodse tempel een Kefas had (de hogepriester Jozef Kaifas), een Twaalf (van de Tempelraad) – het aantal “Twaalf” onderscheidde deze ‘oudsten van de priesters’ van de vierentwintig oudsten van de priesterafdelingen en de vele oudsten van de priesterfamilies –, een Zeventig (van het Grote Sanhedrin, als een verwijzing naar de zeventig oudsten van Israel in Numeri 11,16.24.25)⁷⁵ en een Elf (van de tempelpolitie).

Dit onderscheid tussen de Tempelraad met de hogepriester als voorzitter, en het Grote Sanhedrin inclusief de oudsten van het volk en met de tweede priester als voorzitter, kan ook in andere bijbelse gevallen gevonden worden (zie bijlage 1, “De Twee Raden in de Handelingen”). Voor een chronologische lijst van de hogepriesters en tweede priesters: zie bijlage 2, “Hogepriesters en Tweede Priesters”.

⁷¹ ‘Deze priesters [van de Tempelraad] vormden een onderscheiden blok binnen het Sanhedrin’ (“These [...] priests [of the Council of the Temple] .... constituted a distinct bloc within the Sanhedrin” (S. SAFRAI a.o. eds., *The Jewish People*, p. 602)). “Bij het aanbreken van de morgen kwamen alle hogepriesters en *oudsten van het volk* in vergadering bijeen en spraken over Jezus het doodvonnis uit. Geboeid leidde men Hem weg en leverde Hem uit aan de landvoogd Pilatus.” (Matt 27,1-2) “Toen het dag geworden was, vergaderde de raad van *oudsten van het volk*, hogepriesters en schriftgeleerden en zij lieten Hem voor hun rechtbank leiden.”... “Toen stond de gehele vergadering op en men bracht Hem voor Pilatus.” (Lu 22,66 27,1); Mr 15,1; “Kajafas” als de naam waarmee de plaats van het Grote Sanhedrin werd aangeduid: “Toen brachten zij Jezus van het huis van Kajafas naar het pretorium. Het was vroeg in de morgen. ... Daarom kwam Pilatus naar buiten” Joh 18,28-29.

⁷² De “raad” (Hand 5,21) vertaalt de griekse aanduiding ‘gerousia’ (NA²⁷), die “de hoogste raad van naties of steden” aangeeft (Strong’s 1087). In de vergadering van “de voltallige raad van oudsten van de Israëlieten”, waarvoor de apostelen terecht stonden, verwijst de “hogepriester” (Annas) met “Hebben wij u niet uitdrukkelijk verboden onderricht te geven in die Naam?” (Hand 5,21.27-28) naar wat hij, “de hogepriester Annas” (Hand 4,6) aan Simon Petrus had verboden in de vorige vergadering: “nog ooit iets te zeggen of te leren met een beroep op Jezus’ Naam” (Hand 4,18.21). Zie ook Bijlage 1.

⁷³ ‘Soms wordt gezegd dat het Joodse sanhedrim bestaat uit zeventig leden, en soms uit éenenzeventig, en soms uit tweeënzeventig; maar meestal wordt gezegd dat het het ronde aantal zeventig is’ (“The Jewish sanhedrim is sometimes said to consist of seventy one, and sometimes of seventy two; though commonly said to be of the round number seventy” (Gill’s commentary on Luke 10,1)

www.searchgodsword.org/com/geb/view.cgi?book=lu&chapter=010&verse=001

⁷⁴ D. ROPS, *Het dagelijks leven* p. 74. Als het Sanhedrin was vergaderd als een gerechtshof voor religie, Halakah, jurisprudentie en burgerzaken, werd hij voorgezeten door een zekere ‘Nasi’, die één van de leidende Farizeese schriftgeleerden lijkt te zijn geweest (When the Sanhedrin was assembled as a court for religion, Halakah, jurisprudence and civil affairs, it was presided over by a certain ‘Nasi’, who seems to have been one of the leading Pharisean sages (Chagiga 2,2; Horajoth 2:5 3:1; Eddowjoth 5:6; Pesachim 6:33; Sabbat fol.15a etc.)) [D. ROPS, *Het dagelijks leven*, p. 74]; In Hand 25,2 lijken beide voorzitters aanwezig: de tweede priester Ananias, “de hogepriester” genoemd, en de ‘Nasi’, één van “de voornaamste Joden”. Zie ook bijlage 1 “De Twee Raden in de Handelingen” voor het verschil tussen de tweede priester (‘abed-beth-din’) en de officiële hogepriester.

⁷⁵ De getallen twaalf en zeventig, waarmee de gewone leden worden aangeduid van de Tempelraad (bestaande uit twaalf plus de voorzitter = de hogepriester) en van de Hoge Raad (bestaande uit zeventig plus de voorzitter = de ‘abed-beth-din’ (D. ROPS, *Het dagelijks leven*, p. 74) = de tweede priester), lijken geen toevallig beeld van het model waarop Jezus de kerk van het Nieuwe Testament vanaf het begin organiseerde: twaalf apostelen (Lu 6,13) en zeventig leerlingen (Lu 10,1.17). Een nog ouder beeld bestaat uit de twaalf stammen van Israel en de zeventig wijze mannen met Mozes als hun leider (Num 11,16).

Dienstdoende priesters – op feestdagen meer dan vijfhonderd

Volgens de Joodse overlevering, woonde de helft van elk van de vierentwintig ‘afdelingen’, waarin het priesterdom was verdeeld, permanent in Jeruzalem; de rest was verspreid over het land. Er wordt bij verteld, dat ongeveer één helft van de laatsten zich in Jericho gevestigd had, en de gewoonte had om de benodigde steun aan hun broeders te geven wanneer ze dienst deden in Jeruzalem. (...) Wanneer een ‘afdeling’ in functie was, moesten al de leden ervan verschijnen in de tempel. Degenen die wegbleven ... moesten samenkomen in de synagogen van hun district om elke dag van hun dienstweek te bidden en vasten, behalve op de zesde, de zevende, en de eerste. -- Elke ‘afdeling’ van priesters ... deed een week dienst, van de ene Sabbat naar de volgende. De dienst van de week was onderverdeeld onder de verscheidene families die een ‘afdeling’ vormden (...) ⁷⁶

Het aantal ‘families’ (of ‘vaderhuizen’) in elke afdeling lag niet vast maar kon variëren tussen verschillende afdelingen. Sommige hadden bijvoorbeeld vijf ‘huizen’, ander zes, acht of negen. ⁷⁷

De nieuwe groep priesters en Leviëten die de ochtenddienst [van de Sabbat] moesten verrichten, komen naar boven vanaf Ofel onder leiding van hun huishoofden, hun oudsten. ⁷⁸

Op Sabbatten was de hele ‘afdeling’ in functie; op feestdagen mocht elke priester naar boven komen en meedoen in de bediening van het heiligdom; en op het Loofhuttenfeest waren alle vierentwintig afdelingen steevast aanwezig en deden dienst. Terwijl ze metterdaad bezig waren met de dienst in de tempel, mochten de priesters geen wijn drinken, overdag noch ’s nachts. De andere ‘families’ of ‘huizen’ die ook van de ‘afdeling’ waren die in Jeruzalem aanwezig was, mochten, hoewel ze niet metterdaad in functie waren, gedurende hun dienstweek geen wijn gebruiken, behalve ’s nachts, omdat ze binnen geroepen konden worden om hun broeders van de dienstdoende ‘familie’ te assisteren, wat ze niet konden doen als ze sterke drank hadden gebruikt. ⁷⁹

Elke dag moeten er ongeveer vijftig priesters in functie zijn geweest. ⁸⁰

De overlevering zegt dat op Grote Verzoendag niet minder dan vijfhonderd priesters gewoonlijk meehielpen in de diensten. Op andere feestdagen moeten er zelfs nog meer in functie zijn geweest. ⁸¹
Gedurende hun verblijf in Jeruzalem sliepen ze binnen het tempel terrein. ⁸²

---

⁷⁶ vertaling van “According to Jewish tradition, half of each of the twenty-four 'courses,' into which the priesthood were divided, were permanently resident in Jerusalem; the rest scattered over the land. It is added, that about one half of the latter had settled in Jericho, and were in the habit of supplying the needful support to their brethren while officiating in Jerusalem. (...) When a 'course' was on duty, all its members were bound to appear in the Temple. Those who stayed away ... had to meet in the synagogues of their district to pray and to fast each day of their week of service, except on the sixth, the seventh, and the first.” “Each 'course' of priests ... came on duty for a week, from one Sabbath to another. The service of the week was subdivided among the various families that constituted a 'course' (...).” EDERSHEIM, *The Temple* hfd. 4, p. 56-62

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ vertaling van “The new company of priests and Levites who are to conduct the services of the morrow [of the Sabbath] are coming up from Ophel under the leadership of their heads of houses, their elders”, EDERSHEIM, *The Temple* hfd. 7, p. 109

⁷⁹ vertaling van “On Sabbaths the whole 'course' was on duty; on feast-days any priest might come up and join in the ministrations of the sanctuary; and at the Feast of Tabernacles all the twenty-four courses were bound to be present and officiate. While actually engaged on service in the Temple, the priests were not allowed to drink wine, either by day or by night. The other 'families' or 'houses' also of the 'course' who were in attendance at Jerusalem, though not on actual duty, were, during their week of ministry, prohibited the use of wine, except at night, because they might have to be called in to assist their brethren of the officiating 'family,' which they could not do if they had partaken of strong drink.”, Ibid p. 62

⁸⁰ vertaling van “There must have been each day about fifty priests on duty”, EDERSHEIM, *The Life and Times of Jesus the Messiah*, Peabody, Mass., Hendrickson, 1993, Book II, hfd. 3, en noot 626: “If we reckon the total number in the twenty-four courses of, presumably, the officiating priesthood, at 20,000, according to Josephus (Ag. Ap. ii. 8), which is very much below the exaggerated Talmudic computation of 85,000 for the smallest course (Jer. Taan. 69 a), and suppose, that little more than one-third of each course had come up for duty, this would give fifty priests for each week-day, while on the Sabbath the whole course would be on duty. This is, of course, considerably more than the number requisite, since, except for the incensing priest, the lot for the morning also held good for the evening sacrifice.”

⁸¹ vertaling van ““Tradition has it that on the Day of Atonement no less than five hundred of priests were wont to assist in the services. On other feast-days even more must have been engaged.”, EDERSHEIM, *The Temple* hfd. 6, p. 103

⁸² vertaling van “During their sojourn in Jerusalem, they slept within the temple precincts”, S. SAFRAI a.o. red., *The Jewish People*, p. 870.

Dezelfde onderverdeling in afdelingen, met diensten van een week om de beurt, werd ook gemaakt voor de Levieten die assisteerden in de offerdienst, ‘maar de bronnen geven geen specifieke onderverdeling in vaderhuizen aan, zoals in het geval van de priesters’.⁸³

3.2. Kefas, naast de Twaalf – “wij zien Jezus”

- 3 In de eerste plaats dan heb ik u overgeleverd wat ik ook zelf als overlevering heb ontvangen, namelijk dat Christus gestorven is voor onze zonden, volgens de Schriften,
- 4 en dat Hij begraven is, en dat Hij is opgestaan op de derde dag, volgens de Schriften,
- 5 en dat Hij is verschenen aan Kefas en daarna aan de Twaalf.
- 6 Vervolgens is Hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk, van wie de meesten nog in leven zijn, hoewel sommigen zijn gestorven.
- 7 Vervolgens is Hij verschenen aan Jakobus, daarna aan alle apostelen.
- 8 En het laatst van allen is Hij ook verschenen aan mij, de misgeboorte.
- 9 Ja, ik ben de minste van de apostelen, niet waard apostel te heten, want ik heb Gods kerk vervolgd.
(1Kor 15,3-9 WV78)

Van dit citaat zijn de verzen 3 tot en met 5 (om precies te zijn de drie regels beginnend met “(en) dat ...”), plus misschien de verzen 6 en 7, het zogenaamde ‘kerygma’ (= verkondiging), de pre-Paulinische formule, die, volgens Craig, van Palestijnse origine is en niet later dat Paulus’ eerste bezoek aan Jeruzalem na zijn bekering, toen hij Kefas en Jakobus ontmoette.⁸⁴

Aangezien Paulus zich, na het kerygma te hebben geciteerd, zichzelf als “de laatste” telt (1Kor 15,8), lijkt het redelijk te veronderstellen dat de lijst van het kerygma een chronologische lijst is⁸⁵. Maar het is waarschijnlijk ook een hiërarchische lijst, want Paulus zegt dat hij de laatste was omdat hij de minste was. Dus de personen van het kerygma kunnen zijn geweest: “Kefas” de hogepriester, de eerste Joodse autoriteit na de autoriteit van “de Schriften”, die in het kerygma tweemaal nog vóór Kefas worden genoemd. Na de Schriften en Kefas volgen “de Twaalf”, waarschijnlijk de ‘oudsten van de priesters’ van de Tempelraad, dan volgen de “vijfhonderd broeders” als gewone priesters die dienstdeden en sliepen in de tempel gedurende de Paasweek, dan “Jakobus” als het Davidische hoofd van de afvaardigingen van de Israëlieten in de tempel,⁸⁶ en “alle apostelen” als de Elf en hun dienaren van de tempelgevangenis (en misschien ook de twaalf Galilese mannen).⁸⁷ De vrouwen, aan wie Jezus het allereerst verscheen, op de vroege morgen van Pasen,⁸⁸ behoorden tot geen enkele hiërarchie, wat de reden kan zijn geweest om hen niet te noemen in het kerygma.

De hogepriester Kefas moet bekend zijn geweest in zowel de Joodse als de heidense wereld: in de eerste eeuw werd de tempel van Jeruzalem als de mooiste tempel ter wereld beschouwd,⁸⁹ waar

---

⁸³ vertaling van “but the sources do not indicate a specific division into father’s houses as in the case of the priests” Ibid p. 872.

⁸⁴ W.L. CRAIG, *Assessing* p. 15 en 23

⁸⁵ Dat de formule van de verzen 3-7 (‘vs. 3-7 is een overlevering die onderbroken wordt door vers 6b en verlengd met vers 8 (“vs. 3-7 is a tradition interrupted by v. 6b and appended with v. 8”)) een ‘soepele chronologische en historische opsomming is van gerelateerde gebeurtenissen met een gemeenschappelijk onderwerp, Χριστος (1Kor 15, 3)’ (“smooth chronological and historical sequence of related events of a common subject, Χριστος (I Cor. 15:3)”), en dat die ‘door Paulus werd ontvangen als een eenheid’ (“was received by Paul as a unity”) inclusief de namen van de getuigen, wordt verdedigd door W.L. Craig tegen R.H. Fuller (W.L. CRAIG, *Assessing* p. 6, 23, 24).

⁸⁶ Dit wordt besproken in mijn artikel “James and the brothers – Davidic representatives in the temple liturgy” (t.z.t. ook in nederlandse vertaling).

⁸⁷ “alle apostelen” (de groep van de Elf (en de Galilese apostelen)) is het “bepaalde lichaam, dat desalniettemin groter was dan de Twaalf van vóór Pinksteren, zoals gedefiniëerd door W.L. Craig. Hij meent ook dat het hoogst waarschijnlijk is dat de verschijning aan “alle apostelen” plaatsvond vóór Pinksteren, en hij stelt voor dat die plaatsvond bij de hemelvaart (W.L. CRAIG, *Assessing* p. 51-53).

⁸⁸ Mt 27,1-9 Mr 16,9 Joh 20,1.14-16

⁸⁹ Jos., *J.Oorl.* 4,4,3 (262)

zelfs Romeinse keizers aan de offers bijdroegen,⁹⁰ en, op het moment van Jezus' dood (aangenomen in 30 AD), was Kaifas er twaalf jaar de hogepriester van geweest. Om deze reden zou de verkondiging dat hij de verrezen Jezus had gezien veel meer impact hebben in de Grieks-Romeinse wereld dan de verkondiging dat één of andere Galilese visser en leerling van Jezus (Simon Petrus geheten) Jezus had gezien in een verschijning. Volgens Craig kwam het kerygma voort uit, op zijn laatst, de eerste ontmoeting van de bekeerde Paulus met Kefas, en deze vond waarschijnlijk plaats toen Kefas nog steeds hogepriester was.⁹¹ De instelling en bijnaam van de "Twaalf", naast Kefas, zal ook bij alle Joden bekend zijn geweest, zowel in Palestina als in de Diaspora, en aangezien van Kefas en de Twaalf bekend was dat ze priesters waren, was er geen noodzaak om in het kerygma te specificeren dat de vijfhonderd broeders, genoemd na Kefas en de Twaalf, ook priesters waren. En na het noemen van deze tempelpriesters, behoeft "Jakobus" ook geen nadere specificatie, omdat hij nauw verbonden was aan de tempel⁹² en, als hij de hoofdvertegenwoordiger was van het Israelische volk in de tempelliturgie, zal ook hij bekend zijn geweest bij alle Israelieten.⁹³ Volgens Eusebius werd hij "door allen als de meest rechtvaardige mens beschouwd" en werd hij "de Rechtvaardige genoemd door allen" – "allen" zijn hier alle Joden, of ze nu christenen waren of niet.⁹⁴ Als de Jakobus in het kerygma één van de oorspronkelijke Galilese apostelen was, d.w.z. Jakobus, de zoon van Zebedeus, of Jakobus, de zoon van Alfeus, zou zijn naam een nadere specificatie hebben behoeft. Het feit dat Jakobus niet nader wordt gespecificeerd in het kerygma bewijst dus, dat zijn identiteit kon worden afgeleid uit de personen die voor hem waren genoemd, en dit is alleen het geval wanneer deze personen de verschillende bovengenoemde tempelpriesters waren. Als zij de Galilese apostelen en leerlingen waren, zou de identiteit van de Jakobus onduidelijk zijn gebleven, niet alleen voor christelijke leerlingen, maar vooral voor de nog ongelovige Joden tot wie de verkondiging in de eerste plaats was gericht, aangezien de Schriften in het kerygma de eerste getuigen zijn.

Het lijkt er dus op dat het deel van het kerygma dat de personen opnoemt, zowel een chronologische als een hiërarchische lijst was, bedoeld om Jood en heidenen te overtuigen van het feit dat Jezus werkelijk was verschenen, namelijk aan enkele welbekende Joodse leiders, en dat Hij dus was verrezen.

Als Paulus zijn recht verdedigt om een christelijke apostel te zijn, vergezeld door een vrouw, verwijst hij naar een andere hiërarchie, namelijk de hiërarchie van de kerk zoals hij die zag toen hij 1Kor schreef, d.w.z. in ongeveer 52-53 AD: eerst de apostelen, dan de broeders van de Heer en dan Kefas,⁹⁵ die "strijd" en "een felle woordenwisseling" met Paulus had veroorzaakt in Antiochië.⁹⁶ Maar het kerygma verwijst naar de vastgestelde volgorde van de Joodse tempelhiërarchie in de tijd van de verschijningen, d.w.z. ongeveer 30 AD, te beginnen met de hogepriester Kefas en eindigend met de apostelen van de tempelgevangenis (de Elf).⁹⁷

---

⁹⁰ De beslissing die genomen werd tijdens de regering van de hogepriester Matthias, zoon van Theofilus, (± 65 CE) om offers die gebracht werden door heidenen uit te sluiten, zelfs die gebracht werden door de Romeinse keizer, was de oorzaak van het uitbreken van de Joods-Romeinse oorlog (Jos., *Oorl.* 2,17,2 (409)).

⁹¹ Dit zal worden verklaard in paragraaf 4.4. De nieuwe chronologie, *Eerste bezoek – Kefas nog steeds hogepriester*.

⁹² Vgl. Hand 21,18; Wanneer Chilton commentaar geeft op de bronnen die spreken over Jakobus, zegt hij dat 'van een nauwe band tussen Jakobus en de tempel wordt voortdurend en vanaf een vroege periode getuigd.' ("A tight association with the temple on James's part is attested throughout and from an early period") en dat 'Jakobus na de verrijzenis vrijwel *alleen* daar (in de tempel) wordt aangetroffen' ("James is found virtually *only* there (in the temple) after the resurrection") (B. CHILTON, "James, Jesus' Brother", in *The Face of New Testament Studies*, red. S. MCKNIGHT AND G.R. OSBORNE, Grand Rapids, 2004, p. 257, 262).

⁹³ Dit onderwerp wordt besproken in mijn artikel "James and the brothers – Davidic representatives in the temple liturgy".

⁹⁴ Eus., *H.E.* II,23,2.4

⁹⁵ Zie boven 1Kor 9,5

⁹⁶ Gal 2,11-14 Hand 15,1-2

⁹⁷ Wanneer Paulus, na het kerygma te hebben geciteerd, zijn uiteenzetting voortzet door Jezus' verschijning aan hemzelf te noemen, waarbij hij zichzelf "de minste van de apostelen noemt", vergelijkt hij zichzelf met alle apostelen, en niet met Kefas en de Twaalf en de vijfhonderd, die geen apostelen waren op het moment van de verschijningen of in

De derde dag

Het concept van Jezus' verrijzenis "op de derde dag volgens de Schriften"⁹⁸ kan verwijzen naar Hosea 6,2, maar de Schriften spreken ook van een verschijning van de God van Israel "op de derde dag":

Op de derde dag, vroeg in de morgen, begon het te donderen en te bliksemen. Boven de berg hing een dichte wolk, machtig bazuingeschal weerklonk, en alle mensen in het kamp beefden van angst. ... En Mozes klom op met Aaron, Nadab en Abihu en zeventig van de oudsten van Israel. En zij zagen de God van Israel en het was alsof onder zijn voeten een plaveisel lag van lazuur, als de hemel zelf in klaarheid. Maar tot de vooraanstaanden der Israelieten strekte Hij zijn hand niet uit; zij aanschouwden God en zij aten en dronken. (Exod 19,16 24,9-11 NBG51)

Deze verschijning van de glorie van de Heer op de berg Sinai "op de derde dag" in het zicht van de edelen van Israel, namelijk Mozes, Aaon en zijn zonen Nadab en Abihu en de zeventig oudsten,⁹⁹ kan het uudtestamentische equivalent zijn geweest van Jezus' verschijning in de tempel op de Tempelberg (de berg Moria) op de derde dag, met Jakobus de Rechtvaardige als het equivalent van Mozes, de hogepriester Kefas als het equivalent van Aaron, de twaalf 'oudsten van de priesters' (de priesterraadsleden) als het equivalent van Aaron's zonen Nadab en Abihu, en de vijfhonderd priesters als het equivalent van de zeventig oudsten/edelen.¹⁰⁰ De wolk van de glorie van de Heer had de (eerste) tempel van Salomo eens vervuld, en de glorie van de Heer moest (en zal wellicht) nog steeds op een dag terugkeren naar zijn tempel door de oostelijke tempelpoort.¹⁰¹ Een verschijning van Jezus op de derde dag in de (tweede) tempel zou dus overeenkomstig de Schriften zijn.

Een belofte

Dat de uitdrukking "de twaalf" in het kerygma 'de oudsten van de priesters' aanduidde, die Jezus ter dood hadden veroordeeld in de Tempelraad, met de hogepriester Kaifas (= Kefas) als voorzitter,¹⁰² wordt onderbouwd door de woorden die Jezus tot deze mannen sprak tijdens zijn rechtszaak:

Maar Ik zeg U: vanaf nu zult ge de Mensenzoon zien zitten aan de rechterhand van de Macht en komen op de wolken des hemels.¹⁰³ (vanaf nu = 'ap arti' = straks (Het Boek)/ hereafter (RSV)/ in the future (NIVUS)/ later on (Weymouth)/ soon (Williams))

Jezus vervulde het eerste deel van zijn belofte aan hen: Jezus werd inderdaad gezien door Kefas en de Twaalf (oudsten van de priesters) zoals verkondigd in het kerygma:¹⁰⁴

---

de tijd dat het kerygma vorm werd gegeven (zie paragraaf III.3.4. hieronder). Maar de tempelhierarchie, die in het kerygma wordt uitgedrukt, kan Paulus hebben geïnspireerd om zichzelf de minste van de apostelen te noemen.

⁹⁸ 1Kor 15,4

⁹⁹ Exod 19,11.16.20.24 24,1-2.9-11

¹⁰⁰ 'Het Sanhedrin bestond voornamelijk uit priesters, Levieten, en Israelietn, hoewel het originele voorschrift alleen voor de priesters en Levieten was. 'Het gebod is dat de priesters en Levieten in de grote raad moesten zitten; zoals gezegd is, Gij zult naar de priesters en Levieten gaan: maar als deze niet te vinden zijn, hoewel zij allen Israelieten waren, zie, dan is het toegestaan.' ("The Sanhedrin consisted chiefly of priests, Levites, and Israelites, although the original precept was for the priests and Levites only. "The command is, that the priests and Levites should be of the great council; as it is said, Thou shalt go unto the priests and Levites: but if such be not to be found, although they were all Israelites, behold, it is allowed." J. LIGHTFOOT (1602-1675), *A Commentary on the New Testament from the Talmud and Hebraica*, St. Luke Chapters 20-23). Ook in de tempelliturgie 'vertegenwoordigden de priesters alleen het volk' ("Also in the temple liturgy the priests only represented the people" S. SAFRAI a.o. red., *The Jewish People*, p. 873).

¹⁰¹ tempel van Salomo: 1 Kon 8,10-11 2Kron 5,13-14; de oostpoort van de tempel: Eze 43:1-6 44,1-4

¹⁰² Mt 26,57-68 Mr 14,53-65 Lu 22,54 Joh 18,24

¹⁰³ Mt 26,64 Mr 14,62

¹⁰⁴ Door hen kan Hij zijn gezien als "zittend aan de rechterhand van de Macht", maar pas bij de Parousie, als Jezus glorievol zal terugkeren naar zijn tempel (Eze 43,1-6 44,1-4), zal Hij (door allen) gezien worden "komende op de wolken des hemels" (Mt 26,64).

Hij is verschenen aan Kefas en daarna aan de Twaalf. (1Kor 15,5)

Ze hoeven niet allemaal direct leerlingen van Jezus te zijn geworden en ze kunnen zelfs helemaal niet zijn leerlingen zijn geworden; dit geldt ook voor de vijfhonderd gewone priesters.¹⁰⁵ Jozef van Arimathea, die een lid van de Tempelraad was – de titel waarmee hij wordt aangeduid in Marcus 15,43 is precies hetzelfde woord als dat wat in de Talmoed voor de leden van deze priesterraad wordt gebruikt –¹⁰⁶, was een uitzondering, want hij was al een geheime leerling van Jezus vóór de kruisiging.

Kefas werd echter een actieve apostel, want hij maakte christelijke leerlingen in Korinthe,¹⁰⁷ en hij werd de auteur van de hogepriesterlijke brief aan de Hebreeën¹⁰⁸, waarin hij schreef:

maar wij zien Jezus, die voor een korte tijd beneden de engelen gesteld was vanwege het lijden des doods, opdat Hij door de genade Gods voor een ieder de dood zou smaken, met heerlijkheid en eer gekroond. (Heb 2,9)

Bemerk dat Jezus tot de zeventig leden van het Grote Sanhedrin, voorgezeten door Annas, echter niet had gezegd dat zij Hem zouden zien, maar alleen “van nu af zal de Mensenzoon zitten aan de rechterhand van de Macht van God.”¹⁰⁹ Toen de diaken Stefanus werd beschuldig van “lastertaal” “tegen deze heilige plaats en tegen de wet” en tot “de hogepriester” – in de eerste helft van de Handelingen Annas¹¹⁰ – en “de raad” (= het Grote Sanhedrin) zei dat hij “de Mensenzoon, staande aan Gods rechterhand” zag, begonnen zij “luidkeels te schreeuwen, stopten hun oren toe en stormden als één man op hem af. Zij sleepten hem buiten de poort en stenigden hem”¹¹¹: de Farizeeën en Sadduceeën in deze raad kregen hun “teken van Jona”¹¹², door Jezus beloofd aan de Farizeeën en Sadduceeën die Jezus hadden aangevochten, het “boze geslacht”¹¹³, degenen die feitelijk bij Jezus waren toen Hij werd gekruisigd en stierf.

3.3. De vijfhonderd

Het kerygma zegt dat Jezus verreezen werd gezien door “meer dan vijfhonderd broeders tegelijk”, en dit wordt gezegd voordat Paulus spreekt over de verschijning aan Jakobus en aan “alle apostelen”. Hierom bestaat de indruk dat deze vijfhonderd broeders geen apostelen waren. En ze kunnen ook niet “de broeders van de Heer” geweest zijn, want deze waren minder dan honderdtwintig mannen.¹¹⁴ Een redelijke veronderstelling is daarom dat ze gewone priesters waren, die ‘broeders’ werden

---

¹⁰⁵ De Twaalf en de vijfhonderd hadden waarschijnlijk niet Jezus’ expliciete opdracht gekregen om zijn getuigen te zijn en sommigen kunnen zelfs niet eens zijn leerlingen geworden zijn. Dit verklaart waarom ze niet werden ‘bekleed met (apostolische) autoriteit’ (“not invested with (apostolic) authority” CRAIG, *Assessing*, p. 27) hoewel ze de verrzen Jezus hadden gezien.

¹⁰⁶ Edersheim, in “The Temple ...” hdst. 4, p. 56; Mt 27,57-60 Joh 19,38

¹⁰⁷ 1Kor 1,12 3,22

¹⁰⁸ Dit auteurschap wordt hieronder besproken in hoofdstuk 6.

¹⁰⁹ Lu 22,69

¹¹⁰ Annas is “de hogepriester” in de eerste helft van de Handelingen: in Hand 5,27-28 verwijst hij naar wat hij, als “de hogepriester Annas” had besloten in Hand 4,6; in Hand 5,17.21.27 is hij “de hogepriester” vóór Kaifas, zoals in Lucas 3,2; hij is (hoogst waarschijnlijk) ook de hogepriester en voorzitter van het Grote Sanhedrin in Hand 6,12.15 7,1: de raad die Stefanus stenigde (Hand 7,56-58); en tenslotte is hij “de hogepriester” die Saulus de volmacht gaf om christenen gebonden naar Jeruzalem te voeren Hand 9,1. Vanaf Hand 23,2 is “de hogepriester”(Hand 23,4.5 24,1) “de hogepriester Ananias” (23,2). (Zie ook bijlage 1).

¹¹¹ Hand 7,55-58

¹¹² Mt 16,1-4 “De Farizeeën en Sadduceeën kwamen Hem op de proef stellen door te vragen hun een teken uit de hemel te laten zien.”

¹¹³ Mt 16,4

¹¹⁴ 1Kor 9,5 Hand 1,14-15. De identiteit van deze broeders wordt beschreven in mijn artikel “James and the brothers – Davidic representatives in the temple liturgy”.

genoemd omdat ze allen van de stam Levi en afstammelingen van Aaron waren, en omdat ze dienst deden in afdelingen, die ieder bestond uit een aantal specifieke families. Toen Jezus was verrezen “op de eerste dag van de week”,¹¹⁵ die de feestelijke Paasweek was, waren er volgens de traditie meer dan vijfhonderd priesters die dienst deden in de tempel¹¹⁶ om de drie individuele offers, die elke Jood moest brengen, moesten offeren: één “zomogelijk op de eerste, of anders op één van de andere zes dagen van het feest”.¹¹⁷ Jezus kan aan deze priesters, “meer dan vijfhonderd broeders tegelijk”, zijn verschenen, toen ze verzameld waren voor hun avondmaal in de tempel of toen ze verzameld waren in de Zaal van Gepolijste Stenen voor de ochtendloting, die bepaalde priesters aanstelde voor het offeren van het dagelijks gemeenschappelijke offer.¹¹⁸ Hier kan Jezus aan hen zijn verschenen zonder hen de opdracht te geven zijn apostelen of zelfs maar leerlingen te worden. Toen Paulus het kerygma opschreef, waarschijnlijk in 52-54 AD, weet Paulus dat van de vijfhonderd broeders “de meesten nog in leven zijn, hoewel sommigen zijn gestorven”, wat suggereert dat het leven of de dood van deze broeders een publieke aangelegenheid was, zoals het was voor het publieke ambt van de priesters. Aanvankelijk was het waarschijnlijk niet gemakkelijk om een priester te vinden die bereid was te getuigen van Jezus’ verschijning, ten eerste omdat de priesters na de Paasweek naar huis terug zullen zijn gekeerd, en ten tweede omdat van deze vijfhonderd mannen aanvankelijk waarschijnlijk maar een klein aantal openlijke leerlingen van Jezus zullen zijn geworden. De meeste van de vijfhonderd zullen onwillig zijn geweest om te getuigen, uit angst uit hun ambt te worden gezet door hun oudsten en de Farizeese partij, in analogie aan de vele oversten, die al tijdens Jezus openbare leven in Hem hadden geloofd, maar die er niet openlijk voor uit hadden durven komen uit angst uit de synagoge gebannen te worden door de Farizeeën.

En toch geloofden zelfs uit de oversten velen in Hem, maar ter wille van de Farizeeën kwamen zij er niet voor uit, om niet uit de synagoge te worden gebannen; want zij waren gesteld op de eer der mensen, meer dan op de eer van God. (Joh 12,42-43 NBG51)

Maar, in het geval van de priesters, toen de apostelen niet veel later – eensgezind in de Zuilengang van Salomo van de tempel – “vele wondertekenen” hadden verricht, en de “zieken” “allen werden genezen”¹¹⁹, gaf

een groot aantal priesters [...] zich gewonnen aan het geloof. (Hand 6,7)

Dit gebeurde voordat Paulus begon met het vervolgen van de kerk. Dus al voordat Paulus zijn vervolging begon, en dus lang voordat hij het kerygma opschreef, kan (een deel van) de formule van het kerygma zijn samengesteld uit de verklaringen van de priesters die zich moedig ‘gewonnen hadden gegeven aan het geloof’ (onmiddellijk of na een klein poosje) en dus bereid waren geworden om te getuigen van Jezus’ verschijning aan hen.

---

¹¹⁵ Lu 24,1 Joh 20,1

¹¹⁶ Zie boven paragraaf 3.1. The temple order in the first century, *Officiating priests* (EDERSHEIM, *The Temple* hfd. 6, p. 103).

¹¹⁷ EDERSHEIM, *The Temple* hfd. 11, p. 170

¹¹⁸ bijeenkomen voor de maaltijd: S. SAFRAI a.o. red., *The Jewish People*, p. 890 (waarschijnlijk in de “grote eetzaal” in de Beth-ha-Moked, A. EDERSHEIM, *The Temple* hfd. 2, p. 28) (zie fig. 4); bijeenkomen voor de loting gathering: EDERSHEIM, *The Temple* hfd. 7, p. 113

¹¹⁹ Hand 5,12.16

3.4. Bronnen en transmissie van de elementen van het kerygma

De elementen van het kerygma

1. Jezus' dood voor onze zonden volgens de Schriften

Het element in het kerygma dat uniek is in het Nieuwe Testament, namelijk het element dat zegt dat Jezus' dood plaats vond "voor onze zonden, volgens de Schriften", had waarschijnlijk de Elf en hen die met hen waren tot bron, aan wie Jezus had uitgelegd

Alles wat over Mij geschreven staat in de Wet van Mozes, in de profeten en psalmen.¹²⁰

Want op de eerste dag van zijn verrijzenis

maakte Hij hun geest toegankelijk voor het begrijpen van de Schriften. Hij zei hun: 'Zo staat er geschreven: dat de Christus moest lijden en op de derde dag verrijzen uit de doden en dat in zijn naam bekering tot vergiffenis van de zonden gepredikt moet worden onder alle volken, te beginnen met Jeruzalem. (Luce 24,45-47)

Tijdens deze instructies zal Jezus dus, naar zichzelf verwijzend als "de Christus" (Lucas 24,46), aan hen hebben uitgelegd precies welke delen van de Schriften in overeenstemming waren met zijn dood voor onze zonden, zoals bijv. Jesaja's hoofdstuk 53 over de lijdende dienstknecht, wiens leven gemaakt was tot "een schuldoffer" en die "veler zonden gedragen en voor de overtreders gebeden heeft".¹²¹

2. Hij is opgestaan op de derde dag, volgens de Schriften

De Elf van de tempelgevangenis, met hun leidinggevende Simon van Klopas, moeten ook de overbrengers zijn geweest van de leer over Jezus' verrijzenis, die zij van de verrezen Jezus zelf ontvangen hadden:

Toen maakte Hij hun geest toegankelijk voor het begrijpen van de Schriften. Hij zei hun: 'Zo staat er geschreven: dat de Christus moest lijden en op de derde dag verrijzen uit de doden ... (Lu 24,45-46)

Het element van deze leer dat verklaart dat er "geschreven" staat dat Christus "op de derde dag [moest] verrijzen uit de doden", is ook één van de karakteristieke elementen van het kerygma: "dat Hij is opgestaan op de derde dag, volgens de Schriften" (1Kor 15,4). Het concept van de derde dag als geschreven in de Schriften, onderscheidt Jezus' woorden tot de Elf én de woorden van het kerygma van alle andere nieuwtestamentische getuigenissen, die wel over de derde dag kunnen spreken, maar nergens zeggen dat deze derde dag geschreven stond in de Schriften.¹²²

3. De verschijning aan Kefas en de Twaalf en de vijfhonderd

Kefas zelf moet de bron zijn geweest van het element in het kerygma over Jezus' verschijning aan hem. De verschijning aan de Twaalf (de twaalf priesterraadsleden van de Tempelraad) zal aan de Elf en/of de Galilese apostelen zijn gerapporteerd door Jozef van Arimathea, die zelf lid was van de Tempelraad en een geheime leerling van Jezus, die Hem zelfs had begraven in zijn eigen nieuwe graf.¹²³ De verschijning aan de meer dan vijfhonderd gewone priesters, allemaal tegelijk, zal ook door sommige van deze priesters zijn gerapporteerd aan anderen, waaronder waarschijnlijk hun directe leidinggevendenden in de Tempelraad, onder wie Jozef van Arimathea. Zo kan Jozef van

---

¹²⁰ Lu 24,44

¹²¹ Jes 53,1-12 NBG

¹²² Volgens Craig 'wordt gezegd dat alle verwijzingen naar de derde dag in het Paaskerygma zijn, niet in de Paasverhalen' ("all the third day references are said to be in the Easter kerygma, not in the Easter reports" (W.L. CRAIG, *Assessing* p. 71). Maar dit is een vergissing, want men heeft de verwijzing naar de derde dag in Lu 24,46 over het hoofd gezien.

¹²³ Edersheim, in "The Temple ..." hfd. 4, p. 56; Mt 27,57-60 Joh 19,38

Arimathea ook dit element van het kerygma aan de apostelen hebben gerapporteerd. Hij kan de verschijningen aan de Twaalf en de vijfhonderd ook aan zijn eigen directe leidinggevende hebben gerapporteerd: de hogepriester Kefas. In antwoord op Jozef van Arimathea's getuigenis kan Kefas hem verteld hebben over Jezus' verschijning aan hemzelf. Zo kunnen al deze drie verschijningen aan de apostelen zijn gerapporteerd door Jozef van Arimathea, eventueel via de beambten van de tempelgevangenis, de Elf (zie fig. 3).

4. De verschijning aan Jakobus en daarna aan alle apostelen

Het element van het kerygma dat spreekt over een verschijning aan Jakobus ("de broeder van de Heer" Gal 1,19), moet zijn bron hebben gehad in Jakobus zelf, die zijn mede-Galileeërs zal hebben verteld over Jezus' verschijning aan hem. Dit kan zijn gebeurd, op zijn laatst, toen, na Jezus' Hemelvaart, "zijn broeders" met de Galilese apostelen in het Cenakel waren (= de zaal van Jezus' Laatste Avondmaal, Hand 1,14). De verschijning aan de Elf van de tempelgevangenis (Lucas 24) zal ook door deze grote groep apostelen gedeeld zijn, op zijn laatst, toen de Elf en de Galilese apostelen samen waren op de dag van Pinksteren (Hand 2,1.14).

Het is dus mogelijk dat alle informatie die de het kerygma vormde, al verzameld en bekend was bij de apostelen op de dag van Pinksteren. Vanaf die dag kan deze informatie zijn gecategoriseerd en in de loop van de tijd zijn gevormd tot één enkele formule, de formule van het kerygma zoals die uiteindelijk verscheen in 1Kor 15.

Hoe Paulus het kerygma niet later dan bij zijn eerste bezoek na zijn bekering ontving

In Paulus' brief aan de Galaten noemt hij de naam Kefas vier keer: eerst twee keer wanneer hij twee van zijn eigen bezoeken aan Jeruzalem beschrijft, vertrekkend uit Antiochië (Gal 1,18-20 en Gal 2,1-10), en dan twee keer, wanneer hij Kefas' bezoek aan Antiochië beschrijft (Gal 2,11-14). Paulus' eerste bezoek aan Jeruzalem vond drie jaar na zijn bekering plaats en hij ging op bezoek bij "Kefas" en hij zag ook Jakobus, de broeder van de Heer (Gal 1,18-19).

Eerst was Paulus naar Damascus gegaan – om de christenen te vervolgen – "met volmacht en in opdracht van de hogepriesters"¹²⁴. Het was Paulus zelf geweest, die het initiatief had genomen om "naar de hogepriester" te gaan, om zijn volmacht en opdracht te krijgen, wat ook bekend was bij "de hele raad der oudsten", van wie Paulus ook "brieven ... voor de broeders" meekreeg.¹²⁵ Deze "hogepriester" naast "de hele raad der oudsten" was de voorzitter van het Grote Sanhedrin, de tweede priester Annas, zoals al is uitgelegd.¹²⁶ Nu is het makkelijker te begrijpen dat Paulus, na zijn bekering tot Christus, het initiatief nam om eerst naar Kefas te gaan: de officiële hogepriester was waarschijnlijk de enige met een hogere autoriteit dan Annas en degene die hem kon ontslaan van zijn opdracht om de christenen te vervolgen, die hij had ontvangen van Annas. Tijdens zijn bezoek aan Kefas, toen Paulus ook Jakobus zag, moet Paulus – als hij de formule van het kerygma nog niet kende – door deze twee mannen over het kerygma zijn geïnformeerd, dat zowel over Kefas als Jakobus spreekt. Volgens Craig "kon de formule niet *later* zijn dan Paulus' bezoek aan Jeruzalem, aangezien hij toen van Kefas en Jakobus zelf moet hebben gehoord wat er was voorgevallen."¹²⁷

Een volgende vraag zou kunnen zijn: wanneer hoorde Paulus het kerygma voor het eerst? Toen Paulus toestemde in Stefanus' dood en besloot te beginnen met het vervolgen van de christenen, moet hij natuurlijk een indruk hebben gehad van het Evangelie dat door de apostelen werd gepreikt, want anders zou hij niet hebben geweten waarom hij de christenen vervolgde, en enkele elementen van het kerygma moeten hem al bekend zijn geweest, evenwel zonder hem te overtuigen. Het is mogelijk dat het kerygma niet zijn vorm kreeg voordat Paulus naar Damascus ging, en dat Paulus,

¹²⁴ Hand 26,12

¹²⁵ Hand 9,1-2 22,5

¹²⁶ Zie één van de noten bij paragraaf 3.2. Een belofte, en zie bijlage 1.

¹²⁷ vertaling van "the formula could be no *later* than Paul's Jerusalem visit, since then he would have heard from Cephas and James themselves what took place" W.L. CRAIG, *Assessing* p. 23. Paul probably visited Cephas and James in 33 CE, three years after Paul's conversion in the year 30 CE, the most probable year of Jesus' death and resurrection (argument a.2 in de lijst met argumenten in paragraaf 4.5.).

als het zijn vorm kreeg nadat hij Damascus had verlaten, niet in de gelegenheid was om het te horen vanwege zijn reis naar Arabië. Maar na deze reis keerde hij terug naar Damascus en bleef hij daar totdat hij Kefas ging bezoeken in Jeruzalem, drie jaar na zijn bekering.¹²⁸ Het lijkt onwaarschijnlijk dat het kerygma in deze drie jaren nog steeds niet in een vaste formule was gegoten en Damascus nog niet had bereikt. Paulus hoorde de formule van het kerygma dus waarschijnlijk van de leerlingen in Damascus.

In dit geval hield de aanwezigheid van Jezus' verschijning aan Kefas in het kerygma in, dat Kefas erover had gesproken en dat hij dus waarschijnlijk een leerling van Jezus was geworden (zonder nog een apostel te worden) tegen de tijd dat Paulus het kerygma hoorde. Deze informatie over Kefas kan de bekeerde Paulus het vertrouwen hebben gegeven om hem te gaan bezoeken in Jeruzalem, en om hem te vragen om ontslagen te worden van zijn opdracht de christenen te vervolgen.

Kefas en de Elf leggen het schriftbewijs van het kerygma uit aan Paulus

Als het klopt dat Paulus het kerygma al had gehoord vóór zijn bezoek aan Kefas, is het nog steeds mogelijk dat Kefas en de apostelen die hij zag tijdens dit bezoek (de Elf), het hem degelijker uitlegden, namelijk exact welke delen van de Schriften zeggen dat Jezus moest sterven voor de zonden van allen. Dat het mogelijk is dat Paulus het schriftbewijs van het kerygma – dat zei

dat Christus gestorven is voor onze zonden, volgens de Schriften,
en dat Hij begraven is, en dat Hij is opgestaan op de derde dag, volgens de Schriften (1Kor 15,3-4) –

pas hoorde toen hij Kefas bezocht, en niet eerder, wordt aangeduid door het volgende: voordat Paulus Kefas bezocht, of enig andere apostel, had hij al “de Joden die in Damascus woonden in verwarring” gebracht door “in de synagoge Jezus te prediken (zeggend) ‘Deze is de Zoon Gods’” en “door te bewijzen: Deze is de Messias.” (Hand 9,20-22). Maar nadat Paulus Kefas had bezocht en de apostelen van de tempelgevangenis had gezien, sprak hij ook over de noodzakelijkheid van het lijden van Christus *volgens de Schriften*:

Als naar gewoonte zocht Paulus hen daar op en uitgaande van de Schriften hield hij op drie sabbatdagen een betoog, waarin hij uitlegde en bewees, dat de Messias moest sterven en uit de doden opstaan.’ Jezus, die ik u verkondig’, zo zei hij, ‘Hij is de Messias.’ (Hand 17,2-3).

Deze woorden zijn bijna een citaat van Jezus' woorden aan de Elf in Lucas 24,46:

‘Zo staat er geschreven: dat de Christus moest lijden en [...] verrijzen uit de doden’

De schriftuurlijke noodzakelijkheid van Jezus' dood voor onze zonden kan in het bijzonder zijn benadrukt door Kaifas, die al profeteerde over de offerdood van Jezus voordat het gebeurde, zeggend “dat het beter voor u is, dat er een mens voor het volk sterft dan dat het hele volk ten onder gaat”; zijn woorden worden door de auteur van het vierde Evangelie uitgelegd, die zegt:

Dat zei hij niet uit zichzelf, maar als hogepriester in dat jaar profeteerde hij, dat Jezus zou sterven voor het volk, en niet voor het volk alleen, maar ook om de verstrooide kinderen van God samen te brengen. (Joh 11,49-52)

En in de brief 1Petrus beschouwt Kaifas zichzelf als een “getuige van het lijden van Christus” (1Pet 5,1) en in de brief aan de Hebreëen¹²⁹ zou hij de woorden kiezen:

maar wij zien Jezus, die voor een korte tijd beneden de engelen gesteld was vanwege het lijden des doods, opdat Hij door de genade Gods voor een ieder de dood zou smaken, met heerlijkheid en eer gekroond. (Heb 2,9 NBG)

¹²⁸ Deze activiteiten van Paulus worden beschreven in Gal 1 en Hand 7,58-8,3 en 9,1-26.

¹²⁹ De bespreking van het auteurschap van 1Petrus en de Hebreënbrieff staat in hoofdstuk 6 van dit artikel.

En Kaifas schreef ook over de profeten van de Schrift, zoals de profeet Jesaja (hoofdstuk 53), betreffende de “zaligheid der zielen”:

... daar gij het einddoel des geloofs bereikt, dat is de zaligheid der zielen. Naar deze zaligheid hebben gezocht en gevorst de profeten, die van de voor u bestemde genade geprofeteerd hebben, terwijl zij naspeurden, op welke of hoedanige tijd de Geest van Christus in hen doelde, toen Hij vooraf getuigenis gaf van al het lijden, dat over Christus zou komen, en van al de heerlijkheid daarna. (1Pet 1,9-11)

Deze feiten ondersteunen de stelling dat Paulus het schriftuurlijke bewijs voor het kerygma hoorde van de hogepriester Kaifas in Jeruzalem, drie jaar na Paulus' bekering.

Niet Simon Petrus droeg het kerygma over aan Paul

Het is onwaarschijnlijk dat Simon Petrus het kerygma aan Paulus zou hebben overgedragen toen hij Jeruzalem voor de eerste keer bezocht, drie jaar na zijn bekering, want het lijkt erop dat Simon Petrus op dat moment zelf helemaal niet aanwezig was in Jeruzalem. Dit zal hieronder, in paragraaf 4.4., worden besproken.

4. De chronologie: Kefas en Paulus

De Handelingen van de Apostelen, geschreven door Lucas, en de Galatenbrief, geschreven door Paulus, bevatten beide beschrijvingen van Paulus' activiteiten, maar zij zijn niet gedateerd in deze teksten. Desalniettemin kan er een gemeenschappelijke chronologie van de Handelingen en de Galatenbrief gemaakt worden door de parallelen te volgen.

4.1. Galaten

In zijn brief aan de Galaten geeft Paulus een overzicht van zijn activiteiten na zijn bekering tot Jezus als de Christus. Hij beschrijft zijn twee bezoeken aan Jeruzalem en een conflict in Antiochië. Bij zijn eerste bezoek aan Jeruzalem ontmoet Paulus Kefas.

1° Bezoek, Gal 1:

Daarop ging ik drie jaar later [na Paulus' bekering] naar Jeruzalem, om Kefas te bezoeken, en ik bleef vijftien dagen bij hem; en ik zag geen ander van de apostelen dan [= van de andere apostelen heb ik niemand gezien behalve] Jakobus, de broeder des Heren. Wat ik u schrijf, zie, voor het aangezicht van God, ik lieg niet. (Gal 1,18-20 NBG [WV78])

Paulus' tweede bezoek aan Jeruzalem vond plaats na veertien jaar, en nu ontmoet hij Kefas weer.

2° Bezoek, Gal 2, het zogenaamde 'openbaringsbezoek':

Daarna, na verloop van veertien jaar, ben ik weer naar Jeruzalem gegaan, samen met Barnabas, en ik heb ook Titus meegenomen. 2 Ik ging op grond van een openbaring. [...]

6 Maar de mannen van aanzien - hoe belangrijk zij precies waren interesseert mij niet, voor God telt menselijk aanzien niet - hoe dan ook, mij hebben de mannen van aanzien niets opgelegd. 7 Integendeel, omdat zij inzagen dat aan mij het evangelie voor de onbesnedenen was toevertrouwd, zoals dat voor de besnedenen aan Petrus 8 -want Hij die Petrus kracht had gegeven voor de zending onder de besnedenen had mij kracht gegeven voor de heidenvolken - 9 en omdat zij de mij gegeven genade hadden erkend, hebben zij, Jakobus en Kefas en Johannes, de mannen van aanzien die als steunpilaren gelden, mij en Barnabas de hand der gemeenschap gereikt: wij zouden naar de heidenen gaan en zij naar de besnedenen. 10 Wij moesten alleen de armen gedenken, en ik heb daarvoor dan ook mijn best gedaan. (Gal 2,1.2.6-10 WV95)

Paulus specificeert niet of zijn tweede bezoek in de Galatenbrief veertien jaar na zijn bekering plaats vond of veertien jaar na zijn eerste bezoek. Als hij over dit tweede bezoek schrijft, beschrijft Paulus in één enkele zin het apostelwerk van (Simon) “Petrus” en de ontmoeting met “Jakobus en

Kefas en Johannes”¹³⁰. Dit wekt heel sterk de indruk dat de Paulus’ Kefas en Simon Petrus niet dezelfde persoon waren.

Onmiddellijk na de beschrijving van zijn tweede bezoek aan Jeruzalem beschrijft Paulus de aankomst van “Kefas” en “sommige mensen van Jakobus” in Antiochië en een conflict met hen: Conflict in Antiochië:

Maar toen Kefas te Antiochie gekomen was, heb ik mij openlijk tegen hem verzet, omdat het ongelijk aan zijn kant was.

12 Want voordat sommigen uit de kring van Jakobus gekomen waren, at hij met de heidenen aan één tafel, maar toen zij kwamen, trok hij zich terug en zonderde zich af uit vrees voor de besnedenen.¹³¹

13 En ook de overige Joden huichelden met hem mede, zodat zelfs Barnabas zich liet medeslepen door hun huichelarij.

14 Maar toen ik zag, dat zij niet de rechte weg bewandelden naar de waarheid van het evangelie, zeide ik tot Kefas ten aanhoren van allen: Indien gij, die een Jood zijt, naar heidens en niet naar Joods gebruik leeft, hoe kunt gij dan de heidenen dwingen zich als Joden te gedragen?

(Gal 2,11-14 NBG)

Vervolgens gaat Paulus in zijn Galatenbrief verder met theologische discussies en vermaningen, zonder te spreken over een apostolisch concilie of over de decreten ervan of over enig ander bezoek aan Jeruzalem of missionaire activiteiten.

4.2. Handelingen van de Apostelen

In de Handelingen van de Apostelen beschrijft Lucas ook twee bezoeken van Paulus aan Jeruzalem, en vervolgens een conflict in Antiochië. Dan beschrijft Lucas het Apostolisch Concilie in Jeruzalem, waaraan Paulus ook deelnam. Het eerste bezoek in de Handelingen (Hand 9,26) wordt algemeen beschouwd als de parallel van het eerste bezoek in Galaten (Gal 1,18-20).

1° Bezoek, Hand 9:

26 In Jeruzalem aangekomen deed hij pogingen zich bij de leerlingen aan te sluiten, maar allen waren bang van hem, omdat zij niet konden geloven, dat hij een leerling was. 27 Barnabas trok zich zijn lot aan, bracht hem bij de apostelen en verhaalde hun, hoe hij onderweg de Heer gezien had en dat Deze tot hem had gesproken en hoe hij in Damascus vrijmoedig opgetreden was in de naam van Jezus. (Hand 9,26-27)

Paulus’ tweede bezoek van de Handelingen is het zogenaamde ‘hongersnoodbezoek’, maar in deze studie wordt het het ‘hogersnoodopenbaringsbezoek’ genoemd, omdat de openbaring van de profeet Agabus van een *komende* hongersnood de Antiochiërs hulp deed zenden naar Judea door middel van Barnabas en Paulus.¹³² In de beschrijving van dit bezoek wordt niet gesproken over enige ontmoeting van Paulus en Barnabas met de apostelen. Het zegt alleen dat ze naar “de oudsten” waren gestuurd, zonder melding te maken van specifieke personen. Daarvoor in de plaats is er een beschrijving van hoe Jakobus, de zoon van Zebedeus, werd vermoord door Herodes, en hoe Simon Petrus gevangen werd gezet, bevrijd door een engel, en uit Jeruzalem vluchtte.

2° Bezoek, Hand 11-12, het ‘hongersnoodopenbaringsbezoek’:

27 In die tijd kwamen er van Jeruzalem profeten naar Antiochie. 28 Een van hen, Agabus, maakte door de Geest bekend dat er over heel de wereld een grote hongersnood zou uitbreken, wat

---

¹³⁰ Gal 2,9

¹³¹ heidenen = niet-Joden (ofwel christenen of niet-christenen); de besnedenen = Joden die christelijke heidenen wilden dwingen om Joden te worden: om zich te laten besnijden en de Wet van Mozes te onderhouden over bijv. wat een Jood mocht eten.

¹³² Volgens Barnes, Dachs, Gill en andere commentatoren vond de hongersnood in Judea plaats in het vijfde, zesde en zevende jaar van Claudius (Jos., *J.Oudh.* 20,2), dus in 45-47 AD. Herodes stierf in 44 AD en Simon Petrus’ gevangenneming en Barnabas’ en Saul’s/Paulus’ bezoek vonden dus allemaal plaats vóór de hongersnood.

onder Claudius inderdaad gebeurde. 29 De leerlingen bepaalden daarom dat ieder van hen naar draagkracht een ondersteuning zou zenden voor de broeders in Judea. 30 (11:29) Hieraan gevolg gevend deden zij die door bemiddeling van Barnabas en Saulus aan de oudsten toekomen. (... beschrijving van Jakobus' dood en Simon Petrus' gevangenneming en bevrijding ...) 17 ... Daarna verliet hij [Petrus] het huis en ging ergens anders heen. (NBG: En hij vertrok en reisde naar een andere plaats.) (... beschrijving van de dood van Herodes ...) 12,25 Barnabas en Saulus keerden terug na hun dienstwerk in Jeruzalem volbracht te hebben en namen Johannes, die ook Marcus genoemd werd, mee. (Hand 11,27-12,25)

Net als de Galatenbrief na Paulus' tweede bezoek aan Jeruzalem een conflict tussen Paulus en Kefas in Antiochië beschrijft, betreffende de Joodse wet voor christenen uit de heidenen, zo beschrijven ook de Handelingen na Paulus' tweede bezoek aan Jeruzalem een conflict in Antiochië, waarin Paulus en Barnabas betrokken zijn, betreffende de Joodse besnijdenis voor christenen uit de heidenen. Maar de Handelingen noemen geen enkele specifieke persoon als de tegenstander van Paulus en Barnabas, alleen "enige mensen die van Judea waren gekomen".

Conflict in Antiochië, Hand 15,1-2:

15,1 Enige mensen die van Judea waren gekomen, verkondigden aan de broeders de leer: 'Indien ge u niet naar Mozaisch gebruik laat besnijden, kunt ge niet gered worden.' 2 Toen hierover strijd ontstond en Paulus en Barnabas in een felle woordenwisseling met hen raakten, droeg men Paulus en Barnabas en enkele andere leden van de gemeente op met deze strijdvraag naar de apostelen en oudsten in Jeruzalem te gaan. Nadat hun door de gemeente uitgeleide was gedaan, reisden zij door Fenicie en Samaria, waar ze alle broeders grote vreugde bereidden door te vertellen van de bekering der heidenen. (Hand 15,1-3)

Na dit conflict en het uitsturen van een delegatie gaat het boek van de Handelingen onmiddellijk verder met de aankomst van Paulus en Barnabas in Jeruzalem en met het Apostolische Concilie, waar Simon Petrus aan deelnam.

3° bezoek: Hand 15,4-11, het Apostolisch Concilie-bezoek:

4 Bij hun aankomst te Jeruzalem werden zij ontvangen door de gemeente, de apostelen en de oudsten en zij verhaalden alles wat God met hun medewerking tot stand had gebracht. 5 Maar enige gelovigen, afkomstig uit de partij der Farizeeën, stonden op en verklaarden, dat men hen moest besnijden en hun opleggen de Wet van Mozes te onderhouden. 6 ¶ De apostelen en de oudsten kwamen dus bijeen om deze zaak te bezien. 7 Na veel heen en weer gepraat nam Petrus het woord en sprak tot hen: 'Mannen broeders, gij weet dat God reeds lang geleden mij onder u heeft uitgekozen, opdat de heidenen door mijn mond het evangeliewoord zouden horen en het geloof aannemen. (...) 10 Waarom wilt gij God dan nu tarten door de leerlingen een juk op de hals te leggen, dat noch onze vaders noch wij in staat geweest zijn te dragen? 11 Integendeel, juist zoals zij, geloven ook wij door de genade van de Heer Jezus gered te worden.' (Hand 15,4-7.10-11)

Zie tabel 2 voor een kort overzicht van bovengenoemde gebeurtenissen betreffende Kefas en Simon Petrus.

4.3. De oude chronologie

De meest eenvoudige harmonisatie van bovengenoemde bezoeken en conflicten is dat Paulus' eerste bezoek in Galaten overeenkomt met zijn eerste bezoek in de Handelingen, dat het tweede bezoek in Galaten overeenkomt met het tweede bezoek in de Handelingen (dit is de 'vroege datum-theorie'), en dat het conflict dat wordt beschreven in Galaten het conflict is dat wordt beschreven in Handelingen 15. Desalniettemin was de algemene opvatting tot de achttiende eeuw dat Paulus' tweede bezoek van de Galatenbrief (het 'openbaringsbezoek' van Gal 2, waarin Paulus Kefas ontmoet) niet hetzelfde is als het tweede bezoek van de Handelingen (het 'hongersnoodopenbaringsbezoek' van Hand 11-12, waarin Paulus de oudsten ontmoet zonder Simon Petrus te zien), maar hetzelfde als het derde bezoek van de Handelingen (het Apostolisch Concilie-bezoek van Hand 15, waarin Paulus Simon Petrus wel ontmoet) (zie tabel 3). Dit is de 'late datum-theorie'.

Het fundamentele probleem dat er voor zorgde dat men deze uittrekking van de Galatenbrief en de combinatie van Gal 2 met Hand 15 aanhing – zelfs na de negentiende eeuw, waarin een nieuwe chronologie werd voorgesteld –, is het probleem van de tegenstellingen tussen de frases over Kefas in de Galatenbrief en deze over Simon Petrus in de Handelingen:

- In Gal 2 ontmoet Paulus de “steunpilaren” Jakobus, Kefas en Johannes in Jeruzalem, en in Hand 11 wordt hij gezonden naar “de oudsten”; het probleem was dat de Handelingen de apostel Simon Petrus hier niet noemen. In feite beschrijft het boek Handelingen op dit moment zelfs hoe Simon Petrus wordt gevangen genomen en uit Jeruzalem vlucht. Dat is de reden waarom in de oude chronologie de timing van het tweede bezoek van Galaten over het tweede bezoek van de Handelingen (Hand 1-12) heen springt en terecht komt bij het derde bezoek, het Apostolisch Concilie-bezoek van Hand 15, waarin Simon Petrus aanwezig was.
- Een ander probleem was dat er een conflict was tussen Kefas en Paulus in Antiochië (Galaten 2,11), maar Simon Petrus in het Concilie Paulus’ argumenten tegen Kefas gebruikt: behalve de late datering van het Gal 2-bezoek, is dit nog een reden waarom in de oude chronologie de timing van het Galaten-conflict over het conflict in Antiochië en het Apostolisch Concilie van Hand 15 heen springt en terecht komt ergens tussen Hand 18,22 en Hand 18,23, na Paulus’ Tweede Missiereis.

Deze problemen van tegenstrijdigheid tussen Kefas en Simon Petrus verdwijnen natuurlijk als Paulus’ Kefas niet Simon Petrus hoeft te zijn.

Nog een reden voor het opstellen en het aanhangen van de oude chronologie was de zogenaamde Noord-theorie, die de Kerkvaders volgt in hun (verkeerde) geografische interpretatie van de term “Galaten” in Paulus’ brief. In deze theorie wordt “Galatië” geïnterpreteerd als alleen de geografische en ethnische steek Galatië, bewoond door de Galliërs (= Kelten), in het noorden van Klein Azië, die pas door Paulus werd bezocht na het Apostolisch Concilie: misschien tijdens zijn Tweede Missiereis (Hand 16,6) en waarschijnlijk gedurende zijn Derde Missiereis (Hand 18,23). De Noord-theorie houdt in dat Paulus zijn brief aan deze Galaten pas geschreven kon hebben na zijn Tweede Missiereis en dus na het Apostolisch Concilie. En dit zou inhouden dat het ‘openbaringsbezoek’ van Gal 2 het Apostolisch Concilie-bezoek van Hand 15 kon beschrijven, en niet noodzakelijkerwijs het bezoek van Hand 11 beschrijft. Nu is er ook een Zuid-theorie, die zegt dat Paulus’ “Galatië” de hele Romeinse provincie ‘Galatia’ was – de geografische streken Galatië, Zuid-oost Frygië, Lyaconië, Isaurië en een deel van Pisidië –, niet alleen het noordelijk deel ervan dat was bewoond door de Galliërs. Paulus bezocht het zuidelijk deel van het Romeinse Galatië vóór het Apostolisch Concilie, op zijn zogenaamde Eerste Missiereis (Hand 13,1 tot 14,28) of zelfs nog daarvóór, als het ergens in Galatië was dat Paulus moest blijven vanwege “een lichamelijke ziekte” tijdens zijn privé-reis naar Syrië en Cilicië.¹³³ Als hij de Zuid-Galatische kerken bezocht vóór het Concilie, kon hij hun dus ook zijn brief hebben geschreven vóór het Concilie. En als hij de brief stuurde vóór het Apostolisch Concilie, kan Gal 2 niet het bezoek aan het Apostolisch Concilie beschrijven van Hand 15, maar moet Gal 2 het bezoek van Hand 11 beschrijven.

Het bezwaar tegen de oude chronologie, waarin de Gal 2- en Hand 15-bezoeken worden gelijkgesteld, is dat deze verschillende onverklaarbare gaten in de Galatenbrief produceert in vergelijking met het verhaal van de Handelingen (zie tabel 3). De oude chronologie houdt in dat ofwel Paulus een vergissing maakte in de Galatenbrief, door een extra bezoek van hem tussen het eerste bezoek en het ‘openbaringsbezoek’ weg te laten – maar tenminste vanaf 2004 wordt algemeen verondersteld dat Paulus in Gal 1-2 al zijn bezoeken aan Jeruzalem voorafgaand aan het opstellen van de brief insloot¹³⁴ –, ofwel Lucas een vergissing maakte in de Handelingen, door het tweede bezoek – het ‘hongersnoodopenbaringsbezoek’ – te beschrijven tussen het eerste bezoek en het Apostolisch Concilie. En het veronderstelt een gat in Lucas’ Handelingen als het Galatenconflict in Antiochië plaats zou hebben gevonden na het Apostolisch Concilie, want in de Handelingen is er

---

¹³³ Gal 4,13-15 (vgl. Gal 2,5)

¹³⁴ B.N. FISK, “Paul – Life and Letters” in *The Face of New Testament Studies*, red. S. MCKNIGHT en G.R. OSBORNE, (Grand Rapids, Baker Academic, 2004) p. 299.

na het Apostolisch Concilie geen enkel conflict in Antiochië. Maar het lijkt waarschijnlijker dat de oude chronologiemakers zich vergisten, en dat Paulus en Lucas beide gelijk hadden.

4.4. De nieuwe chronologie, het meest logische als Paulus' Kefas Kaifas is

In dit hoofdstuk zal worden aangetoond dat het het waarschijnlijkst is, dat het tweede bezoek van Galaten (Gal 2) gewoon overeenkomt met het tweede bezoek van de Handelingen (Hand 11-12), en dat Paulus zijn Galatenbrief vóór het Apostolisch Concilie schreef. In deze nieuwe chronologie is de brief aan de Galaten een eenvoudig chronologisch verslag, dat het tweede bezoek dat in Hand 11-12 genoemd wordt, niet weglaat (zie tabel 4).

Al in 1865 publiceerde pater Pujol SJ de stelling dat de Cefas van Paulus en Simon Petrus niet dezelfde persoon konden zijn geweest en stelde hij de nieuwe chronologie voor.¹³⁵ En de nieuwe chronologie, opnieuw verwoord door Ramsay in 1894, en door Weber in 1898, is al in verscheidene artikelen en boeken besproken.¹³⁶ De 'vroege datum-theorie' heeft 'de laatste tijd wijdverbreide steun' ontvangen,¹³⁷ d.w.z. voor het jaar 2003, zelfs zonder het losmaken van Simon Petrus van Paulus' "Kefas". En Fiensy zei in 2004 dat 'een zeker gewicht van onontkoombaarheid verschoven lijkt te zijn naar de zuid-Galatische opvatting.'¹³⁸ Merk op dat de geldigheid van de Zuid-theorie niet onmisbaar is voor de geldigheid van de 'vroege datum-theorie', want ook als Paulus de Galaten een brief stuurde na het Concilie, kan Gal 2 Hand 11 beschrijven. De argumenten voor de vroege en late datum theorieën en voor de Noord- en Zuid-theorieën zullen hieronder worden opgesomd in paragraaf 4.5.

Nu zal dit hoofdstuk aantonen dat het ook in de brief aan de Galaten mogelijk is om Paulus' "Kefas" te identificeren met de hogepriester Jozef Kaifas. Het blijkt dat de identificatie van "Kefas" met Kaifas de nieuwe chronologie zelfs nog logischer en makkelijker te begrijpen maakt.

Eerste bezoek – Kefas nog steeds hogepriester – Simon Petrus in Samaria en Judea

Dit bezoek is al besproken in mijn artikel over de Elf.¹³⁹ De argumenten voor de identificatie van het eerste bezoek van Galaten met het eerste bezoek van Handelingen en voor de identificatie van de bezochte Kefas met Kaifas worden als volgt opgesomd:

1. Paulus naar "de apostelen" gebracht

Tot nu toe was er een probleem in de parallel van de twee eerste bezoeken (Gal 1,18-19 en Hand 9,32): in Gal 1 blijft Paulus er zo gedecideerd bij dat hij, toen hij Kefas had gezien, geen van de "andere" ('heteron') apostelen zag, behalve Jakobus, de broeder van de Heer, toen hij voor de eerste keer na zijn bekering naar Jeruzalem kwam (Gal 1,18-20), maar Lucas' Handelingen vertellen dat hij er niet in slaagde zich bij de leerlingen te voegen maar "naar de apostelen" werd gebracht door Barnabas (Hand 9,27).

---

¹³⁵ James Likoudis resumeerde Pujol's argumenten in zijn artikel *Were the Apostles Peter and Cephas of Antioch the same person?* (<http://credo.stormloader.com/Doctrine/cephas.htm>).

¹³⁶ Bijv. F.F. BRUCE, Galatian Problems, 2, North or South Galatians?, *Bulletin of the John Rylands Library* 52 (Spring 1970) p. 243-66; BRUCE, Galatian Problems, 4, The Date of the Epistle, *Bulletin of the John Rylands Library* 54 (Spring 1972) p. 250-67; R.N. LONGENECKER, Galatians, *Word Biblical Commentary* 41 (Dallas, 1990). C.J. HEMER, "Acts and Galatians reconsidered", *Themelios* 2 (1977) 81-88, p. 87

¹³⁷ vertaling van "widespread support in recent times"; S.D. FOUTZ zegt dit op zijn webpagina "New Testament Study Helps: Paul's Letter to the Galatians" (www.theologywebsite.com onder "new testament" en "galatians", 2003). De onderbouwing kan worden gevonden in bijv. het artikel van D. WENHAM, "Acts and the Pauline Corpus: II Pauline Parallels", in *The Book of Acts in its Ancient Literary Setting*, red. B.W. WINTER AND A.D. CLARKE, BAFC 1 (Carlisle: Paternoster; Grand Rapids: Eerdmans, 1993), 215-258, en op verscheidene recente webpagina's, bijv. op D. MALICK, "An Introduction to the Book of Galatians", www.bible.org/page.asp?page_id=1833, 1996, en op G. HERRICK, "The Date and Destination of Galatians", www.bible.org/page.asp?page_id=1338, 2000.

¹³⁸ vertaling van "a certain weight of inevitability seems to have shifted toward the southern Galatia view." D.A. FIENSY, "The Roman Empire and Asia Minor" in *The Face of New Testament Studies*, red. S. MCKNIGHT en G.R. OSBORNE, Baker Academic, Michigan, 2004, p. 50.

¹³⁹ A.A.M. VAN DER HOEVEN, *The Eleven (Luke 24,9.33 Acts 2,14) – Jesus appeared risen to the Officers of the Temple Prison*, www.JesusKing.info, 01-08-2010.

De klassieke interpretatie is dat Kefas Simon Petrus was en dat van de *rest* van de apostelen Paulus alleen Jakobus, de broeder van de Heer, zag. Maar het probleem is dat Paulus in dit geval maar twee apostelen zag, Simon Petrus en Jakobus, die niet in hetzelfde huis woonden (vergl. Hand 12,12), en dit komt niet overeen met het feit dat Paulus eenvoudig “naar de apostelen” was gebracht door Barnabas. Dit bezwaar deed Wenham suggereren dat Lucas ‘historisch misleidend’ was toen hij beweerde dat Paulus “naar de apostelen” was gebracht.¹⁴⁰ De nieuwe interpretatie van mijn artikelen is dat de “leerlingen”, waar Paulus zich niet bij kon voegen (Hand 9,26),¹⁴¹ Jezus’ leerlingen uit de Galileeërs en het gewone volk waren, maar de “apostelen”, naar wie hij werd gebracht door de “Leviet” Barnabas (Hand 9,27 4,36), de mannen van de groep rond de Elf waren, de beambten van de tempelgevangenis aan de voet van de burcht Antonia. Met “naar de apostelen” verwees Lucas niet naar Simon Petrus en Jakobus, maar naar deze tempelbeambten. En Paulus sprak ook niet over Simon Petrus en de *rest* van de apostelen, maar over Kefas en over de andere, *verschillende*, apostelen (‘heteron’ = de andere van twee): hij sprak over de hogepriester Kefas aan de ene kant, en over de Galilese apostelen aan de andere kant, van wie hij niemand zag behalve Jakobus, de broeder van de Heer. De conclusie is dus dat Paulus Kaifas, Jakobus, de broeder van de Heer, en de beambten van de tempelgevangenis zag, en dat Lucas wel degelijk historisch accuraat was.

2. Kefas een apostel van het soort van de Elf

Tijdens zijn eerste bezoek aan Jeruzalem zag Paulus Kefas en hij zag geen ‘verschillende’ (‘heteron’) apostel behalve Jakobus, de broeder van de Heer (Gal 1,18-19).¹⁴² In de Galatenbrief verklaart Paulus dus dat (de apostel) Kefas en de apostelen die hij wel zag van één soort apostelen waren, en dat Jakobus en de apostelen die hij niet zag van een ander soort apostelen waren.

De enige optie voor deze twee soorten apostelen is, zoals is voorgesteld in mijn artikel over de Elf¹⁴³ en zoals boven is herhaald, dat de apostelen die Paulus zag de beambten van de tempelgevangenis (de Elf) en de hogepriester Kefas (Kaifas) waren – beide beambten in de tempel en wonend in Jeruzalem –, en dat de apostelen die hij niet zag de Galileeërs waren. De twee stellingen – de eerste over Kefas en de tweede over de apostelen die Paulus zag (de Elf) – onderbouwen elkaar in dit detail, aangezien Kefas en de apostelen die Paulus zag van één en hetzelfde soort apostelen moeten zijn. Dat zij tempelbeambten waren, wordt bevestigd door het feit dat Paulus, toen hij Kefas bezocht en de vergelijkbare apostelen zag, ook Jakobus zag, die bijna altijd in de tempel was.¹⁴⁴ Behalve een onderscheid te maken tussen Jeruzalemse tempelbeambten en Galileeërs (1), kan Paulus de apostelen ook van elkaar hebben onderscheiden volgens het moment waarin ze leerlingen waren geworden (2): Kefas en de Elf pas na Jezus’ dood en verrijzenis, en de Galileeërs (ook Jakobus¹⁴⁵) al voor deze gebeurtenissen. Een derde overeenkomst tussen Paulus’ Kefas en de Elf is de vertraging tussen het leerling worden en het actieve apostel worden (3). De Elf werden pas actieve apostelen na de vertraging van vijftig dagen waarin ze moesten wachten op de komst van de Heilige Geest, zoals ze waren bevolen door Jezus.¹⁴⁶ Op deze manier kan ook Kefas zijn opgedragen door Jezus om te wachten tot het eind van zijn hogepriesterschap voordat hij een actieve, “vrije” apostel zoals Paulus mocht worden.¹⁴⁷ Paulus

---

¹⁴⁰ D. WENHAM, “Acts and the Pauline Corpus: II Pauline Parallels”, in *The Book of Acts in its Ancient Literary Setting*, red. B.W. WINTER AND A.D. CLARKE, BAFC 1, p. 226

¹⁴¹ “In Jeruzalem aangekomen deed hij pogingen zich bij de leerlingen aan te sluiten, maar allen waren bang van hem, omdat zij niet konden geloven, dat hij een leerling was.”

¹⁴² NA²⁷

¹⁴³ A.A.M. VAN DER HOEVEN, *The Eleven (Luke 24,9.33 Acts 2,14) – Jesus appeared risen to the Officers of the Temple Prison*, www.JesusKing.info, 01-08-2010.

¹⁴⁴ vgl. Hand 21,18; De aanwezigheid van Jakobus in de tempel wordt besproken in mijn artikel “James and the brothers – Davidic representatives in the temple liturgy”.

¹⁴⁵ Jakobus de Rechtvaardige was waarschijnlijk al een (geheime) leerling van Jezus vóór Jezus’ dood en verrijzenis (dit wordt geïmpliceerd door Hieronymus in “*De viris illustribus*” 2).

¹⁴⁶ Lu 24,46-49

¹⁴⁷ “Ben ik geen vrij man? Ben ik geen apostel? Heb ik Jezus, onze Heer, niet gezien? Zijt gij niet mijn werk in de Heer?” 1Cor 9,1

zelf, die de kerk had vervolgd, werd door de verreezen Jezus opgedragen om met deze vervolging te stoppen en hij werd tijdelijk blind gemaakt (voor drie dagen) en kreeg de instructie om te wachten om te horen wat hij moest doen.¹⁴⁸ Kefas had Jezus ter dood veroordeeld, en hij dat dit gedaan “volgens Gods vastgestelde raadsbesluit en voorkennis”,¹⁴⁹ maar hij had de christenen niet vervolgd, zoals Paulus had gedaan, want de hogepriester die de apostelen liet slaan, Stefanus liet stenigen, en de christelijke leerlingen liet gevangen nemen, was niet Kaifas maar Annas.¹⁵⁰

Tegen de tijd dat Paulus de brief aan de Galaten schreef (niet vroeger dan in 48-49 AD, onmiddellijk vóór het Apostolisch Concilie)¹⁵¹ was Kefas een vrije apostel geworden: het hogepriesterschap was hem ontnomen in 36 AD en Paulus schreef dat Kefas een apostel was en zelfs “van aanzien” als één van de “steunpilaren” van de kerk naast Jakobus.¹⁵² Kefas, als een ex-hogepriester, was ook één van “de mannen van aanzien” – net als Jakobus, bijvoorbeeld, als het hoofd van de afvaardigingen –, maar voor Paulus was Kefas’ voormalige hogepriesterschap noch indrukwekkend noch verachtelijk, want Paulus schreef: “de mannen van aanzien - hoe belangrijk zij precies waren interesseert mij niet, voor God telt menselijk aanzien niet -”.¹⁵³ En Kefas zou een apostel blijven, want in ongeveer 53 AD beschrijft Paulus hem in de brief 1Korinthiërs als iemand die christelijke leerlingen had in Korinthe, net zoals de apostelen Apollos en Paulus zelf hadden.

3. Kefas pas een actieve apostel nadat Paulus een apostel geworden was

Paulus onderscheidde de apostelen ook naar de tijdsduur waarin ze apostelen waren geweest, en hij onderscheidt in het bijzonderder tussen een langer of korter apostelschap dan zijn eigen apostelschap (4), want in deze zelfde brief aan de Galaten zegt hij, dat hij niet ging naar “hen die eerder apostel waren dan ik” (Gal 1,17) – d.w.z. naar de twaalf Galileeërs en de Elf en Jakobus –, en in het volgende vers zegt hij dat hij naar Kefas ging. Kefas werd dus waarschijnlijk pas een actieve apostel nadat Paulus er een geworden was, en het was dus niet Simon Petrus (Gal 1,18). Dan vervolgt Paulus zijn brief door te zweren dat hij bij deze gelegenheid de Galilese apostelen (nog steeds) niet zag (behalve Jakobus) (Gal 1,19-20) en dat op deze manier, nadat hij Jeruzalem verlaten had voor Syrië en Cilicië, “de christengemeenten in Judea [hem ...] nog nooit ontmoet [hadden]” (Gal 1,21-22 NBV). Deze laatste opmerking kan zijn bedoeld als bevestiging van het feit dat Paulus de originele twaalf apostelen, in het bijzonder Simon Petrus, nog steeds niet had ontmoet. Dit zou overeenkomen met Simon Petrus’ afwezigheid tijdens dit eerste bezoek van Paulus aan Jeruzalem: hij was aan het prediken in Samaria en Judea.

4. Simon Petrus’ afwezigheid

Tijdens Paulus’ vervolging hadden de Elf van de tempelgevangenis voor een poosje onderdak verleend aan de Galilese apostelen, want de apostelen waren in staat geweest in Jeruzalem te blijven ondanks de vervolging door Paulus (Hand 8,1). Maar nadat Paulus Jeruzalem had verlaten om de christenen in Damascus te gaan vervolgen, keerden de Galileeërs ofwel terug naar het Cenakel ofwel zij verlieten Jeruzalem om te gaan prediken (vergl. Hand 11,1). Simon Petrus en Johannes werden bijvoorbeeld naar Samaria gestuurd (Hand 8,14) en na een poosje

keerden zij terug naar Jeruzalem en verkondigden het evangelie aan vele dorpen der Samaritanen. (Hand 8,25 NBG)

De tekst spreekt hier niet noodzakelijkerwijs van een aankomst in Jeruzalem, aangezien het hier gebruikte werkwoord voor “terugkeren” (hupostrephō) kan betekenen: 1) teruggaan, zich omdraaien 2) terugkeren; dit werkwoord duidt het begin en de richting van de reis aan maar niet noodzakelijkerwijs een aankomst in het doel ervan. De aoristus-vorm van dit werkwoord kan, onder andere, het begin of het eind van de handeling aanduiden, of een poging om de handeling uit te

---

¹⁴⁸ Hand 9,5-9.17-19

¹⁴⁹ Hand 2,23

¹⁵⁰ Zie bijlage 1.

¹⁵¹ Deze datum wordt hieronder besproken in paragraaf 4.4. De nieuwe chronologie

¹⁵² Gal 1,18-19 2,9

¹⁵³ Gal 2,

voeren. En het voorzetsel ('eis') dat hier wordt gebruikt en wordt vertaald met "naar", kan betekenen 'in de richting van'.¹⁵⁴ Daar komt nog bij dat de frase over het 'terugkeren' wordt gevolgd door de frase over het prediken in vele dorpen tijdens hun terugreis naar Jeruzalem. De volgende keer dat Simon Petrus wordt genoemd – en dit is pas na de passage over Paulus' eerste bezoek aan Jeruzalem na zijn bekering (Hand 9,26-31) –, verwijst de tekst naar deze zelfde predikingsactiviteiten van Petrus van vers 8,25, want het hervat het verhaal over Petrus met het Griekse woordje 'de', wat wordt vertaald met "En het geschiedde" (in het Engels "now"):

Now as Peter went here and there among them all, he came down also to the saints that lived at Lydda.
(Acts 9,32 Revised Standard Version)
En het geschiedde, toen Petrus overal rondreisde, dat hij ook bij de heiligen kwam, die te Lydda woonden. (Hand 9,32 NBG)

Lydda was een Judese stad, niet ver van de grens met Samaria.¹⁵⁵ Na de lamme man Aeneas hier te hebben genezen werd Petrus naar Joppe geroepen, waar de overleden Tabitha tot leven werd gewekt (Hand 9,36-42), en van hier werd hij naar Ceasarea geleid om het Evangelie aan de heiden Cornelius te prediken en met hem te eten (Hand 10). In deze periode waren sommige, zo niet alle, apostelen in Judea, want Hand 11,1 zegt dat

De apostelen en de broeders in Judea hoorden dat ook de heidenen het woord van God hadden aangenomen.

Pas na deze bezoeken aan Lydda, Joppe en Caesarea "kwam" Simon Petrus eindelijk "in Jeruzalem" en hier werd hij bekritiseerd door de gelovigen die besneden waren (Hand 11,2-3).

Het verslag van de Handelingen is dus het directst en het meest natuurlijk als het wordt geïnterpreteerd als een beschrijving van Simon Petrus' activiteiten in Samaria en Judea, terwijl Paulus ondertussen de hogepriester Kaifas (= Kefas) in Jeruzalem bezoekt. Petrus' reis door heel Judea en Samaria verklaart waarom hij als een apostel met een "zending onder de besnedenen (= Joden)" werd beschouwd, zoals Paulus over "Petrus" schreef in Gal 2,7-8.

5. Paulus' initiatief om eerst de hogepriester te bezoeken

Toen Paulus zijn vervolging van Jezus' leerlingen in Damascus wilde beginnen, nam hij het initiatief en ging machtigingsbrieven vragen van "de hogepriester"¹⁵⁶, Annas genaamd, die zowel in Lucas' evangelie als in diens Handelingen "(de) hogepriester" wordt genoemd, zelfs nog vóór Kaifas.¹⁵⁷ Maar drie jaar na zijn bekering nam Paulus, zonder de "opdracht" die hij van Annas had gekregen¹⁵⁸ te hebben vervuld, weer het initiatief en keerde voor de eerste keer naar Jeruzalem terug "om Kefas te bezoeken",¹⁵⁹ die de enige hogepriester was die een hogere autoriteit was dan Annas, aangezien Kaifas de officiële hogepriester was van 18 tot 36 AD; Kefas kan Paulus ontslaan hebben van zijn opdracht om de christenen te vervolgen.

---

¹⁵⁴ In feite is deze interpretatie van Lucas' uitdrukking "keerden zij naar Jeruzalem terug" dezelfde als de interpretatie van Lucas' uitdrukking "keerden zij terug ... naar ... Nazareth"(Lu 2,39). De interpretatie van Lu 2,39 wordt uitgewerkt in mijn artikel *Van Bethlehem naar Nazareth – Een een gedachtenis in Bethanië*, www.JesusKing.info, 26 januari 2008.

¹⁵⁵ Lydda lag "aan de weg naar zee" (Mt 4,15) die liep van Caesarea Phillipi door Galilea en Samaria en Judea naar de Gaza-streek en Egypte (R.H. GUNDRY, *A Survey of the New Testament*, Zondervan, Grand Rapids, 1970, 4e uitgave 2003, kaart p. 27).

¹⁵⁶ "Intussen ging Saul ... naar de hogepriester" Hand 9,1

¹⁵⁷ Lu 3,2; Hand 4,6 (5,17.21.27 9,1); zie bijlage 1.

¹⁵⁸ "Daarvoor reisde ik ook naar Damascus met volmacht en in opdracht van de hogepriesters." Hand 26,12; zie bijlage 1.

¹⁵⁹ Gal 1,18

Tweede bezoek – de openbaring – de hongersnoodopenbaring – Simon was net gevlucht

Aangezien Paulus' Kefas niet Simon Petrus hoeft te zijn, lijkt het vanzelfsprekend, dat de "openbaring", op grond waarvan Paulus weer naar Jeruzalem ging "na veertien jaar" volgens de brief aan de Galaten, die ook meldt dat hij Jakobus en Kefas weer ontmoette,¹⁶⁰ de waarschuwing is die de profeet Agabus uitte in Antiochië, volgens de Handelingen, betreffende de komende grote hongersnood in Judea, op grond waarvan Barnabas en Paulus naar Judea "naar de oudsten" werden gezonden met materiële hulp.¹⁶¹ De Handelingen beschrijven dan de gevangenneming, bevrijding en het vertrek van Simon Petrus¹⁶², vlak voor Herodes' dood in 44 AD. Nadat Simon uit Jeruzalem gevlucht was, werd Jakobus, de broeder van de Heer, de bisschop van Jeruzalem. Volgens de Galatenbrief, ontmoet Paulus, wanneer hij aankomt in Jeruzalem – mogelijk 14 jaar na zijn bekering in 30 AD, wat volgens Fisk het veronderstelde jaar is van Jezus' dood¹⁶³ –, Jakobus en ook Kefas als enkele steunpilaren van Jezus' kerk in Jeruzalem, en Paulus noemt Kefas in zijn brief pas na Jakobus: "Jakobus, Kefas en Johannes". Deze volgorde zou onwaarschijnlijk zijn geweest als Kefas Simon Petrus was, want Simon Petrus was de leider van de hele kerk. Maar als hij Kaifas was, was zijn plaats inderdaad achter die van Jakobus, de bisschop van Jeruzalem. Kefas (Kaifas) was in 36 AD door Vitellius, de landvoogd van Syrië, ontslagen uit het hogepriesterschap¹⁶⁴, maar dat hij een hogepriester was geweest gaf hem in de Jeruzalemse kerk geen hogere status dan Jakobus. Paulus rekent Kefas als één van "de mannen van aanzien - hoe belangrijk zij precies waren interesseert mij niet, voor God telt menselijk aanzien niet -" en hij krijgt van "Jakobus en Kefas en Johannes" de rechterhand van broederschap. Deze Johannes was waarschijnlijk Johannes Marcus, want volgens het eerste vers aansluitend op dit bezoek dat een Johannes noemt (Hand 12,18-24), nam Paulus Johannes Marcus met zich mee toen hij Jeruzalem verliet voor zijn Eerste Missiereis. Dit komt overeen met de overeenstemming die net was bereikt in Jeruzalem dat "Jakobus, Kefas en Johannes" naar de Joden zouden gaan en Paulus en Barnabas naar de heidenen, want op hun reis bezochten Paulus, Barnabas en Johannes zowel de synagogen – waarschijnlijk omwille van Johannes Marcus' belang om naar de Joden te gaan, en omwille van het principe 'allereerst de Joden' (Rom 1,16 2,9-10) – als de heidenen. Deze 'steunpilaren' Jakobus, Kefas en Johannes vroegen Paulus ook om de armen (van de kerk en mogelijk ook van de tempel) van Jeruzalem materieel te blijven ondersteunen, wat Paulus "dan ook juist van harte gedaan" heeft,¹⁶⁵ na zijn Derde Missiereis bracht hij inderdaad geld en offergaven mee, niet alleen naar de christenen,¹⁶⁶ maar ook naar zijn volk, in de tempel:

En na verloop van vele jaren ben ik gekomen om aalmoezen voor mijn volk te brengen en offeranden, waarmede men mij, geheiligd zijnde, in de tempel bezig vond, zonder volksoploop of opschudding. (Hand 24,17-18)

---

¹⁶⁰ Gal 2,1-2

¹⁶¹ Hand 11,27-30; Dit is ook de mening van C.J. Hemer's in "Acts and Galatians reconsidered", *Themelios* 2 (1977) 81-88, p. 87

¹⁶² Hand 12,17

¹⁶³ 'Er is overeenstemming gegroeid over het jaar 30 AD voor de kruisiging van Jezus. Data voor Paulus' bekering vallen binnen een paar jaar na Jezus' dood, maar vooralsnog is er geen wijdverbreide overeenstemming.' ("A consensus has been building toward the year 30 CE for the crucifixion of Jesus. Dates for Paul's conversion typically fall within a few years of Jesus' death, but so far there is no widespread agreement." B.N. FISK, "Paul – Life and Letters" in *The Face of New Testament Studies*, red. S. MCKNIGHT EN G.R. OSBORNE, (Grand Rapids, Baker Academic, 2004) p. 298-99.) Dat het tijdsinterval tussen Jezus' dood en Paulus' bekering slechts een paar maanden kan zijn geweest, wordt verdedigd door C.J. Hemer (C.J. HEMER, "Acts and Galatians reconsidered", *Themelios* 2 (1977), 81-88, p. 87-88, zie argument a.2. in paragraaf 4.5. hieronder)

¹⁶⁴ Jos. J. *Oudh.* 18,4,3

¹⁶⁵ Gal 2,6.9-10

¹⁶⁶ aan "de heiligen": Rom 15,25-27 1Kor 16,1-2 2Kor 8,1-9.15 9,1; Niet alleen de christenen werden "heiligen" genoemd door Paulus, maar in de Schriften van het Oude Testament worden priesters en Levieten die dienst deden in de tempel, ook "heiligen" ('qodesh' = geheiligd, afgezonderd: Pss 50,5 89,7 132,9.16) genoemd, en ze kunnen "arm" verondersteld worden, want hun stam bezat oorspronkelijk geen land, maar moest leven van de contributies aan de tempelliturgie.

Jakobus, in het bijzonder, kan deze aalmoezen en offergaven hebben gevraagd van Paulus, aangezien Jakobus waarschijnlijk het hoofd was van de vertegenwoordigers van het Israelische volk in de tempel. Dit, en het feit dat Paulus' "volk" belichaamd werd door bijvoorbeeld de vier arme Nazireeërs die in de tempel waren en wiens offergaven door Paulus werden betaald (Hand 21,23-26) – wat een Joodse religieuze devotie was –, zal worden besproken in een volgend artikel.¹⁶⁷ Johannes Marcus' associatie met de tempel – hij kan de secretaris van de Tempelraad zijn geweest – is besproken in mijn artikel "Johannes Marcus – Auteur van het Johannes-evangelie samen met Jezus' moeder".¹⁶⁸

De identificatie van Paulus' aalmoesvragende "steunpilaren" Jakobus, Kefas en Johannes van Gal 2 met Lucas' "oudsten" van Hand 11-12 wordt bevestigd door het feit dat, toen Paulus na zijn Derde Missiereis Jakobus bezocht in de tempel, het weer Jakobus en "alle oudsten" waren die Paulus vroegen om te betalen voor de offergaven van de arme Nazireeërs aan de Joodse tempel.¹⁶⁹ De "oudsten", en Jakobus en "alle oudsten", van de Handelingen vroegen dus inderdaad twee keer hetzelfde als de "Jakobus, Kefas en Johannes" van de Galatenbrief deden, en waren dus waarschijnlijk dezelfde personen. Dus toen Paulus Jeruzalem voor de tweede keer na zijn bekering bezocht, was "Kefas" (Kaifas) waarschijnlijk één van de oudsten van de kerk van Jeruzalem en niet langer de officiële hogepriester.

Het conflict in Antiochië – Kefas een Jood

De brief aan de Galaten beschrijft na de beschrijving van Paulus' tweede bezoek aan Jeruzalem onmiddellijk het conflict in Antiochië tussen Paulus en Kefas, maar desalniettemin was de algemene veronderstelling dat dit conflict pas plaatsvond na het Apostolisch Concilie (met Simon Petrus) dat verderop in de Handelingen beschreven wordt. Want het zou niet logisch zijn, als er eerst een conflict met Simon Petrus was in Antiochië, dat Paulus vervolgens naar dezelfde Simon Petrus zou gaan in het Apostolisch Concilie in Jeruzalem, waar deze Simon Petrus opeens zelfs zijn eigen opvatting van Antiochië tegespreekt. Dus, zolang men Simon Petrus aan Kefas gelijkstelde, moest men deze gebeurtenissen omdraaien: eerst het Apostolisch Concilie, noodzakelijkerwijs gekoppeld aan het tweede bezoek aan Jeruzalem van de Galatenbrief, toen "Kefas" (nog steeds geïnterpreteerd als Simon Petrus) Paulus de broederhand gaf, en daarna het 'Galaten'-conflict in Antiochië met "Kefas" (ook nog steeds geïnterpreteerd als Simon Petrus), van wie men veronderstelde dat hij alleen in zijn persoonlijk gedrag afweek, na te hebben ingestemd met de decreten van het Concilie. Merk op dat als Johannes niet had geschreven dat Simon Petrus' naam-titel "Petros" (Peter) een vertaling was van "Kefas", niemand ooit zou hebben gedacht dat Paulus' "Kefas" in Antiochië Simon Petrus zou zijn.

Maar als Kefas in Antiochië niet dezelfde persoon was als de Simon Petrus van het Concilie, kan het conflict in Antiochië, zowel in de Galatenbrief als in de Handelingen, gemakkelijk herkend en teruggevonden worden vóór het Apostolisch Concilie. Dat Paulus "Kefas" openlijk weestond in Antiochië, betreffende de tafelgemeenschap en besnijdenis en andere Joodse wetten voor christelijke niet-Joden, wordt beschreven in de brief aan de Galaten, en in de Handelingen wordt een vergelijkbaar conflict beschreven, voorafgaand aan het Concilie: er ontstond "van de zijde van Paulus en Barnabas geen gering verzet en tegenspraak tegen" "sommigen, uit Judea gekomen".¹⁷⁰ En volgens de Galatenbrief waren deze mannen "Kefas", "een Jood" (wat overeenkomt met de identiteit van Kaifas) en "mannen ... van Jakobus"¹⁷¹ en niet Simon Petrus, die "een Galileeër" was, niet alleen in Lucas' Handelingen (1,11) maar ook in Lucas 22,59 en Marcus 14,70. Simon Petrus had al lang voor het conflict in Antiochië en het Concilie gegeten met de heidenen, bijv. met

---

¹⁶⁷ Dit wordt besproken in mijn artikel "James and the brothers – Davidic representatives in the temple liturgy".

¹⁶⁸ A.A.M. VAN DER HOEVEN, *John Mark – Author of the Gospel of John with Jesus' mother*, www.JesusKing.info, 06-12-2010.

¹⁶⁹ Hand 21,18.23-26

¹⁷⁰ Hand 15,1-2

¹⁷¹ Gal 2,11-14

Cornelius in Caesarea, en hij had er ook al vrijuit over gesproken met de christelijke Joden in Jeruzalem.¹⁷² Hij had consistent de vrijheid voor de christenen uit de heidenen verdedigd en het is dus zeer onwaarschijnlijk dat hij het conflict in Antiochië zou hebben veroorzaakt, en zou hebben gewild dat heidenen als Joden zouden leven. Deze tegenstelling maakte dat Esler Lucas beschuldigde en schreef dat het “historisch ongeloofwaardig” is dat Petrus zou hebben gegeten met Cornelius.¹⁷³ Maar zelfs als Simon Petrus het conflict had veroorzaakt, zou het nog steeds zeer onwaarschijnlijk zijn dat hij in Antiochië niet direct en ter plekke aan Paulus’ argumenten over vrijheid van de heidenen zou hebben toegegeven¹⁷⁴ en dat hij naar het Concilie zou zijn gegaan met Paulus en daar opeens Paulus’ argumenten zou hebben gebruikt.

(...) Petrus [nam] het woord en sprak tot hen, (...) Waarom wilt gij God dan nu tarten door de leerlingen een juk op de hals te leggen, dat noch onze vaders noch wij in staat geweest zijn te dragen? (Hand 15,7.10 WV78)

De natuurlijke chronologie van de Galatenbrief en de Handelingen zou ernstige problemen met de logica opleveren, als Kefas Simon Petrus was. Maar zij waren niet één en dezelfde man. Terwijl Simon Petrus, volgens de Handelingen, een vrije geest had over eten met de heidenen, ging Paulus’ Kefas in Antiochië niet door met eten met de heidenen uit angst voor de Joodse mannen van Jakobus, en hij trok zich terug. Een andere indicatie voor Kefas’ hogepriesterschap zou kunnen zijn dat hij zich niet alleen “terugtrok” van het eten met de heidenen in Antiochië, maar ook “zich afzonderde” (Gal 2,12), wat mogelijk betekent dat hij een rituele heiliging/zuivering, passend bij een (ex-)hogepriester die zich had verontreinigd, verrichtte.¹⁷⁵ En bovendien wilde Kefas volgens Paulus zelfs de heidenen als Joden laten leven.¹⁷⁶ Paulus zei:

Indien gij, die een Jood zijt, naar heidens en niet naar Joods gebruik leeft, hoe kunt gij dan de heidenen dwingen zich als Joden te gedragen? (Gal 2,14 NBG51)

Zo’n houding van Kefas – proberen om heidenen als Joden te laten leven – en ook de gemakkelijke aanvaarding van deze houding door de Antiochiërs en Galaten zou zeer onwaarschijnlijk zijn als die plaats vond na het Apostolisch Concilie, want de decreten ervan, voor vrijheid van de onbesnedenen, zouden dan door Paulus al bekend zijn gemaakt aan de heidenen van Antiochië.¹⁷⁷ Zij zouden al geweten hebben dat ze niet als Joden hoefden te leven en zouden Kefas’ houding niet hebben geaccepteerd. En Paulus zou ook deze apostolische decreten hebben gebruikt in zijn woordenwisseling met Kefas, maar de enige beschuldiging die hij doet is de hypocrisie van Kefas, die “een Jood” is die zichzelf niet eens aan de Joodse wet kan houden en toch de heidenen als Joden wil laten leven. Dit alles toont aan dat de decreten ten tijde van het conflict nog niet uitgevaardigd waren, en dat het conflict dus plaats vond vóór het Apostolisch Concilie.

Ook volgens de Handelingen vond het conflict in Antiochië over de Joodse wet voor heidenen niet plaats na het Apostolisch Concilie, maar was het juist de reden om Paulus en Barnabas naar

---

¹⁷² Hand 9,43-11,18

¹⁷³ S. WALTON, “Acts, Many Questions, Many Answers” in *The Face of New Testament Studies*, red. S. MCKNIGHT en G.R. OSBORNE, (Grand Rapids, Baker Academic, 2004) p. 235. P.F. ESLER, *Community and Gospel in Luke-Acts: The Social and Political Motivations of Lucan Theology*, SNTSMS 57 (Cambridge: Cambridge University Press, 1987) p. 95-96.

¹⁷⁴ Wenham zegt zelfs dat Paulus in Galaten suggereert dat “Petrus” (in feite Kefas) in Antiochië het uit overtuiging in essentie met Paulus eens was in het debat (D. WENHAM, “Acts and the Pauline Corpus...”, p. 242). Hij bedoelt waarschijnlijk dat Kefas voor vrijheid voor de heidenen was. Maar dit is in tegenstelling met het feit dat Paulus Kefas in Antiochië beschuldigde van het heidenen als Joden willen laten leven. Dus ofwel Paulus deed een valse beschuldiging of Kefas wilde heidenen wel als heidenen laten leven en handelde tegen zijn overtuiging in door samen met de heidenen te eten.

¹⁷⁵ Strong’s 06942: שָׁדָד qadash = heiligen, apart zetten/afzonderen (vgl. Ex 28,41 Heb 2,11)

¹⁷⁶ Hand 10,9-48; 11,1-18; 15,7-11 en Gal 2,11-14

¹⁷⁷ Hand 15,30-31

Simon Petrus en de overige apostelen en oudsten in Jeruzalem te sturen, om hen om hun beslissing te vragen.¹⁷⁸

Kefas één van de Zeventig

‘Dit is het verslag van Clemens in het vijfde boek van zijn Hypotyposes, waarin hij ook zegt dat Kefas één van de zeventig leerlingen was, een man die dezelfde naam had als de apostel Petrus, en degene van wie Paulus zegt, “Toen Kefas in Antiochië kwam sprak ik hem openlijk tegen.”’ (Eus., *Historia Ecclesiastica.*, I,12,1)¹⁷⁹

Er is al uitgelegd dat vanwege de sterke verbinding van Paulus’ Kefas met Jakobus het niet waarschijnlijk is dat de Kefas die het conflict in Antiochië veroorzaakte in de context van Jakobus, een andere persoon zou zijn dan de Kefas, die door Paulus tweemaal in de rest van de Galatenbrief in de context van Jakobus, en in 1Korinthiërs ook in de context van Jakobus wordt genoemd. Dus als Paulus’ Kefas Kaifas was en Paulus’ Kefas één van de Zeventig was, moet de hogepriester Kaifas één van de Zeventig zijn geweest of geworden. Het is inderdaad niet onmogelijk dat de hogepriester Kefas/Kaifas één van de Zeventig was, die worden genoemd door Clemens, geciteerd door Eusebius, aangezien deze Zeventig, waaronder Jakobus, de broeder van de Heer, en de apostel Barnabas van Cyprus en Kleopas van Emmaus, later allemaal bisschoppen werden en één van de Zeventig “Kefas, bisschop van Konia” lijkt te zijn geweest (Gill’s commentaar op Lu 10,1¹⁸⁰). Kaifas/Kefas was een apostel in Korinthe (1Kor 1,12 3,22) en kan als apostel net zo goed ook een bisschop zijn geworden.¹⁸¹ De Zeventig, genoemd door Clemens, worden door Eusebius geïnterpreteerd als zeventig “leerlingen”, wat doet denken aan degenen die door Jezus tijdens zijn openbaar leven werden uitgezonden vanuit Samaria of Judea (Lu 10,1). Maar de Zeventig die door Clemens genoemd worden, kunnen ook een andere groep van de jonge Kerk na Pinksteren zijn geweest – of zich daarnaar hebben ontwikkeld –, die de Zeventig werd genoemd, als een adviserend lichaam naast de Twaalf (Galilese apostelen), als een parallel van de zeventig gewone leden van het Grote Sanhedrin naast de twaalf gewone leden van de Tempelraad.¹⁸² Dus, net zoals de Joodse tempel een Kefas (= rots) (Jozef Kaifas), een Twaalf en een Zeventig (en Elf) had, zo had ook de jonge kerk een Kefas (= rots) (Simon Petrus), een Twaalf (Galilese apostelen) en een Zeventig (bisschoppen), waaronder mogelijk veel voormalige beambten van de tempelgevangenis, de Elf.

Derde bezoek – het Apostolisch Concilie met Simon Petrus

Toen Paulus en Barnabas Antiochië hadden verlaten na het conflict en in Jeruzalem aankwamen, wat Paulus’ derde bezoek aan Jeruzalem was na zijn bekering, werd het Apostolisch Concilie bijeengeroepen. Hier was het Simon Petrus die een pleidooi hield voor vrijheid voor de onbesnedenen (= heidenen),¹⁸³ waarbij hij hetzelfde argument van hypocrisie gebruikt als Paulus tegen Kefas had gebruikt in Antiochië:

Waarom wilt gij God dan nu tarten door de leerlingen een juk op de hals te leggen, dat noch onze vaders noch wij in staat geweest zijn te dragen? (Hand 15,7.10 WV78)

---

¹⁷⁸ Hand 15,1-5

¹⁷⁹ vertaling van “This is the account of Clement in the fifth book of his Hypotyposes, in which he also says that Cephas was one of the seventy disciples, a man who bore the same name as the apostle Peter, and the one concerning whom Paul says, “When Cephas came to Antioch I withstood him to his face.””

¹⁸⁰ <http://www.searchgodsword.org/com/geb/view.cgi?book=lu&chapter=010&verse=001>

¹⁸¹ Konia kan Iconium zijn geweest, de hoofdstad van Lycaonia, dat door Paulus werd bezocht op zijn Eerste Missiereis en Derde Missiereis (Hand 13,50.51 14,21.22 18,23). Iconium lag op de route die voerde van Efeze naar Tarsus en Antiochië, en de Eufraat (Smith’s Bible Dictionary); het wordt nu Konieh of Konya genoemd (ook Koniah, Konieh, Konia, en Qunia) (<http://www.nationmaster.com/encyclopedia/Konieh>).

¹⁸² De samenstelling van de Tempelraad is besproken in hoofdstuk 3 (paragraaf 3.1)

¹⁸³ Hand 15,6-11

Simon Petrus werd door Jakobus en de hele kerkvergadering beantwoord met instemming; zij besloten om de heidenen geen grotere last op te leggen dan de vier noodzakelijke dingen, de geboden van Noach genaamd: “zich onthouden van verontreiniging door afgoden, ontucht, verstikt vlees, en bloed” (Hand 15,20 WV95). Hierop keerde Paulus naar Antiochië terug met een brief van het Concilie, en daar “waren ze verheugd over de bemoedigende inhoud”.¹⁸⁴ Hierna was er geen conflict.

Dat de brief aan de Galaten de resultaten van het Concilie niet noemt is alleen maar logisch als de brief over het conflict al voorafgaand aan het Concilie geschreven en verzonden was. Maar als het conflict plaats had gevonden na het Concilie, zou de beslissing van het Concilie in Paulus' argumenten tegen Kefas en in het verslag, dat hij ervan maakte in de brief aan de Galaten, moeten voorkomen. Maar dit is niet het geval: de Galatenbrief werd vóór het Concilie verzonden.

4.5. Argumenten voor de verschillende theorieën

Hieronder volgt een overzicht van de argumenten voor de vroege en late datum van het Gal 2-bezoek en voor de Zuid- en Noord-theorieën. Deze lijst is samengesteld met behulp van de artikelen van Herrick en Mallik, beide voorstanders van de ‘vroege datum-theorie’ en de Zuid-theorie.¹⁸⁵ De stelling van dit artikel, dat Kefas niet Simon Petrus hoeft te zijn maar Kaifas zou kunnen zijn, is gebruikt om nieuwe argumenten aan de lijst toe te voegen. Deze nieuwe argumenten zijn afgedrukt in het normale lettertype en de ‘oudere’ argumenten zijn afgedrukt in een kleiner lettertype. Merk op dat met de nieuwe stelling het oude hoofdargument tegen de ‘vroege datum-theorie’ (zie argument a.1) niet meer bestaat.

a) Argumenten tegen een vroege datum

De vroege datum van het Galaten 2,1-10-bezoek betekent dat Gal 2 het hongersnood-openbaringsbezoek van Hand 11,30 beschrijft en niet het Concilie-bezoek van Hand 15. Het hoofdargument voor een late datum van het Gal 2-bezoek en tegen een vroege datum is niet langer geldig:

1. In Hand 11,30 (tweede bezoek) wordt geen ontmoeting met enig van de twaalf oorspronkelijke apostelen genoemd, hoewel Kefas en Jakobus en Johannes worden genoemd in het tweede bezoek van Gal 2,1-10. Maar als Kefas en Jakobus en Johannes geen oorspronkelijke apostelen zijn maar andere invloedrijke bekeerde personen van de Jeruzalemse kerk, nl. de ex-hogepriester Kaifas en het hoofd van de vertegenwoordigers, Jakobus de broeder van de Heer, (en de secretaris Johannes Marcus) is dit argument niet langer een bezwaar tegen de vroege datum:

- Als Kefas niet Simon Petrus is, dan konden Paulus en Barnabas, hoewel de apostelen niet worden genoemd in de Handelingen (Simon Petrus ontvluchtte Jeruzalem), toch de ‘steunpilaren’ Jakobus, Kefas en Johannes ontmoeten.
- Als Kefas niet Simon Petrus is, dan kon Simon Petrus, hoewel Kefas het conflict met Paulus veroorzaakte in Antiochië voorafgaand aan het Concilie, natuurlijk toch Paulus' argumenten tegen Kefas gebruiken op het Concilie in Jeruzalem.

Wenham, die over het algemeen de ‘vroege datum-theorie’ steunt, concludeert dat het enige bezwaar dat over is, is dat Lucas' verslag in de Handelingen “zeer partijdig” is, bijv. in zijn ‘in gebreke blijven door het niet noemen van de ontmoeting met de ‘steunpilaren’ in het hongersnoodondersteuningsbezoek’.¹⁸⁶ Maar er was in de Handelingen helemaal geen in gebreke blijven door het niet noemen van de ‘steunpilaren’, want Lucas noemde Paulus'

---

¹⁸⁴ Hand 15,22-35

¹⁸⁵ G. HERRICK, *The Date and Destination of Galatians*, (www.bible.org/page.asp?page_id=1338, 2000); D. MALICK, *An Introduction to the Book of Galatians*, (www.bible.org/page.asp?page_id=1833, 1996).

¹⁸⁶ vertaling van “failure to mention the meeting with the ‘pillars’ in the famine relief visit” D. WENHAM, *Acts and the Pauline Corpus: II Pauline Parallels*, 1993, p. 242-243.

‘steunpilaren’ (Jakobus, Kefas en Johannes (Marcus)) wel degelijk, maar noemde ze “de oudsten”, aangezien ze niet de apostelen Simon Petrus en Jakobus van Zebedeus en zijn broer Johannes waren, maar Kaifas, Jakobus de broeder van de Heer, en Johannes Marcus. Merk op dat Jakobus, de broeder van de Heer, ook in Hand 21,18 in de context van “de oudsten” staat.

Drie andere argumenten tegen een vroege datum kunnen ook weerlegd worden:

2. De nieuwe chronologie vanaf Jezus’ dood tot Paulus’ tweede bezoek aan Jeruzalem is geen probleem, als de veertien jaar die door Paulus genoemd worden, geteld worden vanaf zijn bekering in 30 AD, het jaar van Jezus’ dood en verrijzenis,¹⁸⁷ tot 44 AD, het jaar van Herodes’ dood. Hemer meent dat ‘de gebeurtenissen in Hand 1-9, vanaf Jezus’ verschijningen en hemelvaart tot Paulus’ bekering, goed plaatsgevonden kunnen hebben binnen een tijdsbestek van maanden. De drie en veertien jaar moeten waarschijnlijk beide gerekend worden vanaf Paulus’ bekering, parallel in plaats van op elkaar volgend: het antieke gebruik telde gedeelten geregeld insluitend.’¹⁸⁸
3. Wenham’s andere voorbeeld van Lucas’ veronderstelde partijdigheid is zijn ‘zwijgen over de controverse tussen Paulus, Petrus en Barnabas in Antiochië’. Hij verklaart dit zwijgen door Lucas’ onwilligheid om ‘een ongelukkig licht op de drie helden van zijn verhaal (Petrus, Paulus en Barnabas)’ te werpen.’¹⁸⁹ Maar Lucas zweeg niet over de controverse: hij noemde Paulus en Barnabas wel in zijn beschrijving van het conflict. En de reden waarom hij de naam Kefas niet noemde in deze controverse, kan zijn geweest ofwel dat hij niet wist dat het Kefas was die het conflict in Antiochië had veroorzaakt, of dat hij er de noodzaak niet van inzag om zijn naam te noemen, aangezien Kefas niet één van de helden van zijn verhaal was: zoals Wenham zelf zegt, Lucas’ helden waren Simon Petrus, Paulus en Barnabas en niet Kaifas/Kefas die het conflict veroorzaakte. Lucas duidde de mannen die het conflict veroorzaakten aan met de algemene zinsnede ‘enkele mensen uit Judea’.
4. Het lijkt erop dat Paulus twee keer in Galatië was geweest voordat hij de Galatenbrief schreef. Maar Paulus’ “eerste” verblijf bij de Galaten, waartoe hij genoodzaakt was door ‘lichamelijke ziekte’ (Gal 4,13), zou kunnen verwijzen naar toen hij de Zuid-Galatische kerken stichtte op zijn Eerste Missiereis, in tegenstelling tot de volgende keer dat hij hen bezocht op de terugweg van deze zelfde reis. Een andere, misschien betere, mogelijkheid is dat Paulus’ eerste verblijf in (zuid) Galatië al een deel was van zijn persoonlijke reis naar Syrië en Cilicië (Gal 1,21) – Cilicia ligt in het zuidoostelijke deel van Klein-Azië, grenzend aan de Romeinse provincie Galatië. Dit zou verklaren hoe het Evangelie “bij u” was gekomen (Gal 2,5), voorafgaand aan Paulus’ tweede bezoek aan Jeruzalem na zijn bekering (Gal 2,1-10).

De overige argumenten voor een late datum zijn al weerlegd om de volgende redenen:

5. De bezoeken in Gal 2 en Hand 15 lijken hetzelfde in die zin dat dezelfde zaak aan de orde is: een sterke oppositie vanuit een Judaïzerende secte. Maar Boice heeft enige discrepanties genoemd, bijv. dat de Galatenbrief de indruk geeft dat Paulus een privé-ontmoeting met de (plaatselijke) leiders had, maar in Hand 15 heeft Paulus een openbare ontmoeting met de verzamelde kerk. Bovendien, in de Galatenbrief ging Paulus naar Jeruzalem op grond van een openbaring, maar in Hand 15 ging Paulus als gezant van de kerk van Antiochië, om een beslissing te vragen van de Kerk in Jeruzalem (Herrick).¹⁹⁰ Dus Gal 2 en Hand 15 zijn helemaal niet hetzelfde, en het waren niet dezelfde bezoeken.

---

¹⁸⁷ ¹⁸⁷ ‘Er is overeenstemming gegroeid over het jaar 30 AD voor de kruisiging van Jezus. Data voor Paulus’ bekering vallen binnen een paar jaar na Jezus’ dood, maar vooralsnog is er geen wijdverbreide overeenstemming.’ (“A consensus has been building toward the year 30 CE for the crucifixion of Jesus. Dates for Paul’s conversion typically fall within a few years of Jesus’ death, but so far there is no widespread agreement.” B.N. FISK, “Paul – Life and Letters” in *The Face of New Testament Studies*, ed. S. MCKNIGHT EN G.R. OSBORNE, (Grand Rapids, Baker Academic, 2004) p. 298-99.)

¹⁸⁸ vertaling van “the events in Acts 1-9, from Jesus’ appearances and ascension to Paul’s conversion, may well have happened within a space of months. The three and fourteen years are probably both to be reckoned from Paul’s conversion, concurrently rather than consecutively: ancient practice regularly reckoned fractions inclusively.” C.J. HEMER, “Acts and Galatians reconsidered”, *Themelios* 2 (1977), 81-88, p. 87-88

¹⁸⁹ vertaling van “silence on the controversy between Paul, Peter and Barnabas at Antioch” D. WENHAM, *Acts and the Pauline Corpus: II Pauline Parallels*, p. 242-243.

¹⁹⁰ J.M. BOICE, “Galatians” in *The Expositors Bible Commentary*, red. FRANK. E. GAEBELEIN, deel 10. Grand Rapids: Zondervan, 1976, p. 418

6. Stein beweerde dat op het tijdstip dat Hand 11-12 plaatsvond, de mensen in Jeruzalem Paulus nog niet zouden kunnen hebben erkend als een apostel voor de heidenen (zoals ze deden in Gal 2).¹⁹¹ Maar Longenecker heeft aangetoond dat deze mening Paulus' eigen idee negeert over zijn roeping om te preken voor de heidenen, die hij al had ontvangen bij zijn bekering (Gal 1,15-16)¹⁹² (Herrick).
7. Stein beweerde ook dat het leiderschap van Paulus in Gal 2 overeenkomt met de uitdrukking "Paulus en Barnabas" in Hand 15,2. In Hand 11,30 was het nog "Barnabas en Saul".¹⁹³ Maar volgens Herrick was Paulus geen leider in Gal 2, maar schrijft hij alleen over 'zijn eigen ervaringen in het licht van hen die proberen zijn evangelie onderuit te halen en hem in discredit te brengen. Hij heeft het niet over Barnabas om Barnabas, maar is in gevecht voor de vrijheid van de kerken die hij heeft geplant.'
8. Lightfoot meende dat de inhoud van de Galatenbrief erg lijkt op die van de Romeinenbrief (geschreven in ongeveer 57 AD), en dat dit een gelijk tijdperk van op schrift stellen veronderstelt.¹⁹⁴ Maar Longenecker heeft geargumenteed dat theologische aanwijzingen (d.w.z. de theologische inhoud van de brief) geen primaire getuigen mogen worden gemaakt in dit soort debatten. Bovendien was het Evangelie met zijn daarmee gepaard gaande vrijheden al heel vroeg aan Paulus geopenbaard (vgl. 1Kor 15,3-4) (Herrick).
9. Burton heeft het aorist-werkwoord 'espoudasa' (Gal 2,10) geïnterpreteerd als "hij streefde" (de armen van Jeruzalem te helpen), en dus als verwijzend naar een bezoek in het verleden, voorafgaand aan het bezoek van Gal 2.¹⁹⁵ Maar Herrick beweert dat de waarschuwing van Jakobus en Kefas aan het eind van het bezoek van Gal 2 kwam, en Paulus dus aanspoorde om door te gaan met aan de armen te denken (in een duratieve betekenis) zoals hij had gedaan bij deze bepaalde gelegenheid, aan het begin van zijn bezoek (van Gal 2 en Hand 11-12) en niet noodzakelijkerwijs in het verre verleden. Paulus antwoordde dat het juist datgene was wat hij '(altijd) had geprobeerd ('espoudasa') te doen.

Het enige kleine argument dat overblijft tegen de vroege datum is het volgende:

10. Titus, genoemd in Gal 2,1, past beter in Hand 15 dan in Hand 11-12. Maar hij past in beide.

b) Argumenten voor een vroege datum

De argumenten voor een vroege datum zijn talrijk en doorslaggevend:

1. In Galaten 2,1-10 vond de ontmoeting met Paulus en Barnabas plaats met de leiders van de Jeruzalemse kerk – Jakobus, Kefas en Johannes (de "oudsten" van Hand 11) –, terwijl in Hand 15,1-35 de ontmoeting plaatsvindt voor de apostelen van de verzamelde kerk (Malick).
2. Het apostolisch decreet van Hand 15,22 wordt niet genoemd in het tweede bezoek van de Galatenbrief (2,1-10) (Herrick and Malick).
3. Heidenkerken, zoals de Galatische kerk, zouden heel wat minder willig zijn geweest om met de ketteren uit Jeruzalem mee te doen als ze het decreet van het Concilie hadden gekend (Herrick).
4. Kefas' acties en Paulus' beschuldigingen en argumentaties in Antiochië (Gal 2,11-15) zijn veel minder waarschijnlijk na Hand 15 dan ervoor (Herrick en Malick). En dat het apostolisch decreet van Hand 15,20-22 niet genoemd worden in het Galaten-conflict zou ook zeer vreemd zijn als de Galatenbrief na het Apostolisch Concilie was geschreven.
5. Marcion (144 AD) verzekerde dat de Galatenbrief de eerste van Paulus' brieven was. Zijn volgende brieven waren 1 en 2Thess, geschreven in ca. 50 AD, tijdens Paulus' Tweede Missiereis.
6. Lucas hoeft niet beschuldigd te worden van fouten, zoals sommigen doen om Galaten 2 met Hand 15 te harmoniseren (Malick).

Nieuwe argumenten zijn:

7. Paulus kan het hongersnoodopenbaringsbezoek van Hand 11-12 niet hebben weggelaten – zoals wordt verzekerd door sommigen die de Hand 15 mening aanhangen –, want zijn argument berust op accuraatheid, en in Gal 2,1 gebruikt hij het woord 'palin' (= opnieuw, weer): "Daarna, na verloop van veertien jaar, ben ik weer naar Jeruzalem gegaan" (Herrick en Malick).
Het wordt nu algemeen aangenomen dat Gal 1-2 al Paulus' bezoeken aan Jeruzalem, die voorafgingen aan het opstellen van de brief, bevat.¹⁹⁶
8. Gal 2 zegt dat Paulus naar Jeruzalem ging vanwege een openbaring, en Hand 11 zegt dat Paulus naar Jeruzalem ging vanwege de openbaring van een toekomstige

¹⁹¹ R.H. STEIN, "The Relationship of Galatians 2:1-10 and Acts 15:1-35: Two Neglected Arguments", *Journal of the Evangelical Theological Society* 17 (1974) 239-42, p. 242.

¹⁹² R.N. LONGENECKER, *Galatians*, Word Biblical Commentary, deel 41, Dallas, Word Books, 1990, p. 81.

¹⁹³ R.H. STEIN, "The Relationship of Galatians 2:1-10 and Acts 15:1-35 ...", p. 242

¹⁹⁴ J.B. LIGHTFOOT, *Saint Paul's Epistle to the Galatians*, Londen, Macmilland, 1866; herdruk, *The Epistle of St. Paul to the Galatians*, Grand Rapids, Zondervan, 1957, p. 48, 49

¹⁹⁵ E. DE WITT BURTON, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle to the Galatians*, The International Critical Commentary, Edinburgh, T & T Clark, 1921, p. 115

¹⁹⁶ B.N. FISK, "Paul – Life and Letters" in *The Face of New Testament Studies*, 2004, p. 299

hongersnood, gemaakt door de profeet Agabus. De hongersnood in Judea kwam vóór het Apostolisch Concilie.

9. De Handelingen beschrijven geen enkel conflict in Antiochië na het Apostolisch Concilie.

c) Argumenten tegen de Zuid-Theorie

De Zuid-Theorie is dat Paulus de kerken van Galatië, geïnterpreteerd als de Romeinse provincie Galatia, stichtte en bezocht op zijn Eerste Missiereis voorafgaand aan het Apostolisch Concilie. Zo kan hij ook zijn brief aan de Galaten aan deze zuidelijke kerken hebben gericht voorafgaand aan het Concilie.

1. Voorstanders van de Noord-Theorie menen dat met het gebruiken van de aanduiding “Galaten” (= Kelten) Paulus in zijn brief niet de inwoners van het zuidelijk deel van de Romeinse provincie Galatia kan hebben aangesproken. Maar volgens Fiensy hebben ‘S. Mitchell, G.W. Hansen, en vooral C.J. Hemer inscripties geciteerd die duidelijk aantonen dat niet-Kelten uit de Romeinse provincie vaak Galaten werden genoemd. (...) Het blijkt dus dat dit argument tegen de Zuid-Galatië-theorie effectief is weerlegd.’¹⁹⁷
2. Voorstanders van de Noord-Theorie menen ook dat Lucas in zijn Handelingen niet de provinciale titel Galatië zou hebben gebruikt. Dit argument hangt af van de interpretatie van het woord ‘Frygische’ in Hand 16,6: ‘tēn phrugian kai galatikēn chōran’. Is het een zelfstandig naamwoord (bezocht Paulus “Frygië en het Galatische land”, geïnterpreteerd als Frygië en het noordelijke deel van Klein-Azië), of is het een bijvoeglijk naamwoord (bezocht hij het “Frygisch-Galatische land”, d.w.z. alleen het Frygische deel van de Romeinse provincie Galatië)? Fiensy zegt dat ‘C.J. Hemer in verscheidene klassieke bronnen en inscripties voorbeelden heeft gevonden van de term [Frygië], waarbij die als bijvoeglijk naamwoord wordt gebruikt.’¹⁹⁸ Dus het woord ‘Frygische’ kan door Lucas goed als een bijvoeglijk naamwoord bij Galatische zijn gebruikt. In dat geval gebruikte Lucas “Galatische” hier om de Romeinse provincie mee aan te duiden en Paulus kan alleen het Frygische deel – d.w.z. het zuidwestelijke deel – van dit Galatië hebben bezocht tijdens zijn Tweede Missiereis en niet Noord-Galatië.

Volgens Herrick zijn de overige argumenten voor de Noord-Theorie niet doorslaggevend:

3. In een ander vers (Hand 18,23) gebruikte Lucas een andere term, nl. ‘tēn galatikēn chōran kai phrugian’. Grammaticsch verwijzen Hand 16,6 and 18,23, op de natuurlijkste manier gelezen, naar twee aparte gebieden: Hand 16 naar het Zuiden en Hand 18 naar het Noorden én het Zuiden. Maar Herrick zegt dat zelfs als Hand 16,6 en 18,23 beide naar het Noorden zouden verwijzen, dit nog niet noodzakelijkerwijs betekent dat Paulus’ brief daarheen gericht was. Paulus was sowieso het eerst in Zuid-Galatië (al op zijn Eerste Missiereis).
4. Het wispelturige karakter van de Galaten wordt afgeleid uit het feit dat ze zich snel van het ware apostolische Evangelie afkeerden naar een ander Evangelie. Dit zou een eigenschap zijn van de Gallische volken (Kelten) in Noord-Galatië. Maar Herrick zegt ‘men zou mogelijkerwijs kunnen beweren dat deze eigenschappen sinds onheugelijke tijden in volkgroepen gevonden zijn.’ Bruce noemde het voorbeeld van de Lycaoniërs in het zuidelijk deel van Galatië (Herrick).¹⁹⁹
5. In Hand 16,6 kan de term ‘kōluthentes’ (“zij werden verhinderd” NBG51) worden geïnterpreteerd als een deelwoord van voorafgaande tijd. Dit zou aanduiden dat Paulus het verbod om in Azië te preken ontving toen hij nog steeds in Lycaonië was, en dat hij toen naar het Noorden ging (= naar de geografische streek Galatië). Maar het deelwoord kan net zo goed een deelwoord van erop volgende tijd zijn (Askwith²⁰⁰). In dit geval zou Paulus Lycaonië al verlaten hebben en de Frygisch-Galatische streek al bezocht hebben voordat hij het verbod

---

¹⁹⁷ vertaling van “S. Mitchell, G.W. Hansen, and especially C.J. Hemer have cited inscriptions that clearly indicate that non-Celts from the Roman province often were called Galatians. (...) Thus, it appears that this argument against the South Galatia theory has been effectively refuted.” D.A. FIENSY, “The Roman Empire and Asia Minor”, in *The Face of New Testament Studies*, red. S. MCKNIGHT en G.R. OSBORNE, Baker Academic, Michigan, 2004, p. 49-50.

¹⁹⁸ vertaling van “C.J. Hemer has found examples of the term [Phrygia] used as an adjective (...) in several classic sources and in inscriptions”, Ibid. 49

¹⁹⁹ vertaling van “one could possibly argue that these characteristics have been found in people groups from time immemorial”; F.F. BRUCE, “Galatian Problems, 2 North or South Galatians?”, *Bulletin of the John Rylands Library* 52 (1969, 70), p. 250.

²⁰⁰ E.H. ASKWITH, *The Epistle to the Galatians*, Londen, Macmillan, 1899, p. 39, 43, 44.

ontving (Herrick). Bovendien, als Paulus naar het Noorden ging vanuit Lycaonië, hoeft hij niet zo ver gegaan te zijn als het noordelijke Galatië, want er waren andere routes (Malick).

Zoals al gezegd, volgens Fiensy, en zoals gezien kan worden in de hierboven opgenoemde argumenten, lijkt er een zekere gewicht van onontkoombaarheid verschoven te zijn naar de zuidelijke opvatting over Galatië.²⁰¹

d) Argumenten voor de Zuid-Theorie

De argumenten ten gunste van de Zuid-Theorie zijn doorslaggevend:

1. Paulus gebruikte provinciale titels. Hij spreekt over de provinciale titels Judea, Syrië en Cilicië (vgl. Gal 1,21), maar nooit over de geografische streken Lycaonië, Pisidië, Mysië en Lydië (Galatië was de naam van de Romeinse provincie die de geografische streken Galatië, Zuidoost-Frygië, Lycaonië, Isaurië en een deel van Pisidië omvatte) (Herrick en Malick).
2. Handelingen noemt de namen van de Zuid-Galatische kerken (Derbe, Lystra, Iconium, Pisidisch Antiochië), maar geeft geen namen van noordelijke kerken (Herrick and Malick).

En een laatste onderbouwend argument is het volgende:

3. Geen van Paulus' reisgenoten in Hand 20,4vv komt uit Noord-Galatië, wat de Zuid-Theorie ondersteunt (Malick).

Kortom, een sterk argument voor het onderscheid tussen Kefas en Simon Petrus is het feit dat, als men veronderstelt dat degene die “Kefas” en “een Jood” wordt genoemd door Paulus²⁰² niet dezelfde is als de “Galileeër” Simon Petrus²⁰³, het mogelijk is om een veel makkelijkere parallele chronologie te maken van Paulus' brief aan de Galaten aan de ene kant en Lucas' boek Handelingen der Apostelen aan de andere kant. Het is niet langer noodzakelijk om de Galatenbrief uit te rekken om te proberen hem te laten passen met de Handelingen, maar beide kunnen in een eenvoudige en regelrechte chronologische manier gelezen worden, zonder ook maar een enkele tegenstrijdigheid tussen hen tegen te komen (zie tabellen 3 en 4). Vooral de twee tweede bezoeken komen onderling heel goed met elkaar overeen.

Dit betekent dat noch Lucas noch Paulus zich vergiste, wat in overeenstemming is met Paulus' krachtige uitroep: “Wat ik u schrijf, zie, voor het aangezicht van God, ik lieg niet”, en ook met Lucas' nadrukkelijke verklaring: “Nu heb ook ik besloten alles van voren af aan nauwkeurig na te gaan en voor u, geachte Teofilus, ordelijk op schrift te stellen, zodat u zich kunt overtuigen van de betrouwbaarheid van de berichten die u hebt ontvangen”.²⁰⁴

5. De schriftgeleerden Paulus, Apollos en Kefas in Korinthe

In de eerste brief aan de Korinthiërs, gebruikt Paulus, naast het gebruik in het kerygma dat is besproken in hoofdstuk drie van dit artikel, de naam Kefas nog drie keer, wanneer hij het apostolische werk van Kefas in Korinthe beschrijft als gelijkwaardig aan zijn eigen apostolisch werk en dat van de schriftgeleerde Apollos.²⁰⁵

Ieder van u schijnt zijn eigen leus te hebben: ‘Ik ben van Paulus.’ ‘Ik van Apollos.’ Ik van Kefas.’ Ik van Christus.’ (1Kor 1,12)

of het nu Paulus is of Apollos of Kefas, wereld, leven of dood, heden of toekomst, alles is van u (1Kor 3,22)

Apollos was “een welsprekend man (‘logios’ = geleerd), doorkneed in de Schriften” en “krachtig weerlegde hij in het openbaar de Joden door vanuit de Schriften aan te tonen dat Jezus de Messias

---

²⁰¹ D.A. FIENSY, *The Roman Empire and Asia Minor*, p. 50.

²⁰² Gal 2,6-16

²⁰³ Mr 14,70; Lu 22,59

²⁰⁴ Gal 1,20 NBG51 Lu 1,3-4

²⁰⁵ Hand 17,2-3 22,3 18,24-28; 1Kor 1,12 3,22 9,5

is”.²⁰⁶ En Paulus was ook een zeer geleerde man. Hij was “opgevoed en onderwezen aan de voeten van Gamaliël”, en “meteen al verkondigde hij in de synagogen dat Jezus de Zoon van God is. ... hij bracht de Joden die in Damascus woonden in verlegenheid door hun te bewijzen dat Jezus de Messias is.”²⁰⁷ Hij deed hetzelfde in Thessalonica: “uitgaande van de Schriften hield hij op drie sabbatdagen een betoog, waarin hij uitlegde en bewees, dat de Messias moest sterven en uit de doden opstaan. ‘Jezus, die ik u verkondig’, zo zei hij, ‘Hij is de Messias.’”²⁰⁸ En ook voor de voornaamste Joden in Rome getuigde hij “Van de vroege morgen tot de late avond [...] in zijn uiteenzettingen van het Koninkrijk Gods en trachtte hij hen voor Jezus te winnen, uitgaande van de Wet van Mozes en de profeten.”²⁰⁹

Aangezien de mensen in Korinthe Apollos en Paulus en waarschijnlijk ook Kefas hadden gehoord, en aangezien iedereen één van deze sprekers als zijn of haar favoriet koos, is het niet waarschijnlijk dat Kefas, van wie werd gezegd “ik (ben) van Kefas!”, niet een geleerde man was of de Schriften niet zeer goed kende. Toch is dit de wijze waarop Simon Petrus (en Johannes) werden aangeduid in het Sanhedrin in Jeruzalem: als “ongeletterde en eenvoudige mensen” (‘agrammatos’ = niet-geletterd, en ‘idiōtēs’).²¹⁰ De hogepriester Kaifas, aan de andere kant, zal een ontwikkeld man zijn geweest en ook goed bekend met de Schriften, aangezien de hogepriester met de vertegenwoordigers van het volk gewoonlijk de Torah voorlas aan het publiek in de tempelsynagoge.²¹¹

Hebben wij geen bevoegdheid om een zuster als vrouw mede te nemen gelijk ook de andere apostelen en de broeders des Heren en Kefas? (1Kor 9,5)

Dat “Kefas” als laatste wordt genoemd in Paulus’ opsomming van leerlingen betreffende het recht om vergezeld te worden door een vrouw, wordt verklaard door “de overige apostelen en de broeders van de Heer en Kefas” als de hiërarchie van de kerk te beschouwen zoals Paulus die op dat moment ziet: eerst de apostelen (van Galilea en van de Elf), dan de Davidische vertegenwoordigers (Jakobus en zijn broeders) en als laatste Kefas, de ex-hogepriester die één van Paulus’ tegenstanders was geweest in het conflict in Antiochië.

En, zoals hiervoor al gezegd, in de brief 1Clemens aan de Korinthiërs van ongeveer 96 AD worden zowel de naam “Kefas” als “Petrus” gevonden: “Kefas” wordt gebruikt wanneer de Korinthische polarisatie betreffende Apollos en Paulus en Kefas wordt beschreven, en “Petrus” wordt gebruikt wanneer het martelaarschap van de apostelen wordt beschreven.²¹²

6. De auteur van Hebreeën en 1Petrus: Joodse hogepriester wordt christelijke auteur

Een argument dat gebruikt zou kunnen worden tegen de identificatie van Paulus’ “Kefas” met Jozef Kaifas zou kunnen zijn dat de christenen schijnbaar niet schreven over het enorme feit dat juist de hogepriester, die één van de hoofdaanstichters was geweest van de dood van Jezus, zelf een openbaar christelijke Jood geworden was. Maar dit feit wordt wel degelijk door de christenen gebruikt: niet alleen in het kerygma – dat Kefas’ autoriteit direct naast die van de Schriften gebruikt –, maar vooral door Kefas zelf. Jozef Kefas was waarschijnlijk de auteur van de hogepriesterlijke brief, die nu “aan de Hebreeën” wordt genoemd, en ook van de brief die nu “de eerste brief van Petrus” wordt genoemd, waarin “Petrus” een griekse vertaling is van zijn aramese bijnaam Kefas =

---

²⁰⁶ Hand 18,24-28 NA²⁷

²⁰⁷ Hand 22,3 9,20-22

²⁰⁸ Hand 17,1-3 WV78

²⁰⁹ Hand 28,23

²¹⁰ Hand 4,13

²¹¹ S. SAFRAI e.a. red., *The Jewish People*, p. 904-05.

²¹² 1Clemens 47,3; 5,4

rots.²¹³ Toen Kefas zelf zo duidelijk had geschreven over het nieuwe en eeuwigdurende hogepriesterschap van Jezus Christus in de Hebreënbrieff,²¹⁴ was er minder noodzaak voor de andere christenen om over Kaifas' voormalige oudtestamentische hogepriesterschap te schrijven, vooral na de verwoesting van de tempel door de Romeinen in 70 AD en het historische einde van het Joodse hogepriesterschap.

1Petrus

Het uitzonderlijk hoge niveau van het gebruik van de griekse taal en van de Septuagint in 1Petrus werd niet bereikt door de auteur van 2Peter, die zichzelf "Simeon Petrus" noemde.²¹⁵ De auteur van 1Petrus was dus hoogst waarschijnlijk niet Simon Petrus. Dat hij de ex-hogepriester Kefas kan zijn geweest kan aannemelijk gemaakt worden: de auteur van de griekse brief 1Petrus noemt zichzelf "Petrus, een apostel van Jezus Christus", wat Jozef Kefas kon doen, want 'Petrus' is de griekse vertaling van 'Kefas', en Simon Petrus kan al dood zijn geweest (hij stierf in 64 AD). En Paulus' Kefas werd als een apostel beschouwd door Paulus in Gal 1,18-19. En de auteur van 1Petrus noemde zich een

oudste [...] en getuige van het lijden van Christus (1Pet 5,1).

Dit kan gezegd worden van Kaifas/Kefas, aangezien hij een oudste was²¹⁶ en aangezien hij een getuige was van Jezus' lijden, wat niet gezegd kan worden van Simon Petrus, die was gevlucht toen Jezus werd gearresteerd, en die Jezus had verloochend en verlaten in het poortgebouw van de hof van de hogepriester.

De hogepriester Kaifas/Kefas was de hoofdgetuige van Jezus' verbijsterend zwijgen voor zijn aanklagers 's nachts in de Tempelraad, waarin Kefas zelf de rechter was die Hem berechtte (zie Matt 26,59-64). In 1Petrus 2,22-23 benadrukt hij dit uitzonderlijke gedrag:

Hij heeft geen zonde gedaan en in zijn mond is geen bedrog gevonden. Als Hij gescholden werd, schold Hij niet terug. Als men Hem leed aandeed, uitte Hij geen dreigementen. Hij liet zijn zaak over aan Hem die rechtvaardig oordeelt. (1Pet 2,22-23)

en hij vervolgt met:

In zijn eigen lichaam heeft Hij onze zonden op het kruishout gedragen, opdat wij aan de zonden zouden afsterven en gaan leven voor gerechtigheid. Door zijn striemen zijt gij genezen. (1Pet 2,24)
De oudsten onder u vermaan ik dan als medeoudste en getuige van het lijden van Christus (1Pet 5,1 NBG51)

Kaifas/Kefas, als de auteur van 1Petrus, herinnert zich het lijden, de striemen en kruisiging van Jezus zeer levendig, maar Simon Petrus was gevlucht. De brief 1Petrus behandelt het concept van het lijden van – en het lijden zoals – Christus inderdaad heel vaak: minstens tien keer.²¹⁷ De uitdrukking "door zijn striemen zijt gij genezen" (1Petrus 2,24) verwijst naar de lijdende dienaar van Jesaja 53, wiens verbinding met de Messias (= Christus) door Jezus zal zijn geopenbaard in het onderricht dat Hij aan de Elf van de tempelgevangenis had gegeven (Lu 24,44-47), die dit onderricht doorgaven aan hun leidinggevende, de hogepriester Kefas. Dat Jezus "onze zonden in zijn lichaam op het hout gebracht heeft" ('to xulon' = 1 hout, 2 boom), zoals 1Petrus zegt (1Pet

---

²¹³ De bespreking van de reden waarom Kefas zijn naam/titel in "Petrus" vertaalde na de dood van Simon Petrus, valt buiten het bestek van dit essay, maar zal hopelijk in een volgende publicatie van mijn studie voorkomen.

²¹⁴ Heb 2,17; 3,1; 4,14.15; 5,1.5.10; 6,20; 7,1.26; 8,1.3; 9,7.11.26; 10,21; 13,11.

²¹⁵ 2Pet 1,1; 'Zonder te ontkennen dat Petrus in staat was om Grieks te gebruiken en spreken vinden sommige auteurs dat hij het niet kon schrijven op de bijna klassieke manier van dit epistel.' ("Without denying that Peter was able to use and speak Greek, some authors consider that he could not write it in the almost classic manner of this Epistle." *Catholic Encyclopedia*); zie ook *Oosthoeks Encyclopedie* (Utrecht 1968) boek 11, p. 661 bij "Petrus" en P.H.R. VAN HOUWELINGEN, *1Petrus* (Kampen, 1991) p. 11-12.

²¹⁶ vgl. Hand 11,30, Gal 2,9 en Hand 21,18 (zie par. 4.4., De nieuwe chronologie, *Tweede bezoek*)

²¹⁷ 1Pet 1,11 2,20 3,14.17 4,13.15.19 5,1.9.10

2,24),²¹⁸ kan voor de hogepriester Kefas een parallel zijn geweest van het offer dat Abraham bracht door zijn zoon Izaak “op het hout” te leggen (‘tōn xulōn’ Gen 22,9 LXX), wat hij noemt in Heb 11,17 als een voorbeeld van geloof, en ook een parallel van het ochtend- en avondoffer dat door hemzelf (of in zijn naam) gebracht was, door de ledematen van het lam, als een gedachtenis aan het lam dat Izaak verving, “op het hout” te leggen (‘epi ta xula’ Lev 1,8 LXX) van het altaar van de tempel. Het is ook opvallend dat het “tempelgemeenschapsmotief”, afgeleid van Eze 8-11, belangrijk is in de brief 1Petrus, zoals Schutter schreef in 1989.²¹⁹ Merk op dat we naast Kaifas/Kefas geen andere oudste kennen die Petrus heette en die zo’n getuige was van het lijden van Christus.

De auteur van 1Petrus kent “Silvanus” (1Pet 4,12), die gewoonlijk wordt geïdentificeerd met Silas,²²⁰ die Caiphas al kan hebben ontmoet in Antiochië na het conflict van “Cephas” met Paulus, toen de decreten van het Concilie daar werden gebracht door Paulus, Silas en anderen (Hand 15,22-40).

Hebreeën

Ook de auteur van de brief aan de Hebreeën kan de voormalige hogepriester Kaifas zijn geweest. Net zoals 1Petrus was de Hebreeënbrief geschreven in een opvallend pure en elegante griekse stijl.²²¹ Er is ook het feit dat de auteur van Hebreeën in staat was om zelfs nog meer details over het heiligdom te geven – vooral van het Heilige der Heilige waar “alleen de hogepriester ... , slechts eenmaal per jaar”²²² mocht binnengaan –, dan hij al uitgebreid had gedaan in zijn brief (zie Heb 9,1-5), want hij schreef: “hierover kunnen wij nu niet in bijzonderheden treden” (Heb 9,5). Het Heilige der Heilige was leeg in Jezus’ dagen, afgezien van een steen die er was overgebleven nadat de ark was weggenomen. Maar de auteur van Hebreeën lijkt meer details over het heiligdom te hebben geweten dan algemeen bekend was, dus hij kan er een bijzondere belang in hebben gehad, een hogepriester zijnde. Ook het vocabulair en de priesterlijke onderwerpen van Hebreeën suggeren zowel een klerikale spreker als klerikale toehoorders; zie bijvoorbeeld:

Daarom, heilige broeders, deelgenoten der hemelse roeping, richt uw oog op de apostel en hogepriester onzer belijdenis, Jezus (Heb 3,1)

En niemand matigt zichzelf die waardigheid [van het hogepriesterschap] aan, doch men wordt ertoe geroepen door God, zoals immers ook Aaron [de eerste hogepriester]. (Heb 5,4)

maar de tweede [tabernakel = Heilige der Heilige] wordt alleen door de hogepriesters betreden, slechts eenmaal in het jaar, en niet zonder het bloed dat hij opdraagt voor zichzelf en voor de tekortkomingen van het volk. (Heb 9,7)

Want door een offerande heeft Hij [Jezus] voor altijd hen volmaakt, die geheiligd worden. (Heb 10,14)

Daar wij dan, broeders, volle vrijmoedigheid bezitten om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus (Heb 10,19)

---

²¹⁸ NA²⁷; Strongs 3586

²¹⁹ “tempelgemeenschapsmotief” (“Temple-community motif”) in R.L. WEBB, “The Petrine Epistles” in *The Face of New Testament Studies*, red. S. MCKNIGHT en G.R. OSBORNE, (Grand Rapids, Baker Academic, 2004) p. 379. R.L. Webb verwijst hier naar het werk van W.L. SCHUTTER, “Hermeneutic and Composition in 1Peter”, *WUNT* 2.30 (Tübingen: Mohr [Siebeck]), 1989, p. 161-63, 176-77.

²²⁰ <http://www.studylight.org/enc/isb/view.cgi?word=silas&action=Lookup>

²²¹ ‘... de opvallende puurheid van taal en elegantie van Griekse stijl die het Epistel aan de Hebreeën karakteriseert. [...] In feite geeft de auteur van het Epistel blijk van een grote vertrouwdheid met de regels van de Griekse literaire taal van zijn tijd. Van alle nieuwtestamentische auteurs heeft hij de beste stijl. Zijn geschrift kan zelfs onder die voorbeelden van artistiek Grieks proza gerekend worden, waarvan het ritme doet denken aan het parallelisme van Hebreeuwse poëzie.’ (“... the striking purity of language and elegance of Greek style that characterized the Epistle to the Hebrews. [...] In fact the author of the Epistle shows great familiarity with the rules of the Greek literary language of his age. Of all the New Testament authors he has the best style. His writing may even be included among those examples of artistic Greek prose whose rhythm recalls the parallelism of Hebrew poetry.” *Catholic Encyclopedia* www.newadvent.org/cathen)

²²² Heb 9,7

Spicq heeft beargumenteerd dat Hebreeën was gericht aan een groep priesters, die in contact waren geweest met Qumran.²²³ Merk op dat Jozef's bijnaam Kaifas/Qā'if^{im} een titel uit Qumran was. En de meerderheid van de commentators situeren de ontvangers van de Hebreeënbrief nu in Rome.²²⁴ Dus de "hoogedele Theofilus" in Rome, die waarschijnlijk de ex-hogepriester en zoon van Annas was, en voor wie Lucas zijn Evangelie en Handelingen schreef, kan ook behoord hebben tot de toehoorders van Hebreeën.²²⁵ Dat de auteur van Hebreeën de ex-hogepriester Kefas was, kan ook aannemelijk gemaakt worden door het volgende: volgens Guthrie is de auteur van Hebreeën 'een prediker/leider van de kerk'.²²⁶ Dit zou passen bij Kefas, die had gepreekt in Korinthe. Hurst stelt voor dat de auteur eens een leerling van Paulus geweest kan zijn, omdat ze dezelfde ideeën hebben en dezelfde thema's ontwikkelen op een gelijke manier.²²⁷ Maar dan kan de verbinding tussen de auteur van Hebreeën en Paulus net zo goed omgekeerd zijn geweest: Paulus kan eens een leerling van de auteur van Hebreeën (Kefas) zijn geweest, namelijk bij Paulus' eerste bezoek aan Kefas na Paulus' bekering, toen Paulus de leer – van Jezus' dood voor onze zonden volgens de Schriften – hoorde van Kefas, die deze had ontvangen van de Elf, die deze hadden ontvangen van Christus direct na zijn verrijzenis.²²⁸ Het is nu opmerkelijk, dat de auteur van Hebreeën met betrekking tot deze "reiniging van de zonden" (Heb 1,3) zegt:

hoe zullen wij dan ontkomen, wanneer wij een zo grote redding verwaarlozen, die eerst verkondigd is door de Heer, en getrouw aan ons is doorgegeven door hen die Hem gehoord hebben; (Heb 2,3)

Jezus, toen Hij terecht stond voor Kaifas en de Twaalf van de Tempelraad, had hun beloofd:

vanaf nu zult ge de Mensenzoon zien zitten aan de rechterhand van de Macht (Mt 26,64 Mr 14,62)
(vanaf nu = 'ap arti' = straks (Het Boek)/ hereafter (RSV)/ in the future (NIVUS)/ later on (Weymouth)/ soon (Williams))

Dat de auteur van de Hebreeënbrief de verzezen en verheerlijkte Jezus had gezien, zoals was beloofd, blijkt ook uit zijn woorden:

maar wij zien Jezus, die voor een korte tijd beneden de engelen gesteld was [...], met heerlijkheid en eer gekroond. (Heb 2,9)

En na de reiniging van de zonden te hebben voltrokken, heeft Hij zich neergezet aan de rechterhand van de majesteit in den hoge (Heb 1,3)

De kern van ons betoog is nu, dat wij zulk een hogepriester hebben. Gezeten ter rechterzijde van de troon der majesteit in de hemel (Heb 8,1)

Hij daarentegen is voor altijd gezeten aan de rechterhand van God, na een enkel offer voor de zonden te hebben gebracht (Heb 10,12) (Zie ook de twee andere plaatsen in Hebreeën over Jezus aan de rechterhand van God: Heb 1,13 12,2)

In 1Petrus spreekt hij over hetzelfde:

de opstanding van Jezus Christus, die ten hemel gevaren zetelt aan Gods rechterhand, nadat engelen en machten en krachten aan Hem onderworpen zijn ... (1Pet 3,21-22)

Woordelijke en theologische parallelen

Dat de auteur van de Hebreeënbrief ook de auteur is van de brief 1Petrus is aannemelijk gemaakt door experts door de vergelijking van hun vocabulair en andere literaire eigenschappen.

---

²²³ C. SPICQ, *L'Épître aux Hébreux, Apollon, Jean-Baptiste, les Hellénistes et Qumran*, Revue de Qumran 1, 1959, p. 365-90

²²⁴ G.H. GUTHRIE, "Hebrews in Its First-Century Contexts", in *The Face of New Testament Studies* p. 440

²²⁵ Lu 1,3 Hand 1,1; Lucas' Theofilus wist wie "de Elf" en "Simon" waren (Lu 24,33-34). Theofilus Annas' zoon regeerde in 37-41 AD (Jos., *J.Oudh.*, 18,5,3 (783) 18,6,2 (818)).

²²⁶ "a preacher/leader of the church" in G.H. GUTHRIE, *Hebrews in Its First-Century Contexts*, p. 433

²²⁷ L.D. HURST, *The Epistle to the Hebrews: Its Background of Thought*, SNTSMS 65, Cambridge, 1990, p. 124

²²⁸ Dit is besproken in paragraaf 3.4.

Wat betreft het gebruik van het Oude Testament onderscheidt 1Petrus zich van de overige nieuwtestamentische brieven, vooral als men het aantal citaten en zinspelingen vergelijkt met de lengte van de brief. 1Petrus bevat per teksteenheid ongeveer hetzelfde aantal verwijzingen naar het Oude Testament als Hebreëën.²²⁹

De blijkbare verbanden tussen de Hebreënbrief en 1Petrus zijn ook terug te vinden in recent onderzoek.²³⁰ Guthrie zegt dat 1Petrus het geschrift is dat ‘er blijk van geeft uitgebreide woordelijke en conceptuele parallelen te hebben met Hebreëën’, en ‘zowel het aantal woordelijke parallelen als de diepte van hun theologische overeenkomsten lijken op bepaalde punten indrukwekkend en suggereren een vorm van literair verbinding, hoewel de aard van de verbinding waarschijnlijk buiten het bereik van modern onderzoek is.’²³¹ Dus is het zeker niet buiten de redelijkheid om te suggereren dat de verbinding tussen de brieven is, dat ze dezelfde auteur hadden.

Hier volgen enkele voorbeelden van parallelen die door elke lezer gevonden kunnen worden: “genade” (‘charis’), “lijden” (‘pathema’), “glorie” (‘doxa’), en “engelen” (‘angelos’) (NA²⁷), en het concept van redding voor iedereen, worden in beide brieven alle gebruikt binnen het bereik van drie verzen:

1Petrus

Naar **deze zaligheid**[redding] hebben gezocht en gevorst de profeten, die van de voor u bestemde **genade** geprofeteerd hebben, terwijl zij naspeurden, op welke of hoedanige tijd de Geest van Christus in hen doelde, toen Hij vooraf getuigenis gaf van al **het lijden**, dat over Christus zou komen, en van al de **heerlijkheid** daarna.

Hun werd geopenbaard, dat zij niet zichzelf, maar u dienden met die dingen, welke u thans verkondigd zijn ..., in welke dingen zelfs **engelen** begeren een blik te slaan. (1Pet 1,10-12)

Hebreëën

maar wij zien Jezus, die voor een korte tijd beneden de **engelen** gesteld was vanwege **het lijden** des doods, opdat Hij door de **genade** Gods **voor een ieder** de dood zou smaken, met **heerlijkheid** en eer gekroond. (Heb 2,9)

De auteur van de brief 1Petrus spreekt net zo over engelen (1Pet 1,12 3,22) als de auteur van de Hebreënbrief doet (Heb 1,4-7 1,13 2.5.7.9.16 12,22 13,2), en ze hebben beide dezelfde opvatting, namelijk dat Jezus machtiger is dan de engelen (1Pet 3,22 Heb 1,4) en dat niet “de engelen” maar “de nakomelingen van Abraham” worden gediend met het Evangelie (1Pet 1,12 Heb 2,16).

1Petrus

die ten hemel gevaren zetelt aan Gods rechterhand, nadat **engelen** en machten en krachten **aan Hem onderworpen** zijn. (1Pet 3,22)

Hun werd geopenbaard, dat zij niet zichzelf, maar u dienden met die dingen, welke u thans verkondigd zijn ..., in welke dingen zelfs **engelen** begeren een blik te slaan. (1Pet 1,10-12)

Hebreëën

NADAT GOD eertijds vele malen en op velerlei wijzen tot onze vaders gesproken had door de profeten, heeft Hij nu, op het einde der tijden, tot ons gesproken door de Zoon ... **ver verheven boven de engelen**, zoals Hij hen ook overtreft in de waardigheid die zijn deel is geworden. (Heb 1,1-4)

Want het zijn niet de **engelen** wier lot hij zich aantrekt, maar **de nakomelingen van Abraham**. (Heb 2,16)

De volgende woorden worden in beide brieven ook gebruikt in dezelfde betekenis: “**besprenging**” (‘**rantismos**’) – dit woord komt in geen enkele andere tekst van het Nieuwe Testament voor! – en

---

²²⁹ vertaling van When it comes to the use of the OT [= Old Testament], 1Peter stands out among the NT [= New Testament] letters, especially when one compares the number of citations and allusions to the length of the letter. 1Peter contains about the same number of OT references per unit of text as does Hebrews. (P.H. DAVIDS, *The First Epistle of Peter*, Eerdmans, Grand Rapids/Cambridge, 1990, p.24)

²³⁰ G.H. GUTHRIE, *Hebrews in Its First-Century Contexts*, p. 417. Guthrie verwijst naar het werk van L.D. HURST, *The Epistle to the Hebrews: Its Background of Thought*, SNTSMS 65, Cambridge, 1990.

²³¹ vertaling van “shown to have extensive verbal and conceptual parallels with Hebrews” en “both the number of verbal parallels and their depth of theological correspondence at points seem impressive and suggest some form of literary connection, though the nature of the connection probably is beyond the reach of modern research.” G.H. GUTHRIE, *Hebrews in Its First-Century Contexts*, p. 439-440

“onberispelijk”/“smetteloos” (beide ‘amōmos’) en “bloed” (‘haima’) en “Geest” (‘pneuma’) (NA²⁷). Merk op dat het de hogepriester zelf was die het bloed van het vlekkeloze lam eens per jaar op Grote Verzoending in het Heilige der Heilige van de tempel sprenkelde.

1Petrus

de uitverkorenen naar de voorkennis van God, de Vader, in heiliging door de **Geest**, tot gehoorzaamheid en **besprenging** met het bloed van Jezus Christus (1Pet 1,2) maar met het kostbare **bloed van Christus**, als van een **onberispelijk** (‘amōmos’) en vlekkeloos lam. (1Pet 1,19)

Hebreeën

en tot Jezus, de middelaar van een nieuw verbond, en tot het **bloed der besprenging**, dat krachtiger spreekt dan Abel. (Heb 12,24) hoeveel te meer zal het **bloed van Christus**, die door de eeuwige **Geest** Zichzelf als een **smetteloos** (‘amōmos’) offer aan God gebracht heeft, ons bewustzijn reinigen van dode werken, om de levende God te dienen? (Heb 9,14)

En dit is een parallel betreffende “doop” (‘baptisma’), “een goed geweten” (‘agathēs/kalēs suneidēsis’) en “verrijzenis” (‘anastasis’) (NA²⁷):

1Petrus

Als tegenbeeld daarvan redt u thans **de doop**, die niet is een afleggen van lichamelijke onreinheid, maar een bede van een **goed geweten** tot God, door de **opstanding** van Jezus Christus (1Pet 3,21)

Hebreeën

van een leer van **dopen** (= ‘baptisma’), en van oplegging der handen, van **opstanding** der doden en van een eeuwig oordeel; (Heb 6,2)

Bidt voor ons, want wij vertrouwen, dat wij een **goed geweten** hebben, daar wij in alle opzichten de rechte weg willen gaan. (Heb 13,18)

Het griekse woord ‘suneidis’ = “geweten” komt vijf keer voor in de brief aan de Hebreeën en drie keer in 1Petrus.²³² En het woord ‘**parepidēmois**’ (= “vreemdelingen”, “pelgrims”) wordt uitsluitend in 1Petrus en Hebreeën gebruikt (1Pe 1,1 2,11 Heb 11,13). Het was een griekse uitdrukking, die in de Septuagint wordt gebruikt voor migrerende mensen/volken (Ge 23,4 Ps 39,12), zoals de Rechabitische officieren van de tempelgevangenis (= de Elf) waren, die een deel van de Qumran gemeenschap vormden.²³³ Nog een parallel tussen deze twee brieven is de volgende:

1Petrus

hebt dan elkander van harte en bestendig lief, als wedergeboren, ... door het levende en blijvende woord van God. ... het woord des Heren blijft in der eeuwigheid (1Pet 1,22-25)

Hebreeën

Want het woord Gods is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard ... het schift overleggingen en gedachten des harten (Heb 4,12)

7. Discussie

De mogelijkheid dat de Kefas van Paulus en Simon Petrus twee verschillende individuen waren is geen nieuwe kwestie: er zijn verwijzingen van zo lang geleden als de eerste decennia van de twintigste eeuw.²³⁴ Ook de stelling dat de Kefas van Paulus Kaifas kan zijn is niet geheel nieuw. In het jaar 1968 stelde de Oosthoeks Encyclopedie dat de naam Kajafas een corruptie was van de naam

---

²³² Heb 9,9.14 10,2.22 13,18; 1Pet 2,19 3,16.21 (NA²⁷) (“geweten” komt negentien keer voor in de brieven van Paulus en helemaal niet in 2Petrus).

²³³ Dit wordt beschreven in mijn artikel *The Eleven (Luke 24,9.33 Acts 2,14) – Jesus appeared risen to the Officers of the Temple Prison*, www.JesusKing.info, 20-12-2008.

²³⁴ Zie de verwijzingen in R.E. BROWN, K.P. DONFRIED, J. REUMANN (red.), *Peter in the New Testament*, Augsburg & Paulist, 1973, 24, n.54; zie ook het artikel van B. EHRMAN, "Cephas and Peter," *JBL* 109 [1990] p. 463-474

Kefas, de bijnaam van zowel Simon als de hogepriester Jozef, en in 1979 schreef Allegro over het mogelijke identiek zijn van Kefas en Kaifas,²³⁵ maar zijn suggestie werd nooit serieus besproken.

Hier volgt een samenvatting van de argumenten tegen de identificatie van Paulus' Kefas met Simon Petrus en voor de identificatie met Kaifas.

7.1. Argumenten tegen Kefas als Simon

1. Paul noemt Simon Petrus en Kefas in één enkele zin.
2. Clemens van Rome gebruikt zowel de naam Petrus als de naam Kefas in één enkel document: de brief 1Clemens.
3. Simon Petrus wordt in de Evangelieën en Handelingen alleen aangesproken met "Simon" en/of "Petrus", nooit met "Kefas".
4. Simon Petrus was één van de tien apostelen bij Jezus' eerste Paasverschijning in het Cenakel, maar Kefas wordt naast "de twaalf" genoemd in het kerygma.
5. Simon Petrus kreeg zijn derde verschijning na de twee verschijningen aan de leerlingen in het Cenakel, maar Kefas kreeg zijn eerste verschijning vóór "de twaalf".
6. Simon Petrus was een Galilese visser en een "ongeleterd en eenvoudig man", en zeker geen schriftgeleerde of een Joodse leraar, maar Kefas wordt "een Jood" genoemd door Paulus en had leerlingen in Korinthe.
7. Simon Petrus trok door geheel Samaria en Judea, toen Paulus Kefas bezocht in Jeruzalem en Jakobus zag.
8. Simon Petrus hoorde bij hen die apostelen waren vóór Paulus, en Paulus' argument in Gal 1 is dat hij geen van deze apostelen ging bezoeken. Dus was de Kefas die hij wel bezocht, drie jaar na zijn bekering, niet Simon Petrus, maar de hogepriester Kaifas die nog geen apostel was geworden.
9. Simon Petrus is de 'rots' van de kerk en was uit Jeruzalem gevlucht, maar toen Paulus Jeruzalem voor de tweede keer bezocht, zag hij Kefas, één van de 'steunpilaren' van de kerk, achter Jakobus.
10. De Handelingen en de Galatenbrief hebben, als "Kefas" gelijkgesteld wordt met Simon Petrus, geen eenvoudige gemeenschappelijke chronologie: de brief aan de Galaten zou het tweede bezoek aan Jeruzalem van de Handelingen overslaan en tegelijk wordt hij uitgerekt om het tweede bezoek van Galaten aan Jakobus, Kefas en Johannes te combineren met Paulus' derde bezoek in de Handelingen, wanneer hij Simon Petrus ontmoet bij het Concilie. Desalniettemin heeft de brief aan de Galaten het niet over de decreten van het Concilie. En de Handelingen beschrijven geen conflict in Antiochië na het Concilie.
11. De "Galileeër" Simon Petrus at al met heidenen vóór het conflict in Antiochië en vóór het Concilie, en hij sprak er vrijmoedig over als voorstander van vrijheid voor de heidenen vóór en tijdens het Concilie (Hand 10,9-48 11,1-18; 15,7-11), maar Paulus' Kefas is "een Jood" en leek zich te schamen over het eten met de heidenen in Antiochië en probeerde, volgens Paulus, heidenen als Joden te laten leven.
12. Simon Petrus gebruikt in het Concilie het argument dat Paulus tegen Kefas had gebruikt in Antiochië.

7.2. Argumenten voor Kefas als Kaifas

De argumenten in dit artikel voor de identificatie van Paulus' Kefas met Kaifas zijn de volgende:

1. Argumenten uit de naam
  - a. Kefas noch Kaifas is een eigennaam.

---

²³⁵ *Oosthoeks Encyclopedie* (Utrecht 1968) 8, p. 328 bij "Kefas"; J.M. ALLEGRO, *The Dead Sea Scrolls and the Christian Myth*, Prometheus Books, New York, 1984 (oorspronkelijk Westbridge Books, U.K., 1979) p. 212

- b. Kefas en Kaifas zijn beide griekse transliteraties van het aramese Keypha ('rots'), en de naam 'rots' is zeer betekenisvol met betrekking tot de hogepriester Jozef Kaifas: het geeft zowel de onverplaatsbaarheid uit zijn ambt weer, als zijn plaats van residentie, en plaats van dienstwerk, en zijn hiërarchische positie.
  - c. Ook Jezus' metafoor van de rots van de tempel impliceert dat Kefas de hogepriester was: het gebouw van de Kerk is de parallel van het gebouw van de tempel, de rots Petrus is de parallel van de rots Kaifas, het hoofd van het dienstwerk van de Kerk is de parallel van het hoofd van het dienstwerk van de tempel.
  - d. Dat de naam Kefas aan Simon werd gegeven door Jezus, bevestigt dat Simon een functie in het Nieuwe Verbond zou hebben overeenkomstig de functie van Jozef Kaifas in het Oude Verbond.
2. Argumenten uit de verschijningsverhalen
- a. Een verschijning aan Kefas (de hogepriester) is zinvol in relatie met de verschijning aan de twaalf, de vijfhonderd en Jakobus en alle apostelen: het waren verschijningen aan de hogepriester, de oudsten van de priesters in de Tempelraad, de gewone priesters in de tempel en het hoofd van de vertegenwoordigers van de Israëlieten in de tempel (Jakobus) en de officieren van de tempelgevangenis.
  - b. Het kerygma is een chronologische en hiërarchische lijst (Paulus zegt dat hij de laatste was omdat hij de minste was) en in het kerygma is Kefas de autoriteit na de Schriften, en vóór "de Twaalf" en de "vijfhonderd": hij is de hogepriester van het Oude Testament vóór de twaalf oudsten van de priesters en de gewone priesters.
  - c. Dat Jakobus' identiteit niet werd gespecificeerd in het kerygma, bewijst dat zijn identiteit kon worden afgeleid uit de identiteiten van de personen die voor hem genoemd werden, vooral die van Kefas, de hogepriester, wiens naam de enige is die wordt genoemd vóór Jakobus.
  - d. De aanwezigheid van (de geheime leerling) Jozef van Arimathea in de Tempelraad verklaart hoe de informatie over de verschijningen aan Kefas, de twaalf en de vijfhonderd priesters, overgedragen werd naar Jezus' eerste en openbare leerlingen.
  - e. Jezus verscheen verzezen aan Kefas en de Twaalf (van het kerygma), aangezien Hij Kaifas en de Twaalf van de Tempelraad tijdens zijn rechtszitting had beloofd: "vanaf nu (= straks (Het Boek)/ hereafter (RSV)/ in the future (NIVUS)/ later on (Weymouth)/ soon (Williams)) zult ge de Mensenzoon zien zitten aan de rechterhand van de Macht".
3. Argumenten uit de nieuwe chronologie
- a. Paulus kan de hogepriester Kefas bezocht hebben om ontslagen te worden van zijn (in de steek gelaten) opdracht, die hij had gekregen van de tweede priester Annas, de voorzitter van het Grote Sanhedrin.
  - b. Kefas, die bijna altijd in de context van Jakobus wordt genoemd, kan de hogepriester zijn naast Jakobus, het hoofd van de vertegenwoordigers in de tempel: Bij zijn eerste terugkeer naar Jeruzalem ontmoet Paulus Kefas, en, als gevolg daarvan, ook Jakobus, in hun oorspronkelijke functies van respectievelijk hogepriester en hoofd van de vertegenwoordigers van de Israëlieten. Bij zijn tweede terugkeer ontmoet Paulus Jakobus, en, als gevold daarvan, ook (de ex-hogepriester) Kefas als 'steunpilaren' van de christelijke gemeenschap; Jakobus en Kefas en Johannes waren leiders van de plaatselijke kerk van Jeruzalem en werden "oudsten" genoemd volgens Hand 11,30 en 21,28.
  - c. Kefas behoorde tot "hen ..., die in zeker aanzien waren (wat zij vroeger geweest mogen zijn, doet er voor mij niets toe: God ziet de persoon niet aan)", wat overeenkomt met zijn voormalige hogepriesterschap.
  - d. Jakobus en Kefas wilden dat Paulus bijdragen gaf voor de armen van Jeruzalem en Paulus bracht aalmoezen en offers voor de natie in de tempel.

- e. Kefas trok zich niet alleen terug van de heidenen in Antiochië, maar er staat ook: hij “zonderde zich af”, wat mogelijk betekent dat hij een rituele heiliging/zuivering uitvoerde die paste bij een (ex-)hogepriester die zich had verontreinigd.
  - f. Kefas wordt door Paulus beschuldigd van de schijnheiligheid van een leraar die zichzelf niet onderricht, en wordt “een Jood” genoemd.
4. Kefas’ apostolisch werk in Korinthe is gelijkwaardig met dat van de hoogontwikkelde schriftgeleerden Paulus en Apollos.
  5. Argumenten uit de andere brieven
    - a. Paulus’ Kefas, die de verrezen Jezus zag, kan de auteur van de brief aan de Hebreëen zijn geweest, want de auteur ervan zegt dat hij de verrezen Jezus had gezien, zittend aan de rechterhand van de Macht, en de auteur ervan kan Kaifas zijn geweest, aangezien de Hebreënbrief veel verwijzingen heeft naar het hogepriesterschap, en waarschijnlijk was geadresseerd aan Joodse priesters die in contact waren geweest met Qumran (‘Kajafas’ was een titel uit Qumran), en was geschreven in een hoge kwaliteit Grieks.
    - b. Paulus’ Kefas kan de auteur van 1Petrus zijn geweest, aangezien zijn naam Kefas alleen maar vertaald hoefde te worden naar Petrus. En de auteur ervan kan Kaifas zijn geweest, aangezien 1Petrus zegt dat hij was geschreven door een “oudste” en iemand die “een getuige van het lijden van Christus” was geweest – in tegenstelling tot Simon Petrus –, en aangezien de auteur ook in staat was een hoge kwaliteit Grieks te schrijven, en het ‘tempelgemeenschapsmotief’ uitwerkt. Kaifas was één van de “oudsten” (Hand 11,30) die Paulus ontmoette tijdens zijn tweede bezoek aan Jeruzalem na zijn bekering (Gal 2,9), en niet alleen een getuige van Jezus’ lichamelijk lijden, maar ook van zijn verbijsterend zwijgen voor zijn aanklagers in de rechtszaak, wat wordt benadrukt in 1Petrus.
    - c. Dat de hogepriesterlijke brief aan de Hebreëen en 1Petrus dezelfde auteur kunnen hebben gehad, de hogepriester Kefas/Petrus, wordt bevestigd door de woordelijke en theologische parallellen tussen deze twee brieven, en door enige unieke elementen die zie gemeenschappelijk hebben.
  6. En als laatste argument, maar niet het minste: we kennen maar twee mannen met dezelfde bijnaam en dezelfde functie: Jozef Kaifas en Simon Petrus. De aanwezigheid van een derde christelijke Kefas in Judea (Paulus’ Kefas behoorde tot “mannen die uit Judea gekomen waren” Hand 15,1-2) is onwaarschijnlijk, want de naam Kefas is hoogstwaarschijnlijk geen eigennaam²³⁶ en als bijnaam was hij al gebruikt voor Simon en de hogepriester Jozef, als de aardse hogepriesters van respectievelijk het Nieuwe en het Oude Verbond. Alleen een regerende Joodse hogepriester kan nog dezelfde bijnaam gekregen hebben, bijv. Elioneaus, maar hij was zeker geen christen. Dus Paulus’ Kefas moet ofwel Simon Petrus ofwel Jozef Kaifas geweest zijn²³⁷ en in tegenstelling tot Simon Petrus blijkt Jozef Kaifas verrassend goed te passen bij het profiel van Paulus’ Kefas.

7.3. Eén argument tegen Kefas als Kaifas

Men zou kunnen zeggen van de stelling dat Paulus’ Kefas Kaifas is, dat het vreemd is dat er niet naar de identificatie wordt verwezen in andere bijbelse of buiten-bijbelse teksten. Verklaringen zouden kunnen zijn:

- 1) De verwijzing naar de hogepriester in het kerygma had al zo’n impact, dat verdere verwijzingen in andere teksten niet nodig waren.
- 2) En, zoals al gezegd, toen Kefas zo duidelijk had geschreven over het nieuwe en eeuwigdurende hogepriesterschap van Jezus Christus in de Hebreënbrief,²³⁸

²³⁶ L.W. HURTADO, <http://www.ibiblio.org/bgreek/archives/greek-3/msg00828.html>, 2004.

²³⁷ Wanneer Eusebius zegt dat het niet Simon Petrus was maar de Kefas van de Zeventig (Kefas de bisschop van Konia), wat dit waarschijnlijk ook Kaifas.

²³⁸ Heb 2,17; 3,1; 4,14.15; 5,1.5.10; 6,20; 7,1.26; 8,1.3; 9,7.11.26; 10,21; 13,11

hoefden de andere christenen Kaifas' voormalige oudtestamentische hogepriesterschap minder te benadrukken, vooral na de verwoesting van de tempel door de Romeinen in 70 AD.

- 3) En een derde argument zou kunnen zijn dat na de val van de tempel en de uitsluiting van de christenen uit de Joodse synagoge door het Joodse Concilie in Jamnia in 80 AD – wat de stricte scheiding tussen het Christendom en het Jodendom veroorzaakte –, dit waarschijnlijk leidde tot een zwakkere evangelisatie van Joden. Paulus' beleid 'eerst naar de Jood, dan naar de Griek' kon nauwelijks gehandhaafd blijven, aangezien christenen niet meer in synagogen konden preken, en een Jood op zou moeten houden Joods te zijn om christen te worden, wat heel moeilijk was. Als er dus minder focus was op, en minder effect van, de evangelisatie van Joden, behoefde ook de verkondiging dat Jezus was verschenen aan juist de hogepriester die Hem ter dood had veroordeeld – wat overtuigender was voor Joden dan voor heidenen –, geen extra nadruk meer, vooral toen de formule van het kerygma nog steeds werd verkondigd.
- 4) Een laatste argument is dat veel zaken simpelweg niet opgeschreven werden of dat de beschrijvingen ervan zoek raakten. Een voorbeeld is de onzekerheid over zelfs Simon Petrus' activiteiten nadat hij uit Jeruzalem vluchtte in 44 AD. We weten alleen dat hij aanwezig was op het Apostolisch Concilie in Jeruzalem in 49 AD, maar andere data en plaatsen ontbreken in het Nieuwe Testament. Hij wordt zelfs in geen van de brieven van het Nieuwe Testament genoemd of gegroet. En de eerste brief die hij schreef, waarnaar hij verwees in 2Pet 3,1, raakte zoek. Dus als dit kon gebeuren met de nalatenschap van Simon Petrus, de 'rots' van de Kerk, dan hoeft het feit dat we geen details weten over de bekering van de hogepriester Kaifas en weinig over zijn activiteiten daarna, geen verrassing te zijn.

8. Conclusie

Als 'Kaifas' en 'Kefas' geen eigennamen zijn maar uitwisselbare bijnamen, als gelijkwaardige griekse transliteraties van de aramese bijnaam 'Keypha', wat 'rots' betekent, moet Paulus' Kefas ofwel Jozef Kaifas of Simon Petrus geweest zijn, want het is onwaarschijnlijk dat een derde christen in Judea dezelfde bijnaam zou hebben gehad als deze twee leiders.

Jozef Kaifas blijkt in vele opzichten beter te passen dan de visser Simon Petrus: chronologisch (Galaten vergeleken met Handelingen), theologisch (het conflict in Antiochië vergeleken met het Apostolisch Concilie), contextueel (Jakobus, de broeder van de Heer – sterk verbonden met de tempel – en de hoogontwikkelde schriftgeleerden Apollos en Paulus), hiërarchisch (de twaalf en vijfhonderd priesters; en "Jakobus en Kefas" in plaats van 'Kefas en Jakobus'), harmonisch (het kerygma vergeleken met Johannes) en literair (1Pet en Heb vergeleken met 2Pet).

De nieuwe stelling dat Paulus' Kefas de ex-hogepriester Jozef Kaifas is heeft veel argumenten in zijn voordeel, maar tot nu toe slechts één tegenargument – er lijkt geen expliciete aantekening van te zijn dat Paulus' Kefas Kaifas was –, wat niet van significante waarde hoeft te zijn, omdat veel andere historische feiten, zelfs over Simon Petrus, niet aangetekend werden. De oude veronderstelling dat Paulus' Kefas Simon Petrus is, heeft echter veel tegenargumenten. Het niet passen van, en de tegenstellingen tussen, de verscheidene nieuwtestamentische teksten, die men tegenkwam als de teksten werden gelezen met de oude veronderstelling, zijn, nu ze *alle* worden opgelost door de nieuwe stelling, het beste bewijs van de integriteit en nauwkeurigheid van de auteurs van de verscheidene teksten: Paulus en Lucas hadden gelijk. Alleen de oude chronologiemakers, die Kefas met Simon Petrus gelijkstelden, hadden zich vergist.

Joh 18	Lucas 22	Marcus 14		Matt 26		conclusies
13 naar Annas	54 het huis van de hogepriester binnen	53 naar de hogepriester		57 naar de hogepriester Kajafas (de plaats, niet de man aanduidend)		Annas en Kajafas wachtten beide op Jezus in Kajafas huis in Antonia en Jezus ging eerst naar Annas
15 ging de 'aule' (binnenhof) van de hogepriester binnen	55 in het midden van de 'aule'	54 de 'aule' van de hogepriester binnen	66 En terwijl Petrus beneden in de 'aule' was	58 Petrus gaat de 'aule' van de hogepriester binnen "om te zien hoe het af zou lopen"	69 Petrus nu zat buiten in de binnenhof	Petrus ging de 'aule' op de begane grond van de Antonia toren binnen, grenzend aan de Wachtpoort
17 dienstmeisje	56-57 dienstmeisje		66-68 één van de dienstmeisjes		69-70 dienstmeisje	eerste ondervraging en verloochening
			68 Petrus ging eruit het poortgebouw ('pro-aulion') in (een haan kraaide)		71 Petrus was eruit gegaan het poortgebouw in ('puloon')	Petrus gin de 'aule' uit, het poortgebouw ('pro-aule') van de Wachtpoort in (een haan kraaide)
24 Jezus naar Kajafas		55 de hele raad		59 de hele raad		Annas stuurt Jezus naar Kajafas en de Tempelraad
25 zij	58 iemand anders		69-70 dienstmeisje		71-72 dienstmeisje	Tweede ondervraging en verloochening
	na ongeveer een uur		na een poosje			Toen de vergadering van de Tempelraad was beëindigd
26-27 bediende	59-60 nog iemand		70-71 de omstanders		73-74 zij	Derde ondervraging en verloochening
27 een haan kraaide	60 een haan kraaide		72 kraaide een haan voor de tweede keer		74 een haan kraaide	Een haan kraaide (tweede keer)
	61 de Heer draaide zich om en keek Petrus aan					Jezus is in de openbare gevangenis van de tempel ('in het zicht van allen') in de Wachtpoort, waar Petrus was
	63-65 de mannen die Jezus gevangen hielden sloegen hem		65 de bewakers ('hypēretai') begonnen ... Hem met de vuist te slaan		67-68 sommigen sloegen hem	De 'hypēretai' in de tempelgevangenis in de Wachtpoort
	66 overdag, de oudsten van het volk		15,1 's morgens, de hele raad		27,1 's morgens, de oudsten van het volk	's morgens werd Jezus voor het Grote Sanhedrin geleid
28 van Kajafas naar het Pretorium, vroeg in de morgen, 29 Pilatus	23,1 voor Pilatus		15,1 naar Pilatus		27,2 naar Pilatus	Naar Pilatus

Tabel 1 De twee raden en het poortgebouw en de gevangenis van de Wachtpoort

Galaten		Handelingen der Apostelen	
1^e bezoek Gal 1,18-20	Paulus ontmoet Kefas maar geen andere (= Galilese) apostelen	1^e bezoek Hand 9,26-30 1	Paulus ontmoet “de apostelen” (de Elf) Simon Petrus is in Samaria en Judea Hand 8,25 9,32
2^e bezoek ‘openbaring’ Gal 2,1-10	Paulus ontmoet de “steunpilaren” waaronder Kefas	2^e bezoek ‘hongersnoodopenbaring’ Hand 11,27-30 12,25 2	Paulus ontmoet “de oudsten” Simon Petrus is al uit Jeruzalem gevlucht Hand 11,30 12,1-17
Conflict in Antiochië Gal 2,11-14 over heidenen te dwingen als Joden te leven	Paulus ontmoet Kefas Kefas wil ‘heidenen als Joden laten leven’	Conflict in Antiochië Hand 15,1-2 3	Paulus ontmoet “mannen .. uit Judea” die de Joodse besnijdenis en de Joodse Wet ook voor de heidenen willen
_____	_____	3^e bezoek Apostolisch Concilie Hand 15,4-29 Besluit dat de heidenen zich niet aan de Joodse wet hoeven te houden 4	Simon Petrus neemt deel Hand 15,7-11 Simon Petrus: ‘waarom de heidenen een juk opleggen?’

Tabel 2 Parallelen in Galaten en Handelingen

Brief aan de Galaten	Handelingen der Apostelen	Jaar AD
Gal 1,15-17	Hand 9,1-25 Paulus' bekering en eigen reis van Damascus naar Arabië	36-37
Gal 1,18-20 EERSTE BEZOEK AAN JERUZALEM 1 na drie jaar ging ik op naar Jeruzalem om Kefas te bezoeken .. van de andere apostelen zag ik niemand, behalve Jakobus	Hand 8,25 9,26-30.32 EERSTE BEZOEK AAN JERUZALEM 1 leerlingen waren allen bang voor Paulus Barnabas bracht Paulus naar de apostelen Simon Petrus reisde door het hele land	39
Gal 1,21-24 naar Syrië en Cilicië, persoonlijk onbekend bij de kerken van Judea.	Hand 11,22-26 eigen reis Paulus en Barnabas in Antiochië - "christenen"	43
geen vermelding ?! (wanneer kwam het Evangelie "bij u" Gal 2,5 ?)	Hand 13,1 – 14,28 Eerste Missiereis Antiochië - Pafos - Derbe- en terug	tussen 45-49
geen vermelding ?! verhaal van Galatenbrief wordt uitgerekt en belangrijke gebeurtenissen lijken door Paulus te zijn overgeslagen	Hand 11,27-28 Profeten uit Jeruzalem komen in Antiochië Agabus voorspelt hongersnood; materiële hulp wordt naar de oudsten gezonden door middel van Barnabas en Paulus Hand 11,29-30 12,25 TWEEDE BEZOEK AAN JERUZALEM 2 Simon Petrus gevangen genomen en vlucht + dood van Herodes, Barnabas en Paulus keren terug naar Antiochië	48-49
geen vermelding ?!	Hand 15,1-3 Sommige mannen uit Judea komen in Antiochië, geen gering verzet en tegenspraak in Antiochië 3	48-49
Gal 2,1-10 na 14 jaar ging ik weer naar Jeruzalem .. Ik ging op grond van een openbaring .. met Barnabas TWEEDE BEZOEK AAN JERUZALEM 2 Kefas wordt ten onrechte geïdentificeerd met Simon Petrus Jakobus + Kefas + Johannes geven broederhand	Hand 15,3-29 Paulus en Barnabas naar Jeruzalem, DERDE BEZOEK AAN JERUZALEM APOSTELCONCILIE 4 Simon Petrus en Jakobus spreken	48-49
geen vermelding van de decreten van het Concilie?!	Hand 15,30-35 Terugkeer naar Antiochië met conciliedecreten, die met vreugde worden ontvangen	48-49
geen vermelding ?! of eerste verblijf door "lichamelijke ziekte" Gal 4,13?	Hand 16,1 - 18.22 Tweede Missiereis (16,6 "Frygië en het Galatische land"), wordt voor Gallio in Korinthe geleid	50-52
geen vermelding ?!	Hand 18,22 vierde bezoek aan Jeruzalem?	52
Gal 2,11- 21 CONFLICT met Kefas in Antiochië 3 toen Kefas te Antiochië was gekomen, heb ik mij openlijk tegen hem verzet .. ..sommigen gekomen uit de kring van Jakobus	geen vermelding ?!	
Is tweede verblijf in Galatië ? (vgl. "eerste" verblijf Gal 4,13) Paulus schrijft Galatenbrief vanuit Efeze in 57 AD?	Hand 18,23-21,17 Derde Missiereis (18,23 "Galatië")	53-58
	Hand 21,17-21 laatste bezoek aan Jeruzalem	58
	Hand 21,27 Paulus gearresteerd in Jeruzalem – gevangenschap in Caesarea en in Rome – einde van de Handelingen	58-63

Tabel 3 De oude chronologie

Brief aan de Galaten - Gal	Handelingen der Apostelen - Hand	Jaar AD
Gal 1,15-17	Hand 9,1-25 Jezus' dood en verrijzenis and resurrection. Vervolging door Paulus. Paulus' bekering en eigen reis van Damascus naar Arabië	30
Gal 1,18-20 EERSTE BEZOEK AAN JERUZALEM 1 na drie jaar ging ik op naar Jeruzalem om Kefas te bezoeken .. van de andere apostelen zag ik niemand, behalve Jakobus	EERSTE BEZOEK AAN JERUZALEM 1 Hand 8,25 9,26-30.32 leerlingen waren allen bang voor Paulus Barnabas bracht Paulus naar de apostelen Simon Petrus reisde door het hele land	33
Gal 1,21-24 eigen reis naar Syrië en Cilicië. Gal 1,21 "eerste" verblijf in Zuid-Galatië gedwongen door "lichamelijke ziekte"?(Gal 4,13) en zo kwam het Evangelie "bij u"(Gal 2,5).	Hand 11,22-26 eigen reis	tussen 33-44
Gal 2,1-10 na 14 jaar ging ik weer naar Jeruzalem ... Ik ging op grond van een openbaring ..	Paulus en Barnabas in Antiochië - "christenen" Hand 11,27-28 Profeten uit Jeruzalem komen in Antiochië Agabus voorspelt hongersnood	43 44
Gal 2,1-10 ging weer naar Jeruzalem met Barnabas TWEEDE BEZOEK AAN JERUZALEM 2 Jakobus, Kefas en Johannes geven de broederhand. Paulus en Barnabas stemmen ermee in om naar de heidenen te gaan en de armen van Jeruzalem te blijven gedenken.	Hand 11,29-30 12,25 Materiële hulp gezonden aan de oudsten door middel van Barnabas en Paulus, om de gaven van de broeders te brengen na de openbaring van Agabus. TWEEDE BEZOEK AAN JERUZALEM 2 Simon Petrus gevangen genomen en ontsnapt; vluchtte uit Jeruzalem dood van Herodes 44 AD, Barnabas en Paulus keren terug naar Antiochië	44
Gal 2,10 Ik heb mij beijverd de armen te gedenken (eerste of eerste en tweede verblijf in Zuid-Galatië vgl. Gal 4,13)	Hand 13,1 – 14,28 Eerste Missiereis Antiochië – Pafos – Antiochië(2) – Ikonium – Lystra – Derbe – en terug (geïnterpreteerd als Zuid-Galatië)	± 45 – 48
Gal 2,11- 21 CONFLICT met Kefas in Antiochië 3 toen Kefas te Antiochië was gekomen, heb ik mij openlijk tegen hem verzet ... sommigen gekomen uit de kring van Jakobus	Hand 15,1-3 sommige mannen uit Judea komen in Antiochië geen gering verzet en tegenspraak in Antiochië 3	48
Paulus schrijft Galatenbrief De brief aan de Galaten werd verzonden uit Antiochië in 48 AD voorafgaand aan het Concilie. Dit is de reden waarom de brief geen melding maakt van de resultaten van het Concilie.	Hand 15,3-29 Paulus en Barnabas gaan naar Jeruzalem, DERDE BEZOEK AAN JERUZALEM: APOSTELCONCILIE 4 Simon Petrus en Jakobus spreken	48
	Hand 15,30-35 terugkeer naar Antiochië met de brief met decreten, die met vreugde wordt ontvangen	48/49
	Hand 16,1 – 18,22 Tweede Missiereis, (Frygisch Galatië: 16,6), wordt voor Gallio in Korinthe geleid	50-52
	Hand 18,23-21,17 Derde Missiereis, (Galatië: 18,23)	52-58
	Hand 21,17-21 laatste bezoek aan Jeruzalem	58
	Hand 21,27 Paulus gevangene in Jeruzalem en Rome – einde Handelingen	58-63

Tabel 4 De nieuwe chronologie

	Oosthoeks Encyclopedie	Allegro	Online Bible Grieks Lexicon 2533
betekenis	rots → Onderzoeker/Prognosegever	Onderzoeker/Prognosegever → rots	als bevallig
Aramese klank		rots/ steen kyp'	
Grieks	Kaifas → Kaiafas Kefas → Kaiafas	Kaiafas / Kaifas → Kefas	Kaiafas
Hebreeuwse letters	kyp' (Keypha rots/steen) q(y)p' k'ps hqyyp	k'ps q(y)p' hqyyp	qyp'
Arabisch		qa'ifun	

Fig. 1 De varianten van Kaiafas/Kaifas/Kefas

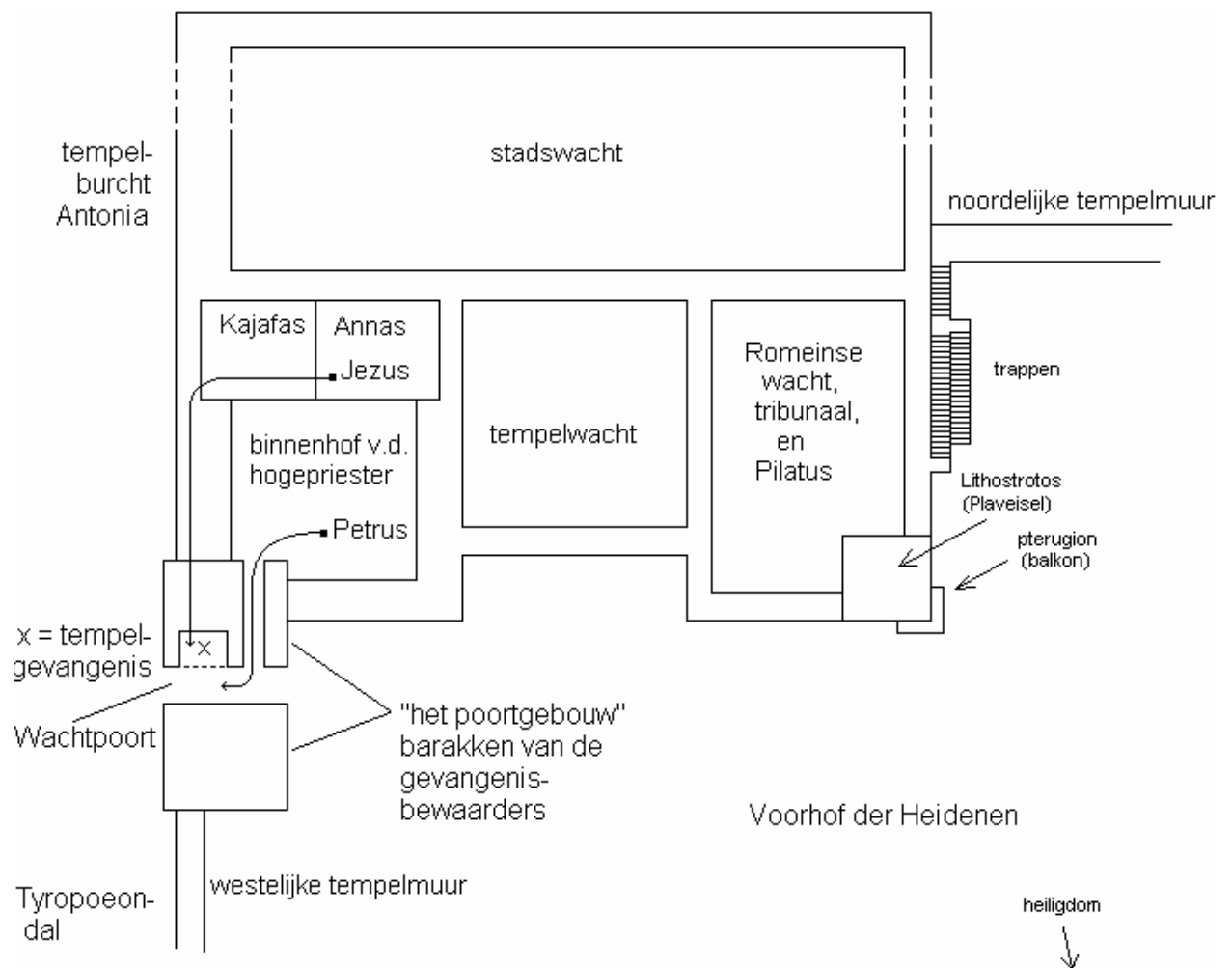

Fig. 2 Een mogelijke configuratie van Antonia, de Wachtpoort en de tempelgevangenis

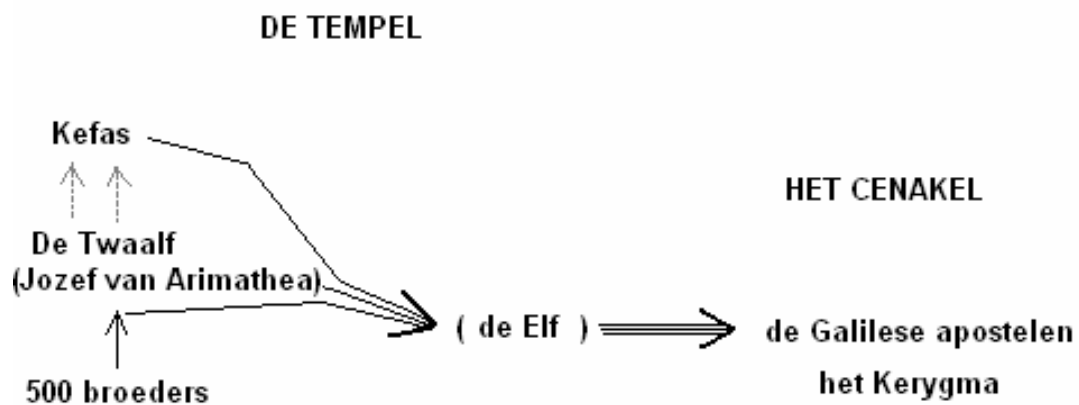

Fig. 3 Elementen van het kerygma gerapporteerd

BIJLAGE 1 “DE TWEE RADEN IN DE HANDELINGEN”

Dit is een chronologische beschrijving van de raden in de Handelingen:

“Annas de hogepriester”: tweede priester en voorzitter van het Grote Sanhedrin

beschuldigde personen: - Simon Petrus en Johannes

Het was het Grote Sanhedrin dat door Simon Petrus werd aangesproken met “oversten van het volk en oudsten van Israel”, toen hij terecht stond met Johannes voor de voorzitter “Annas de hogepriester” (Hand 4,5-6.8).

- de apostelen

In de volgende rechtszaak, nu betreffende de apostelen ten overstaan van “heel de senaat van de zonen van Israel” en “de hogepriester” (Annas), is het Annas die verwijst naar het besluit dat hij in de vorige rechtszaak nam, en in beide gevallen was het het Grote Sanhedrin, want “de oudsten van Israel”, “de zonen van Israel”, waren aanwezig (Hand 5,21.27-28).

- Stefanus

Toen sommigen van een zekere synagoge in Jeruzalem redetwisten met Stefanus, en niet op konden tegen “tegen de wijsheid en de geest waarmee hij sprak”, “brachten [zij] zowel het volk als de oudsten en de schriftgeleerden in opschudding; en op hem aandringende, sleepten zij hem mede en leidden hem voor de Raad”. Hier is het weer “de hogepriester”(Lucas bedoelt nog steeds Annas), die de voorzitter is van het Grote Sanhedrin, want ook “het volk” was erbij betrokken (Hand 6,10-12 7,1 NBG)

- Saulus

Saul ging naar “de hogepriester” (Lucas bedoelt alweer nog steeds Annas) om brieven te vragen die hem authoriseerden om de christenen te vervolgen, en hiervan kon “de hele raad der oudsten” getuigen (d.w.z. de oudsten van zowel de priesters als van het volk = het Grote Sanhedrin) (Hand 9,1 22,5).

Ananias, eerst “God’s hogepriester” en daarna tweede priester

Pas in Hand 23,2 introduceert Lucas een nieuwe hogepriester: “de hogepriester Ananias”. Koning Herodes van Chalcis had deze Ananias, zoon van Nedebeus, hogepriester gemaakt in 47 AD en in dit jaar was Jonathan, zoon van Annas, de tweede priester.²³⁹

- Ananias hogepriester met de hogepriesters en hun hele raad = de Tempelraad

Toen Felix nog steeds de stadhouder was, dus vóór 60 AD, werd Paulus voor “de hogepriesters en de hele raad” gebracht, waarbij “de hogepriester Ananias” was, die nog steeds de officiële hogepriester is, aangezien hij “God’s hogepriester” wordt genoemd,²⁴⁰ wat hem onderscheidt van de andere ‘hogepriester’: de tweede priester (Jonathan). En deze rechtbank was waarschijnlijk de Tempelraad, want er is geen sprake van het volk of Joden of Israelieten. De nacht en ochtend na deze rechtszaak wordt Paulus naar Felix in Caesarea gebracht en na vijf dagen zijn het “Ananias de hogepriester ... met enkele oudsten” die naar Caesarea komen om Paulus te beschuldigen ten overstaan van Felix.²⁴¹ Deze oudsten kunnen sommige van de ‘oudsten van de priesters’ geweest zijn. Daarna laat Felix Jonathan vermoorden, volgens Josephus (Josephus, Joodse Oudheden 20,8,5) (of Jonathan was vermoord vlak voor de rechtszaak en wegvoering van Paulus), en daarna ontslaat Agrippa Ananias

---

²³⁹ Jos., *J. Oudh.*, 20,5,2 (de jaren komen uit Jos., *De Joodse Oorlog & Uit mijn leven*, Baarn 1992; Zie ook hieronder bijlage 2: “Hogepriesters en Tweede Priesters”). Jonathan was de hogepriester geweest in 36-37 AD, als opvolger van Kaifas (18,4,3), maar toen hij voor de tweede keer de hogepriester kon worden in 42 AD, weigerde hij dit en stelde voor dat het gegeven zou worden aan zijn broer Matthias (19,6,4). De reden voor de weigering was waarschijnlijk dat hij de tweede priester was geworden na zijn eerste hogepriesterschap. In het volgende boek van de Oudheden (20,8,5) wordt hij “de hogepriester Jonathan” genoemd, zoals de tweede priester Annas “de hogepriester” was genoemd (zowel in de Handelingen als in Josephus), en dit ambt was veel invloedrijker en geacht en stabiel, want de tweede priester werd niet benoemd door de Romeinen, wat wel het geval was voor de hogepriester, die bijna elk jaar uit zijn ambt gezet werd. En in het ambt van tweede priester zou Jonathan de voorzitter van het Sanhedrin zijn, wanneer het de rechtbank was. Zie bijlage 2 “Hogepriesters en Tweede Priesters”

²⁴⁰ Hand 22,30-23,4

²⁴¹ Hand 24,1

uit het hogepriesterschap (59 AD, Oudh. 20,8,8), en daarna, in 60 AD, twee jaar na Paulus' rechtszaak en wegvoering,²⁴² volgt Festus Felix op als stadhouder van Judea (Oudh. 20,8,9).

Na Jonathan's dood was de functie van tweede priester vacant geworden. Ongeveer tezelfdertijd ontnam Agrippa II het hogepriesterschap van Ananias. Desondanks zegt de tekst van Josephus in het volgende hoofdstuk dat "wat betreft *de hogepriester Ananias*, hij nam elke dag toe in glorie, en dit tot een hoge mate, en hij had de gunst en achting van de burgers op een buitengewone manier verworven; want hij was een grote verzamelaar van geld: hij wakkerde dus de vriendschap van Albinus aan, en van de hogepriester, door aan hen geschenken te geven" (Oudh. 20,9,2). Ananias, als *een hogepriester* naast "de hogepriester", kan dus de tweede priester zijn geworden, als opvolger van Jonathan, net zoals Annas en Jonathan vóór hem tweede priester waren geworden nadat hun het officiële hogepriesterschap ontnomen was.²⁴³ Ananias' glorie, gunst en achting passen bij die van een tweede priester, net zoals Annas eens de invloedrijkste priester was geweest terwijl hij tweede priester was en 'abed-beth-din' van het Grote Sanhedrin.

- Ananias tweede priester met de voornaamste mannen van de Joden = het Grote Sanhedrin

Bij de aankomst van de nieuwe stadhouder Festus zal Ananias de tweede priester zijn geweest. En toen Festus in Jeruzalem was, wordt hij over Paulus ingelicht door "de hogepriester (Lucas bedoelt nog steeds Ananias) en de voornaamste mannen van de Joden".²⁴⁴ Over deze informatie vertelt Festus later aan koning Agrippa: "de hogepriesters en de oudsten van de Joden gaven mij informatie over hem".²⁴⁵ Aangezien "de oudsten van de Joden" naast "de hogepriesters" worden genoemd, waren het niet de oudsten van de priesters maar de oudsten van het volk in het Grote Sanhedrin. Hier wordt dus weer een voorbeeld gevonden van het feit dat de tweede priester de voorzitter was van het Grote Sanhedrin, waaronder de oudsten van het volk.

Annas zoon van Annas – hogepriester mocht het Sanhedrin niet bij elkaar roepen

Een laatste voorbeeld: Toen Annas, de zoon van Annas, tot hogepriester werd benoemd door koning Agrippa II en toen Albinus de stadhouder van Judea was gemaakt (62 AD), "verzamelde (hij) het Sanhedrin van rechters en bracht de broeder van Jezus voor hen ... en sommige anderen ... en ... hij leverde hen over om gestenigd te worden: ... sommigen gingen naar Albinus, ... en lichtten hem in dat het niet wettig was voor Annas om zonder zijn toestemming een Sanhedrin bijeen te roepen".²⁴⁶ De officiële hogepriester had niet dit recht betreffende het Grote Sanhedrin (het Sanhedrin van rechters), aangezien hij niet de voorzitter ervan was. De tweede priester was de voorzitter van het Grote Sanhedrin.

---

²⁴² Hand 24,7

²⁴³ Zie bijlage 2 "Hogepriesters en Tweede Priesters".

²⁴⁴ Hand 25,2

²⁴⁵ Hand 25,15

²⁴⁶ Jos., *J. Oudheden*, 20,9,1

BIJLAGE 2 "HOGEPRIESTERS EN TWEDE PRIESTERS"

Tijd	start (AD)	Hogepriester	J. Oudh.	Tweede priester	tweede priester t.o.v. hogepriester
Herodes I (koning)	37 v.Ch.	Ananel	15,2,4		
	35	Aristobulus(3) = Jonathan, kleinzoon van Hyrc.II en broer van Mariamme	15,3,1		
	34	Ananel	15,3,3		
		Jezus van Phabet	15,9,3		
	25	Simon z.v. Boethus	15,9,3		
	5	Mattias(1), z.v. Theofilus	17,4,2	Jozef van Ellemus J.Oudh. 17,6,4	
	4	Joazar z.v. Boethus	17,6,4		
	4	Eleazar z.v. Boethus	17,13,1		
	3	Jezus z.v. Sias = Jozua ben See	17,13,1		
3	Joazar z.v. Boethus (2e keer)	18,1,1	?Jezus ben See	voorganger	
Cyrenius (gouverneur)	6 AD	Ananus I = Annas ben Sethi	18,2,1	(Jezus Chr. 12 jaar oud)	(?fvader of broer)
Valerius Gratus (stadhouder)	15	Ismael van Phabi	18,2,2	Ananus I ben Sethi = "de hogepriester Annas" Hand 4,6 Lu 3,2 Joh 18,13,24	voorganger
	16	Eleazar z.v. Annas	18,2,2		vader
	17	Simon of Camithus	18,2,2		
18	Jozef Kaifas (18 jaar lang)	18,2,2	schoonvader		
Pilate (stadhouder)	36	Jonathan, z.v. Annas	18,4,3		vader
Vitellius (gouverneur)	37	Theofilus, z.v. Annas	18,5,3	Jonathan, z.v. Annas ("de hogepriester" [J.Oudh. 20,8,5 J.Oorl. 2,12,5.6 2,13,3])	voorganger broer
Agrippa I (koning)	41	Simon van Boethus, Cantharas	19,6,2	(Jonathan weigert het hogepriesterschap J.Oudh. 19,6,4)	broer
	42	Matthias, z.v. Annas	19,6,4		
	43	Elioneus z.v. Citheus/ Cantheras ('Hakkof')	19,8,1 20,1,3		
44	Josephus van Cantos/ van Camydus	20,5,2 20,1,3			
Herod of Chalcis (ethnarch)	47	Ananias(1), z.v. Nedebeus		(naar Rome) (wordt vermoord [J.Oud. 20,8,5])	
Quadratus (gouverneur)		" (naar Rome)			
Felix (stadhouder)	(58)	"	20,5,2		
Agrippa II (koning)	59	Ismael van Phabi	20,8,8	Ananias(1), z.v. Nedebeus ("de hogepriester" [J.Oudh. 20,9,2 J.Oorl. 2,17,6.9 Hand 25,2])	voorganger
Festus (stadhouder)	(60)				
Albinus (gouverneur)	61	Josephus Cabi	20,8,11		
	62	Ananus(2), z.v. Annas	20,9,1		
Agrippa II (koning)	62	Jezus z.v. Damneus	20,9,1		
	64?	Jezus z.v. Gamaliel = Jozua ben Gamala	20,9,4		
	65	Matthias(2) z.v. Theofilus	20,9,7	(wordt vermoord)	
	(66)			(?Jozua ben Gamala en Ananus(2) z.v. Annas ("oudsten van de hogepriesters" [J.Oorl. 4,3,9 4,4,3]))	voorgangers, tempel wordt bezet
	68	Fannias z.v. Samuel ("maar een boer")	J.Oorl. 4,3,8	(worden vermoord J.Oorl. 4,5,2)	

Tabel "Tweede Priesters" © A.A.M. van der Hoeven, Nederland, 2004²⁴⁷

Van hogepriester naar tweede priester
Tweede priesters die "de (hoge-)priester" werden genoemd

²⁴⁷ Oniaden en Hasmonese hogepriesters en koningen uit J.T. NELIS, *De Makkabeen I*, Roermond 1972, p. 71 en tabel in F. Josephus, *De Joodse Oorlog & Uit mijn leven*, Baarn 1992, en tabel in R.L. HARRIS, *Exploring the World of the Bible Lands*, Londen 1995, p. 117.

De argumenten waarom de hogepriesters en tweede priesters zo gerangschikt zijn, staan in mijn persoonlijk studiemateriaal dat nog niet klaar is voor publicatie. Conclusie die uit deze tabel getrokken zouden kunnen worden zijn:

- Wanneer een hogepriester uit deze positie werd gezet, **werd hij vaak de tweede priester** (= de zogenaamde sagan).
- De tweede priester is de **voorzitter van het Grote Sanhedrin** (abed-beth-din).
- Drie tweede priesters worden gewoon **“de hogepriester” genoemd** en Jezus en Annas worden samen als ‘de hogepriesters’ beschouwd:

- **Annas** 1 (Lu 3,2 Hand 4,5-7,14 5,17-28 7,1 9,1-2) [misschien ook “Annas, de oudste van de hogepriesters”? Jos., *J. Oorl.* 4,3,7 (151)]
- **Jonathan** [Jos., *J. Oorl.* 2,12,5-6 (240.243) 2,13,3 (256)] [Jos., *J. Oudh.*, 20,8,5 (162)]
- **Ananias** 1 (Hand 25,2) [Jos., *J. Oudh.* 2,12,6 (243) 17,2.6.9 (409.429.442)], [Jos., *J. Oudh.* 20,9,2 (205)]
- “de hoogst geachte ook van de hogepriesters, **Jezus, de zoon van Gamala** en Annas, de zoon van Annas” [Jos., *J. Oorl.* 4,3,9 (160)] / “**Jezus**, de oudste van de hogepriesters naast Annas” [Jos., *J. Oorl.* 4,4,3(238)]
- (Ananus / Annas 2 [Jos., *J. Oorl.* 2,20,3 (563) 4,3,9 (160)])

Al in vroeger tijden werden sommige tweede priesters “de (hoge-)priester” genoemd onder de officiële hogepriester:

- **Eleazar** “de priester” Nu 19,3-4 onder Aaron (vgl. Nu 20,28)
- **Achimelek**, “de priester” 1 Sa 21,1,6.9 en de vader van de “hogepriester Abjatar” onder Abjatar Mr 2,26 1 Sa 22,20 30,7
- **Azarja**(?) “de hogepriester” 2Kron 26,17.20, onder Zacharia(2) 2Kron 26,5
- **Eljasib** "(het huis van) de hogepriester Eljasib" Neh 3,1.20, onder Jezua (Ezra 5,2 10,18-22 Neh 3,1-20 Neh 12,26 Hag 1,1.12 2,2.4 Zach 3,8 6,11) of Jojakim de zoon van Jezua (Neh 3,1-20 Neh 12,26)
- **Alkimus** “die hogepriester was geweest” 2Makk 14,3, onder Menelaus (2Makk 4,23-29 3,4)
- **Judas** de Makkabese “hogepriester” [Jos., *J. Oudh.*, 12,10,6 (416)] onder Menelaus (2Makk 4,23-29 3,4) [Jos., *J. Oudh.* 12,10,6 (416)]

- Tenminste drie van de tweede priesters in de lijst worden de **grootste in reputatie en invloed** genoemd:

- Jonathan (en Ananias) [Jos., *J. Oorl.* 2,12,5-6 (240.243)],
- Ananias [Jos., *J. Oudh.*. (20,5,2 6,2 8,8) 20,9,2 (860)],
- Jezus ben Gamala (en Ananus) [Jos., *J. Oudh.* 4,3,9 (160) 4,3,7 (151) 4,3,10 (162-164) 4,4,3 (238.251)]

- Een officiële hogepriester in functie op Grote Verzoendag wordt aangeduid met een **extra definitie**:

- "de hogepriester van dat jaar", Kaifas (Joh 11,49.51) en
- "de hogepriester"/"de hogepriester van God", Ananias (Hand 23,2.4.5)

- In tenminste drie gevallen wordt de naam van de tweede priester **voorafgaand** aan de naam van de officiële hogepriester genoemd:

- Sadok en Abjatar (2Sa 15,(29).35 17,15 19,11 20,25 1Ko 4,4 (1Kr 15,11))
- Annas en Kaifas (Lu 3,2 Hand 4,6)
- Jonathan en Ananias [Jos., *J. Oorl.* 2,12,6 (243)]
- Jezus ben Gamala (en Ananus) [Jos., *J. Oorl.* 4,3,9 (160), 4,4,3 (238)]

Bibliografie en afkortingen

Bibliografie

- ALLEGRO, J.M., *The Dead Sea Scrolls and the Christian Myth*, New York, 1979, 2^e herziene Amerikaanse uitgave 1992.
- ASKWITH, E.H., *The Epistle to the Galatians*, Londen, Macmillan, 1899.
- BAUCKHAM, R., *James: Wisdom of James, Disciple of Jesus the Sage*, New Testament Readings, Londen en New York, Routledge, 1999.
- BENOIT, P., *Jesus and the Gospel*, New York, 1973.
- BERNHEIM, P., *James, Brother of Jesus*, trans. J. Bowden, Londen, SCM, 1997 ; idem, *Jasques, Frère de Jesus*, Paris, Nôesis, 1996.
- BLOMBERG, C.L., *Jesus and the Gospels*, Nashville, Broadman & Holman, Leicester, InterVarsity, 1997.
- BOCK, D.L., *Studying the Historical Jesus*, Grand Rapids, Baker, 2002.
- _____, *Luke 1:1-9:50 en Luke 9:51-24:53*, 2 delen, Grand Rapids, Baker, 1994, 1996.
- BROWN, R.E., *The Virginal Conception and Bodily Resurrection of Jesus*, New York, 1973.
- _____, *A Risen Christ in Eastertime: Essays on the Gospel Narratives of the Resurrection*, Colledgeville, Liturgical Press, 1990.
- BROWN, R.E., K.P. DONFRIED, J. REUMANN (eds.), *Peter in the New Testament*, Augsburg & Paulist, 1973.
- BRUCE, F.F., *The Acts of the Apostles*, 3e uitg. Grand Rapids, Eerdmans, 1990.
- BURGE, G.M., *The NIV Application Commentary: John*, Grand Rapids, Zondervan, 2000.
- BURRIDGE, R., *What Are the Gospels? A Comparison with Greco-Roman Biography*, SNTSMS 70, Cambridge, Cambridge University Press, 1992.
- BYRSKOG, S., *Story as History-History as Story: The Gospel Tradition in the Context of Ancient Oral History*, WUNT 123, Tübingen, Mohr Siebeck, 2000.
- CHILTON, B., en C.A. EVANS, red., *Authenticating the Activities of Jesus*, Leiden, Brill, 1999.
- _____, *Authenticating the Words of Jesus*, Leiden, Brill, 1999.
- COPAN, P., red., *Will the Real Jesus Please Stand Up? A Debate between William Lane Craig and John Dominic Crossan*, Grand Rapids, Baker, 1998.
- COPAN, P., en R.K. TACELLI, red., *Jesus' Resurrection: Fact or Figment, A Debate between William Lane Craig and Gerd Lüdemann*, Downers Grove, Illinois, 2000.
- CRAIG, W.L., *Assessing the New Testament Evidence for the Historicity of the Resurrection of Jesus*, Edwin Mellen Press, Lewiston-Queenston-Lampeter, 1989 (herziene uitgave 2002).
- CROSSAN, J.D., *Jesus: A Revolutionary Biography*, San Francisco, Harper San Francisco, 1994.
- DUNN, J.D.G., *A New Perspective on Jesus, What the Quest for the Historical Jesus Missed*, Grand Rapids, Baker Academic, 2005.
- _____, *The Acts of the Apostles*, Londen, Epworth; Valley Forge, Trinity, 1996.
- EDERSHEIM, A., *The Temple: Its Ministries and Services*, Peabody, Hendrickson, 1994, 6^e druk 2004.
- _____, *The Life and Times of Jesus the Messiah*, Peabody, Hendrickson, 1993.
- EISENMAN, R.H., *James the Brother of Jesus: The Key to Unlocking the Secrets of Early Christianity and the Dead Sea Scrolls*, New York: Viking, 1996.
- ESLER, P.F., *Community and Gospel in Luke-Acts: The Social and Political Motivations of Lucan Theology*, SNTSMS 57, Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
- EVANS, C.A., *Luke*, Peabody, Hendrickson, 1990.
- EVANS, C.A., en S.E. PORTER red., *The Historical Jesus: A Sheffield Reader*, Sheffield, Sheffield Academic Press, 1995.
- FEE, G.D., *The First Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids, Eerdmans, 1987.
- FERNANDO, A., *The NIV Application Commentary: Acts*, Grand Rapids, Zondervan, 1998.
- FITZMYER, J.A., *The Acts of the Apostles*, New York, Doubleday, 1998.
- FURNISH, V.P., *The Theology of the First Letter to the Corinthians*, Cambridge, Cambridge University Press, 1999.
- GRABBE, L.L., *Judaic Religion in the Second Temple Period: Belief and practice from the Exile to Javneh*, New York, Routeledge, 2000.
- GUNDRY, R.H., *A Survey of the New Testament*, Zondervan, Grand Rapids, 1970, 4e uitgave 2003.
- HANSEN, G.W., *Galatians*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1994.
- HARRIS, R.L., *Exploring the World of the Bible Lands*, Londen, 1995.
- HEMER, C.J., *The Book of Acts in the Setting of Hellenistic History*, WUNT 49, Tübingen, Mohr Siebeck, 1989.
- HOUWELINGEN, P.H.R. van, *1Petrus*, Kampen, Kok, 1991.
- HURST, L.D. *The Epistle to the Hebrews: Its Background of Thought*, SNTSMS 65, Cambridge, Cambridge University Press, 1990.

- JERVIS, L.A., *Galatians*, Peabody, Mass., Hendrickson, 1999.
- JUSTEN, D. en P. HOCKEN, *The Messianic Jewish Movement, An Introduction*, TJCH, 2004.
- KOEKOEK, H.G., *De Geheimen Van De Offers*, Alphen a/d Rijn, Het licht des levens, 1986.
- LIGHTFOOT, L., *A Commentary on the New Testament from the Talmud an Hebraica*, Hendrickson, Peabody, Mass., 1979, 4^e druk 2003.
- LÜDEMANN, G., *What Really Happened to Jesus?*, vert. John Bowden, Louisville, Westminster John Knox Press, 1995.
- MADAULE, J., *Jerusalem, die heilige Stadt dreier Religionen*, Freiburg, 1982
- MARTIN, R.P., *James*, Dallas, Word, 1988.
- MARTYN, J.L., *Galatians*, New York, Doubleday, 1997.
- MCKNIGHT, S., *The NIV Application Commentary: Galatians*, Grand Rapids, Zondervan, 1995.
- MCKNIGHT, S., en G.R. OSBORNE red., *The Face of New Testament Studies*, Grand Rapids, 2004.
- MOO, D.J., *The Letter of James*, Grand Rapids, Eerdmans, 2000.
- OSBORNE, G.R., *The Resurrection of Jesus: A Redactional Study*, Grand Rapids, Baker, 1984.
- PAINTER, J., *Just James: The Brother of Jesus in History and Tradition*, Columbia, University of South Carolina Press, 1997.
- PRATCHER, W., *Der Herrenbruder Jakobus und die Jakobustraditionem*, FRLANT 139, Göttingen, Vandenhoeck & Rupert, 1987.
- RHODES, P.J., *Aristotle. The Athenian constitution*, Londen, Penguin Classics, 1984.
- RIESNER, R., *Paul's Early Period: Chronology, Mission Strategy, Theology*, Grand Rapids, Eerdmans, 1998.
- ROPS, D., *Het dagelijks leven in Palestina ten tijde van Jesus*, Utrecht, 1965.
- SANDERS, E.P., *Judaism: Practice and Belief 63 BCE-66 CE*, Philadelphia, Trinity, 1992.
- SAFRAI, S., M. STERN, D. FLUSSER, W.C. VAN UNNIK (red.), *The Jewish People in the First Century*, Assen/Amsterdam, Van Gorcum; Philadelphia, Fortress, 1976.
- SILVA, M., *Interpreting Galatians Explorations in Exegetical Method*, 2e uitg. Grand Rapids, Baker, 2001.
- SOARDS, M.L., *1 Corinthians*, Peabody, Mass., Hendrickson, 1999.
- STEIN, R.H., *Jesus the Messiah: A Survey of the Life of Christ*, Downers Grove, InterVarsity Press, 1996.
- TANNEHILL, R.C., *Luke*, Nashville, Abingdon, 1996.
- THIEDE, C.P., *Jesus, Life or Legend?*, Oxford, Lion, 1997.
- THISELTON, A.C., *The First Epistle to the Corinthians: A Commentary on the Greek Text*, Grand Rapids, Eerdmans, 2000.
- VERRETH, H., *De instellingen van de Griekse wereld*, Gent, Universiteit van Gent, Vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa, 2003.
- WALL, R.W., *Community of the WISE: The Letter of James*, Valley Forge, Trinity Press International, 1997.
- WHITEACRE, R.A., *John*, Downers Grove, InterVarsity Press, 1999.
- WITHERINGTON III, B., *Grace in Galatia*, Grand Rapids, Eerdmans, 1998.
- _____, *The Paul Quest: The Renewed Search for the Jew of Tarsus*, Downers Grove, InterVarsity, 1998.
- WINTER, B.W., en A.D. CLARKE red., *The Book of Acts in its Ancient Literary Setting*, BAFC 1, Carlisle, Paternoster; Grand Rapids, Eerdmans, 1993.
- WRIGHT, N.T., *Jesus and the Victory of God*, Minneapolis, Fortress, 1996.

Afkortingen

Bijbelvertalingen

AV	Authorized Version
KJ21	21e eeuwse King James Version
NIVUS	New International Version 1984
NBG51	Nederlands Bijbelgenootschap 1951
RSV	Revised Standard Version
WV78	Willibrordvertaling 1978
WV95	” ” 1995

AD	Anno Domini = in het jaar des Heren = na Christus
BCE	Before Christian Era of Before Common Era
CE	Christian Era of Common Era
J.Oudh.	Joodse Oudheden door Flavius Josephus
J.Oorl.	Joodse Oorlog ” ” ”
Jos	Flavius Josephus
NA ²⁷	Nestle-Aland 27 ^e editie